Dr. Ante Pavelić

Strahote zabluda

Dr. Ante Pavelić – Strahote zabluda, Zagreb, 1941.

Knjiga „Strahote zabluda“ je po prvi puta izišla na talijanskom jeziku (Errori e Orrori, Comunismo e bolscevismo in Russia e nel mondo) 1938. godine pod pseudonimom A.S. (Ante Serdar) Mrzlodolski u gradu Sieni, Italija, gdje je dr. Ante Pavelić boravio za vrijeme zatočenja nakon talijansko – jugoslavenskog sporazuma 25. ožujka 1937. Talijanska vlast je knjigu odmah zaplijenila, pa je tek 1941. godine ponovo tiskano drugo talijansko izdanje u nakladi Instituta za Međunarodnu Politiku.

Nakon uspostave NDH 1941. Godine, izišla je i na hrvatskom jeziku u nakladi „Knjižara Stjepan Kugli“.

Godine 1955. izišlo je izdanje na španjolskom jeziku u Buenos Airesu, Argentina.

U emigraciji je tiskana još jednom na hrvatskom jeziku i to 1974. godine u nakladi „Domovina“, Madrid (Višnja Pavelić). U ovom izdanju izostavljeno je posljednje poglavlje „Fašizam i boljševizam“ i nadopunjeno je novim pod naslovom „Deset godina kasnije Boljševička stvarnost u Europi“.

Tijekom 2000. godine „Croatiaprojekt“ iz Zagreba izdaje „Strahote zabluda“ kao „reprint“. Međutim pored suvislih komentara izdavača knjiga nije tiskana kao izvorno Hrvatsko izdanje na korienskom pravopisu.

Slijedi digitalno izdanje prigodom 119. godišnjice rođenja Dr. Ante Pavelića.

Povodom 1100 godina Hrvatskog Kraljevstva, digitalno izdanje preuzeto sa safaric-safaric.si, tehnički je preuređeno i popravljeno, te pohranjeno na archive.org.

Poglavnik Dr. Ante Pavelić

(Bradina kraj Konjica, 14. VII. 1889. - Madrid, 28. XII. 1959.).

UVODNA RIEČ

Kada se danas povede riječ o komunizmu, nije više moguće ne vezati govora o njemu s načinom vladanja, s političkim, socialnim i državnim ustrojstvom, što ih je donijela tako zvana »oktobarska revolucia«, i kako su ih zaveli u Rusii protagoniste te revolucie, na čelu s Lenjinom, a nakon sloma carstva i nakon kratkotrajnog života gradjanske republike, koja ga je bila pokušala naslijediti. Sve ono, što se je od vajkada vezalo uz pojam, nauku i načela komunizma, po naravi je stvari danas nuždno gledano kroz prizmu ruske boljševičke revolucie i kroz prizmu posljedica, što ih je ona proizvela u Rusii, u Evropi i u svijetu uobće, u političkom, u ekonomskom i u socialnom životu naroda, a napose u moralnom životu čovjeka. Komunizam je iz carstva gledanja (teoria), zasada (hipoteza) i znanstveno-književnih proučavanja prešao u pojas stvarnosti (realnosti), i to kroz pokusnu spravu (retortu) moskovskih boljševika. Tu se on sada bori s valovima života i zakonima uztrajnosti, koji vladaju kako u prirodi, tako i u životu ljudi i naroda. Što više, tu on izkušava svoju snagu za ostvarenje svoga univerzalizma (posvudašnjosti), što leži u njegovoj naravi, bez koje težnje (tendencie) ne bi imao ni pred samim sobom nikakova prava na obstanak pa i samo na čas uobće, a ni u samoj Rusii.

Nije stoga danas više predmet razprave sam komunizam kao takov, nego onaj i onakov, kakvog su boljševici u život priveli na jednom ogromnom državnom području (teritoriu) i u području velikog ruskog naroda, te velikog broja manjih naroda, što živu na tom prostoru. Pitanje je sada, da li će se taj i takov komunizam tu održati, te da li će što više postići i svoju

obćenitost (univerzalnost), to jest, da li će se iz Rusie proširiti i na ostali svijet. Nu najvažnije je pitanje, da li će on narodu, što je danas predmetom njegove eksperimentacie (pokušaja), donijeti ono, što su njegovi proroci nagoviještali i njegovi apostoli obećavali, a to je: sreća i zadovoljstvo te podpuno blagostanje. Ako te sreće i blagostanja nije komunizam do sada u Rusii donio, pitanje je, da li ima izgleda, da će ih donijeti u bližoj ili daljoj budućnosti? Da li će donijeti sreću ostalom čovječanstvu, a posebno je pitanje, u čemu bi ta sreća imala biti. Ili nije li možda komunizam bez ikakova ploda i koristi po ruski narod uništio i ono dobra, što ga je tko u staroj Rusii nazrijevao? Ne prijeti li on uništenjem svih onih stvarnih i moralnih dobara, što ih je čovječanstvo do sada stvorilo i podiglo, i to tek radi ostvarenja jedne vjerojatno, što više zacijelo neostvarive ideje? Pa tko su i kakovi su ti ljudi, što hoće čovječanstvo usrećiti tim novim poredkom, koji iz temelja postavlja naglavce sve ono, što je čovjek do sada bio vikao gledati na nogama, te konačno, kako se prema svemu tome drži i kako na to odgovara (reagira) ostali svijet i pojedini narodi?

To su pitanja, što se danas sama od sebe postavljaju i koja traže svoj odgovor.

A na ta pitanja mora imati odgovor svatko; ne samo oni, što stoje istaknuti na poprištu javnog i političkog života, te po tom i odlučuju o sudbini naroda, nego i svaki član bilo koje narodne zajednice i ljudskog družtva uobće, jer se to tiče sviju i svakoga.

Čovječanstvo će se naći skoro, možda već u jednom ciglom desetljeću, na raskršću, na kom će imati odlučiti, da li će poći putem rušenja svih dosadašnjih zasada života i pravila poredka, ili će udariti dalje putem razvitka (evolucie) već

stečenih duševnih i stvarnih vrednota. Svaki će pojedinac snositi posljedice takove odluke, možda zauvijek neopozive, pa se stoga mora svatko i opredijeliti u svojoj svijesti te svrstati u onaj tabor, u koji ga vodi osjećaj odgovornosti pred samim sobom i pred budućim pokoljenjima.

Svatko mora biti za vremena na čistu sam sa sobom i s onim, što znači i što u sebi krije boljševizam, koji se nameće s tolikom preuzetnošću i nametljivošću, koji toliko obećaje i koji danas toliko uznemiruje svijet te poremećuje javne prilike i odnošaje u svijetu.

Napose treba svatko biti na čistu o tom, što se sprema i što bi predstojalo u slučaju pobjede boljševizma svim onim ustanovama i vrijednostima, što ih je čovjek do sada smatrao svojom srećom i svojim najvećim dobrom, a koje komunizam ne priznaje i koje boljševizam nemilosrdno progoni i izkorjenjuje.

Ako ovih nekoliko stranica ponuka na razmišljanje o svemu tomu, njihova je svrha ispunjena.

O Božiću 1937.

PRVI DIO

KOMUNISTIČKE TEORIE
I
BOLJŠEVIČKA PRAKSA U RUSIJI

KOMUNIZAM

Pojava komunizma siže u prve začetke družtvenoga života. Dok je čovjek provodio samotan život po špiljama, njegov se je družtveni krug ograničavao na uzki okvir najuže krvne zajednice, njegove neposredne obitelji. »Družtveno biće« grčkoga filozofa postao je on tek onda, kada se je razvio do izvjestnog, makar i najnižeg stupnja uljudbe (civilizacie), koja je sa sobom donijela svrstavanje u zajednički život na podlozi proširenog pojma obitelji, na podlozi medjusobne pripadnosti po krvi zajedničkom većem broju osoba, jednom plemenu.

Povjestna vrela ne dopiru naravno do onog najjednostavnijeg družtvenog stupnja čovječanstva, nego ga razne znanosti nastoje upoznati izvedbenim (deduktivnim) putem, putem zemljoslovnih (geoloških) i čovjekoslovnih (antropoloških) iztraživanja. Nu svugdje tamo, do kuda dopiru povjestna vrela, spotiče se povjestnica već i na pojave komunističke biljke, bilo kao misaone (idejne) pojave, bilo kao u djelo privedenih (praktičkih) pokušaja.

Te su pojave zabilježene i u staroj asirskoj i egipatskoj povijesti. Ni helenski Platon nije posve čist od te zaraze u svojoj makar »platonskoj« filozofii. Stari Rim, kulturni, učeni, državnički i književni, nu istodobno i izkusni, imao je dvije pojave stvarnog komunizma, koje su spomena vrijedne, i obadvije je riješio brzo i praktički: komunistički pokret plebejaca (pučana) proti patriciima (gospodi), i komunistički pokret roba Spartakusa proti rimskom pravu o privatnom vlastničtvu, koje je u poglavlje o pokretnim stvarima svrstavalo i roba. Prvi je slučaj, kako je poznato, elegantno riješio »in monte sacro« patricij Menenius Agrippa — pameću,

pripovjedivši plebejskom »sovjetu« ovjekovječenu priču o želudcu i o udovima. Plebejci, makar ogorčeni s nepravedne podjele dobara izmedju njih i patricia, bili su ipak Rimljani, makar toga časa ovladani mišlju komunizma, bili su ipak razumni i pristupačni razlozima. U drugom slučaju, kada se je radilo o robovima, razlozi nisu imali izgleda na uspjeh. Taj su komunistički pokret rimski vlastodržci ugušili u — krvi. Dva slučaja riješena na dva različita načina, nu oba podobna.

U okviru povjestnih pojava komunizma ili bolje reći u vezi s njima može se spomenuti i prividni komunizam Kristove nauke. Prividni zato, što se je njegova nauka takovom pričinjavala samo onima, koji su pomutnjom bili shvatili, da je njegovo poslanstvo za uredjenje odnošaja medju ljudima od ovoga svijeta. Jednakost ljudi po Njegovoj nauci jest jednakost sviju pred Višnjim i za onaj svijet, jer se ta jednakost na ovome svijetu očito ne da postići. Bijeda, vječna pratilica razbaštinjenih, ne ovlašćuje ove na postignuće položaja prvorazrednog gradjanina u komunističkom raju na zemlji, nego na prvo mjesto u carstvu nebeskome, tamo iza grobova, gdje gavani očajno vape za jednom kapljicom vode s malog prsta nekada bijednih Lazara.

Nu apostoli komunizma ne poznaju obstojnosti drugog, posmrtnog svijeta, pa hoće već na ovom svijetu da jedu i piju s gavanskog stola, jer će po njihovu obećanju svi ljudi biti gavani, kada njihova nauka pobijedi i u život pridje.

U prošlosti je dakle bilo ne samo misaonog (teoretskog) komunizma, nego i djelatnih (praktičnih) pokušaja njegova privedenja u život. To su bile pojave svjestnog ili nesvjestnog pokušaja, da se bilo silovitom bilo mirnom promjenom izmijeni

postojeći družtveni poredak, a s ciljem, da se postigne jednakost ljudi u odnosu prema tvarnim dobrima, što ih čovječanstvu pruža sama zemlja, i što ih proizvodi ljudska djelatnost.

Ozbiljniji pokušaj komunističkog gospodarskog i političkog uredjenja družtva u novijoj povijesti pružila je na kratko vrijeme francuzka revolucia pod imenom »Parižke komune«. Kratkotrajna vlada te »komune« pokušala je privesti u život najglavnije zasade obćih komunističkih misli i načela, ukinuće dobitka, jednakost naplate rada, jednakost vrijednosti duševnog i tjelesnog rada, ukinuće redovite vojske; u glavnom sve jakobinske misli vodilje, izrasle iz nazora filozofske nauke, koja je cvala u razdoblju, što je neposredno predhodilo francuzkoj revolucii, i ako te misli nisu bile još posve sazrele. Nu ta se prva vlada komunista, makar je bila rodjena u jeku revolucie, i to uspjele revolucie proti moćnima i bogatima, nije mogla proširiti niti izvan Pariza, niti se u samom njemu održati dulje od dva mjeseca.

Nu komunistička je natruha francuzke revolucie imala svoj izvjestni odraz na savremenike, a i na one, koji dodjoše neposredno iza njih. Nu za čudo, taj se je ovog puta odrazio više na onima, koji komunizma nisu želili za sebe, za svoju neposrednu korist, nego li na onima, koji su po naravi stvari skloni priklonili uho svakom i najmanjem šumu, koji dočarava stvaranje zemaljskog raja bijednih i razbaštinjenih. I tako su se bili pojavili neki zanesenjaci, koji su mislili stvoriti jednakost odozgor, jednakost, blagostanje i sreću medju ljudima. Znamenit je takov pokus englezkog Industrialca Owena, koji je htio zavesti u svom veleobrtu (industrii) novi sustav (sistem) u odnošaju izmedju poslodavca i radnika, izmedju kapitala i

rada. Taj novi uredjaj njegovog industrialnog poduzeća odnosno sustav toga uredjenja bi nazvan s o c i a l i z m o m , i tako je riječ »socializam« postala oznakom čitave nauke, koja obradjuje novi željeni družtveni uredjaj u odnosu na rad i kapital, na radnika i poslodavca, te uobće na političko-ekonomsko-družtveni pokret medjunarodnog proletariata.

Moderni komunizam, što su ga boljševici učinili tako zvanom oktobarskom revoluciom državnim sustavom u Rusii, potječe iz Njemačke, nu ne od Nijemca, nego od njemačkog Židova Marksa. Klasna borba i njezina zadaća sadržaj su »Manifesta«, što ga je Marks izdao godine 1847. U djelu pako »Kapital« znanstveno je obradjen socializam, a u tom djelu postavljena načela i izraženi nazori sačinjavaju temelji sadržaj čitave današnje komunističke nauke (doktrine) i prakse, u koliko su uobće praktički primjenjivi na život. Boljševici su te zasade i načela proglasili vrhovnim zakonom, po kome se ima urediti cijeli svijet, naravno, u koliko ne bude išlo po dobru, a to silom, te sve što čine, pokrivaju dobrom, što bi čovječanstvu imalo donijeti podpuno ostvarenje tih misli i načela.

Prvi put je u povijesti došlo do ozbiljne primjene komunizma u današnjoj sovjetskoj Rusii, dakle i ako ne na dalekom, a to ipak za svako zapadnjačko oko na iztoku. Da li je slučaj ili leži u naravi stvari, da je zapad odbijao i da trajno najozbiljnije odbija privedenje u život nauke, koja u sebi nosi sve znakove pogibelji, što više propasti po svaki napredak pa i po sam obstanak ljudskog družtva, a da joj je iztok skloniji, te da je čak do njezinog djelotvornog (praktičnog) uvedenja u život ozbiljno došlo u jednoj državi, što leži na iztoku, i u jednom iztočnjačkom narodu? Nije li komunizam uobće biljka iztoka? Zar nije iztok od uvijek bio razsadište nastranih (bizarnih) i

eksotičnih nauka, poprište proroka i mesia, traženja sanjarskih (fantastičnih) obećanih zemalja, rijeka života, fenić ptica i nirvana? Ne pada li u oči, da u Njemačkoj, u zemlji zapadne uljudbe (kulture) i prosvjete (civilizacie), zemlji rase zdravog razuma, zdravog tijela i bodrog duha, temelje današnjeg komunizma, njegovu sadržinu pa i oblik daje Marks, semita iztočnjak? Nije li možda klica te iztočnjačke, u najmanju ruku sumnjive biljke, bila nošena kroz dugi niz pokoljenja od jedne iztočnjačke nametljive rase, da je jedan njezin daleki potomak pokuša presaditi u tudji vrt, noseći ujedno sobom i mržnju svoje rase proti ostalima, medju kojima je prisiljena živjeti, da im se osvećuje i da im pripremi smrt uštrcavanjem otrova, jer ne može nad njima zavladati, a njezini su joj proroci rekli, da je ona »narod izabrani«, i da će vladati nad drugim narodima? A zar nije velika većina intelektualaca, sljedbenika Marksa iz te iste rase? Da njoj pripada velika većina stvaratelja i gospodara današnje boljševičke Rusie, to je činjenica obćenito poznata, a zacijelo ni to nije puki slučaj.

Bezkonačne stepe velike ruske zemlje, što se je pružila po duljini cijele Azije i po dobrom dijelu Evrope, na kojoj živi ili bolje reći danas umire preko sto osamdeset narodnosti, nalaze se danas pod vlasti tih Marksovih sljedbenika, što na toj silnoj množini naroda vrše pokuse za ostvarenje svog gospodstva i svoje vladavine nad cijelim čovječanstvom. Proletariat cijelog svijeta mora vjerovati, da je ostvarenje toga gospodstva njegov spas i njegovo oslobodjenje, pa ga stoga budući njegovi gospodari pozivaju, da u odsudnom času, koji možda nije daleko, doprinese svoj obol, koji će biti odsudan po uspjeh ili neuspjeh.

BOLJŠEVIZAM

Komunizam je svoje odredjene oblike poprimio u boljševizmu, i samo ga je boljševizam po prvi put ozbiljno u život priveo. Komunizam je postao isto što i boljševizam, te je jedan pojam od drugog nerazdjeljiv. Kako je spomenuto, nije puki slučaj, da je komunizam našao podesno tlo na iztoku, i to baš u Rusii. Tvrdi se doduše, i nalazi se u mnogih pisaca, koji o današnjoj Rusii pišu, da su naročite političke, gospodarske i družtvene prilike carske Rusie dovele do komunističkog prevrata, nu to je samo djelomično istina, to jest, to je bio samo jedan od pogodujućih uvjeta, a onaj glavni uvjet leži u jednoj drugoj činjenici. U času svršavanja svjetskog rata gospodarske i političke prilike, a može se mirne duše reći i družtvene prilike, nisu bile ružičaste ni u jednoj od zaraćenih država, a u nečem još i gore nego li u samoj carskoj Rusii u času njezina loma. To vrijedi naročito za one države i narode, što su bili u ratu pobijedjeni, te za one, koji se svrstavaju u tako zvane siromašne prvim tvarima (materiama), a napose siromašne kruhom.

Kada u tim državama i narodima ipak nije došlo tom zgodom do komunističke vladavine, unatoč takovom unutarnjem stanju i unatoč samoj činjenici, da je tada promičba (propaganda) iz već boljševičke Rusie bila u punom jeku, i da je ta promičba bila tako reći već osvojila sav proletariat u tim zemljama, onda to znači, da je sa uspjehom komunizma u tim zemljama manjkalo nešto, i to nešto vrlo važno i odlučno. A to je onaj skup boljševika, naročito oblikovani skup od desetak skupinica najbezočnijih i najbezobzirnijih individua, što su bili spremni za privedenje u život jednog maglovitog pojava (fantoma) i za volju svoje vlastite drske samovlasti (diktature) žrtvovati ne

samo najveće duševne tekovine čovječanstva, nego i na desetke miliona ljudskih života, što moradoše pasti pod boljševičkom strahovladom i od gladi, u koju je taj prevrat bio bacio kruhom najbogatiju zemlju na svijetu. Takovih se zvjerki očito nije bilo našlo po drugim narodima i zemljama, već je to bila osobitost (specialitet) Rusie. Kako i zašto? Moglo bi se na to odgovoriti raznim razlozima: od onog naročitih svojstava ruskog naroda pa do neizmjernosti ruske zemlje, od vrsti podneblja pa do zemljopisnog položaja, kakove sve razloge književnost navodi, za razjašnjenje tajne boljševičkog uspjeha u Rusii. Nu treba upitati, da li je bilo moguće da joj još jedna zemlja osim Rusie dade jednog Rasputina? Iskreno se i ispravno može odgovoriti samo sa: ne. Tko je iole pročitao rusku književnost, može li uztvrditi, da je igdje na svijetu moguće onakovo vladajuće družtvo, kakovo je bilo u Rusii prije sloma carstva; družtvo, koje je narod, carstvo, državu i samo sebe proigralo u dvoranama (salonima) uz čaj i prazno brbljanje, družtvo slijepo i gluho za zbilju života, što je pokraj njega jurio u smrtonosnom kasu. Takova je Rusia dala i boljševike. Njezina osobitost (specialitet).

Iztaknutoj okolnosti, da se u poratnom prvom času u zemljama inače prikladnima za boljševizam nije našao takov boljševički skup izopačenih ljudi, kao što je bio slučaj u Rusii, treba dodati i još jednu drugu isto toliko važnu okolnost. U Rusii ne samo da se je našao taj takov skup ljudi, nego je s druge strane manjkao svaki ozbiljni pokušaj odpora proti boljševizmu u širokim slojevima ruskog naroda. Ti široki slojevi naroda nisu bili kadri izbaciti na površinu iz svoje sredine čovjeka ili skup ljudi, koji bi bili stali na put boljševičkoj nemani.

Govor je o širokim narodnim slojevima, što više o najširima, jer

iz bivšeg vladajućeg sloja ne bi to bio mogao učiniti nitko i pod nikojim okolnostima. Predratni je vladajući razred, zapravo ostatci feudalizma i boljarstva (aristokracie), postao misaono i stvarno po svuda podpuno nesposoban za vladanje nad širokim slojevima, niti bi se ovi bili ni u kojem slučaju pustili voditi od bilo koga iz tog preživjelog i propalog sloja.

Naravno ni u drugim zemljama nije bio sposoban suprotstaviti se boljševičkoj najezdi onaj sloj, što je vladao do rata, nu u nekojim zdravim narodima dadoše široki narodni slojevi iz svoje sredine ljude, koji su baš radi svoje pripadnosti tim širokim slojevima mogli iste povesti u borbu, te s narodnim snagama savladati tudji, nezdravi, nepoželjni i pogibeljni upliv, i tako svoje narode od boljševičke nesreće očuvati. Ne samo da je to ovim narodima i njihovim u pravom smislu riječi narodnim vodjama služilo na čast i na dobro, nego to cijelom čovječanstvu ulijeva nadu, da će pogibelj boljševičke nesreće biti u danom času jednom za uvijek i konačno odstranjena.

Dakle samo onakov skup individua, prozvan imenom boljševika, bio je kadar nametnuti jednom narodu jaram tako strašnog robstva, kao što je ono, što danas vlada u Rusii. Samo onakovi načini, kojih bi se žacao svatko osim toga družtva, kadri su komunizam učiniti oblikom, pod kojim mora na silu jedan dio ljudstva živjeti, a dosljedno tome, komunizam može biti u život priveden i ljudima nametnut samo od najbezsavjesnijih tipova, kojima manjkaju upravo sva obilježja čovjeka, i uz najgrublju silu, praćenu najgroznijim zločinima. Bez takovih ljudi, bez nasilja i zločina nema ni komunizma, odnosno komunističkog uredjenja vladavine i države. To je nepobitno utvrdila povijest ruskog boljševičkog prevrata od prvog dana pa sve do danas.

Bez boljševizma nema komunističke države, nije je nikada bilo, niti će je ikada biti. I od moskovskih boljševika zamišljena svjetska sovjetska država, što bi se imala postići svjetskim prevratom proletariata, ne bi imala biti ništa drugo nego puko proširenje bezuslovne i nasilne vlasti moskovskih boljševika na cijeli svijet, naravno popraćeno sa svim onim grozotama koje su ih i u Rusii na vlast donijele.

Djetinjasto (naivno) je mišljenje, što se često čuje, da je komunistički prevrat bio samo u Rusii tako strašan i krvav, jer da je to bio prvi pokus, nu da bi sada nakon »utrtih puteva« njegova oštrica bila podpuno otupljena, te da bi se provela sa mnogo manje potresa i boli. Neizpravno!

Komunistički svjetski prevrat ne bi bio ništa drugo, nego boljševički prevrat, jer ga pripremaju i na njem rade moskovski boljševici, oni bi ga vodili i provodili, a boljševički prevrat znači krv, grozote i zator. Kada »utrti putevi« nisu bili kadri dovesti do toga, da u samoj Rusii nakon punili deset godina prestane provodjenje i u životu uzdržavanje boljševizma zločinima, tamnicama, strijeljanjima i Sibiriom, nego je sve to na dnevnom redu baš kao i prve godine prevrata u istom jeku i brzini, kako se može zamisliti, da bi boljševički prevrat u ostalom svijetu bio drugačiji i manje bolan?

Komunizam kao djelotvorna (praktična) pojava nije nikada postojao, ne postoji niti će ikada postojati osim u knjigama i predavanjima zastranjenih mozgova, koji na svijet gledaju kroz bridnjak filozofie izgradjene na krivim predpostavkama. Ono, što postoji, i s čime danas čovječanstvo ima posla, jest moskovski b o l j š e v i z a m , sa svim svojim krvavim, zločinačkim i očajničkim svojstvima.

DIKTATURA PROLETARIATA

Šesti po redu rimski kralj Servius Tullius, pet stoljeća prije Krista, provede temeljitu reformu državnog ustava (konstitucie). Tom zgodom podijeli sve gradjanstvo Rima na pet razreda, i to po vrijednosti imetka, koji je pojedini državljanin imao. Iza zadnjeg, petog razreda, svrsta gradjane, koji nisu imali nikakova imetka, te ih nazva: »proletarii«. To je ime samo po sebi označivalo ono, što su ti gradjani bez ikakova imetka imali doprinositi državi. Ne mogući naime davati nikakova poreza, imali su davati državi svoj porod (proles), da državi služi kao vojničtvo.

U osamnaestom vijeku pojavila se je opet ova riječ, proletarstvo, u filozofskom govoru (frazeologiji), a onda je preuzeše marksisti, da njome označe onaj sloj u ljudskom družtvu, koji unajmljuje drugome svoju radnu snagu, da bi na taj način pribavi sredstva za život. S razmahom industrializacie postalo je ime «proletarac« gotovo istoimenim (sinonimom) " industrialnim radnikom".

Marksistička je nauka namijenila tomu proletarcu pravo i dužnost da vlada u ljudskom družtvu i u državi, i to da vlada sam i izključivo, mimo svih drugih stališa, nad njima i proti njima. Unutar gotovo svih naroda taj stališ sačinjava još danas manjinu, u nekima i upravo neznatnu manjinu. Kako će dakle doći do vlasti, a kako se na vlasti održati? Samo silom. Ne će ničijega drugog mišljenja ni pitati ni trpiti, nego će on svima drugima d i k t i r a t i (zapovijedati). Vladati ima dakle »d i k t a t u r a p r o l e t a r i a t a«.

Da, ali i to je samo u marksističkom gledanju (teorii), i ima samo služiti kao mamac, koji će vabiti proletariat, jer u samoj

naravi vladanja leži, da to proletariat kao takov ne može vršiti, nego netko drugi umjesto njega. A taj netko nije nitko drugi nego moskovski boljševici, to jest nekoliko desetaka izopačenih sadista, koji su si stavili u zadaću strpati pod noge cijelo čovječanstvo.

Tko vlada u sovjetskoj Rusii? Proletariat? Nipošto. Sve zakonodavne i upravne ustanove (u glavnom istovjetne, jer ne postoji razlučenje zakonodavne od izvršne vlasti, u kojima sjede proletarci, ili bolje reći njihovi izaslanici, jesu puke fikcie (prividnosti). Načelno vrhovna državna vlast pripada »Saveznom Kongresu Sovjeta«. Taj se sastaje jedamput svake druge godine, da izvršuje (!) vrhovnu državnu vlast. Kako je moguće izvršavati državnu vlast ili ma i samo dati smjernice za vodjenje državnih poslova po intenciama (namjerama) proletariata, kada se na taj posao predstavnici proletariata sastaju samo j e d a m p u t s v a k e d r u g e g o d i n e? Nu kraj toga treba znati, da taj sastanak kongresa, odnosno njegovo vijećanje smije trajati samo č e t r n a e s t d a n a (svake druge godine, naravno). Nu to nije još sve. Kongres se ne mora ni sastati svake druge godine. To jest, on se sastaje, ako nije — o d g o d j e n .

Jedan takov upravno-zakonodavni odbor bira drugi manji, dok se ne dodje do »Vijeća Narodnih Komesara«, koje sačinjava tako zvanu »Sovjetskaju Vladu«, koja je opet upravni i zakonodavni ustroj (organ) sovjetske države. Tu već nema proletariata. Tu su već sami boljševički odabranici. Nu, da li vlada i ta »vlada«? Ne. Jer ni tu nisu oni pravi, najčistokrvniji boljševici, odnosno tu ne moraju biti oni, što sačinjavaju pravo boljševičko družtvo, koje je pozvano vladati. Tko je dakle prava vlada? Odgovor je poznat: » P o l i t b i r o « . To je organ

boljševičke stranke. U njemu sjede najizrazitiji boljševici, odakle oni upravljaju s boljševičkom strankom u Rusii, sa sovjetskom Rusiom kao državom, i s boljševičkim pokretom uobće u cijelom svijetu. Svaka politika, svaka politička, gospodarska, vojnička ili bilo kakova god druga djelatnost ima svoj izvor u tom »Politbirou« stranke. Svi zakoni, koje izdaju tobožnja zakonodavna tijela, stvaraju se u »Politbirou«, kao i svi upravni čini upravnih organa. To se stručno provodi putem takozvanih »frakcia«. Unutar svakog bilo zakonodavnog bilo upravnog tijela u vladajućem sustavu sovjetske države nalazi se jedan posebni skup pripadnika boljševičke stranke, zapravo pouzdanika vladajućih boljševika, koji sačinjavaju rečenu »frakciju«. Oni budno paze, da dotični organi ne bi donijeli nijednog zaključka, koji nije odlučen od njihovih gospodara. To se vrši na ovaj način. Kada koji takov ustroj ili tijelo ima donijeti kakov zaključak, prije nego se svi njegovi pripadnici sastanu na viječanje i zaključivanje, sastane se »frakcija«. Ona na tom sastanku dobije upute i naloge odozgor, s kojima ide na sjednicu odnosnog tijela ili ustroja, i tu se onda donosi i mora donijeti onaj i onakov zaključak, kakov su oni donijeli sa već održane sjednice »frakcije«.

Taj i takov je sustav proveden dosljedno u svemu, što se god i najmanje odnosi na bilo koju granu bilo političkog bilo gospodarskog i družtvenog, a tako i moralnog te privatnog života pod vlašću boljševičke vladavine.

Apostoli su komunizma dočaravali, a i danas dočaravaju svjetskom proletariatu čari vlasti nad ljudima i nad stvarima, vlasti, koju će proletarac vršiti neograničeno i izključivo u komunističkoj državi. Ta je država stvorena u Rusii, nu proletariat nije došao do vlasti. U tako zvanoj »diktaturi

proletariata« nema proletariat ni najmanjeg udjela u vlasti, nego je on pravi rob pravih diktatora sa Kremlja, koji ne trpe ni najmanjeg traga izražaja bilo čije volje osim svoje vlastite. Jedino što su boljševici bili dopustili proletariatu u Rusii, a što im je bar na kratko vrijeme imalo nadomjestiti obmanu »diktatorske proletariatske« vlasti, bila je pljačka, koju je izpočetka vršio, dok nisu novi vlastodržci smogli toliko sredjenosti u neredu, da tu pljačku vrše smišljeno u korist svog održanja na vlasti.

Nema dakle »diktature proletariata«. Onaj svjetski proletariat, što joj se nada putem svjetske »proletarske revolucie«, zanaša se uzalud.

DOKTRINA I PRAKSA (NAUKA I DJELO)

Godine 1903. održan je u Londonu »Kongres Ruske Socialističke Stranke«, to jest izvjestnog broja ruskih socialističkih prvaka, od kojih je velik dio živio u inozemstvu, a tek jedan dio došao iz Rusie kao izaslanici stranke. Tu su se medju učestnicima »kongresa« sukobile dvije struje. I ako je taj sukob izbio tako reći na pitanju jedne formalnosti, to se je ipak pod tom nevažnosti krila načelna razlika medju dvjema strujama, ili bolje reći medju shvaćanjem ciljeva socialističke nauke Vladimira Ilića Uljanova, prozvanog »Lenjin« po nadjevku prije mu obješenog brata, s jedne strane, i nekolicine drugih prvaka stranke s druge. U stvari je bilo ovo: na dnevnom je redu viječanja bilo uredjenje (redigiranje) statuta stranke. Kada je došlo do pitanja, koga se može primati u stranku, umjereniji su bili za to, da se prima i slobodoumne liberalne elemente makar oni i ne bili čistokrvni marksisti. Lenjin je naprotiv stao na stanovište, da članom stranke može biti samo onaj, tko se je spreman podpuno založiti za skrajnje ciljeve socializma. Na to ima svakog vezati željezna stega (disciplina), koja ima u stranki zavladati. Nu kada s tim svojim stanovištem nije prodro kod većine učestnika, posluži se Lenjin zaobilaznim putem. Iznese prijedlog, da se pokraj stranačke središnjice, koja je bila u Rusii, načini i uzporedna središnjica u inozemstvu, to jest medju emigrantima, koja će biti vrhovna »instancia« za nauku (doktrinu) i ustrojstvo (organizaciu) stranačkih redova. Kao takova, ta uzporedna središnjica u inozemstvu ima uredjivati i glasilo pokreta »Iskru«. Budući da se je on nalazio u središtu djelatnosti emigranata, to će se na taj način domoći odlučnog upliva na pisanje i pravac lista, te na taj način učiniti obćenitim svoje stanovište, koje, kako se pokazalo,

nije moglo prevagnuti putem razprava i zaključaka na sastanku. I u tom je uspio. Kod odlučivanja o tom prijedlogu glasovali su za njega dvadeset i petorica prisutnih, a proti njemu dvadeset i trojica. Dakle je za Lenjinov prijedlog bila većina, koja je ujedno u stvari glasovala za program višega zahtijevanja i veće skrajnosti (radikalizma) socialističke stranke. Kako u ruskom jeziku pojmu »veći« odgovara izraz »bolši«, to se od tog časa taj skup pod vodstvom Lenjinovim prozva imenom »bolševici«, dok ona, što je pri tom glasovanju ostala za dva glasa u manjini, dobi ime »menševici«, jer »manji« u ruskom jeziku znači »menši«.

Neka je uzput spomenuto, da su boljševici unatoč slovničkom (gramatikalnom) značenju te riječi i unatoč ove pobjede na tom sastanku, unutar same stranke kao cjeline i gledom na brojnu pripadnost pristaša ostali uvijek u manjini prema tako zvanim menjševicima, te su kao manjina i samu vlast u Rusii u svoje ruke izključivo preuzeli, naravno sa postupcima (metodama), što su ih samo oni bili kadri upotrijebiti.

Od gore spomenutog časa nema više svijet posla s komunizmom i s komunistima, kakovi su do tada u pokretima i razpravama izbijali, nego sa boljševicima, kakovi su se na djelu u Rusii pokazali, i komunističkom naukom, kako su je oni formirali i u djelo zaveli.

Po komunističkom gledanju prvobitni je stupanj čovječanstva komunizam. Ljudi su u početku živjeli u komunističkom medjusobnom odnošaju, te po prirodnim zakonima, koji su istovjetni s komunističkim načelima. A onda je s vremenom došlo do toga, da su si pojedinci otimačinom (uzurpaciom) prisvojili izvjestna prirodna dobra, i svome odnošaju prema

tim dobrima dali oznaku privatnog vlastničtva, što je značilo odtrgnuće toga dobra iz zajedničkog uživanja, te prelaz istoga u neograničenu i izključivu razpoložbu pojedine osobe.

Kako su se daljnjim tokom umnožavali vlastnici, sve više je dobara postajalo predmetom privatnog vlastničtva, a istodobno je sve više drugih pojedinaca (individua) ostajalo bez tih dobara. Tako su nastali medju ljudima stališi, to jest stališ onih, što su dobra imali i uživali, i stališ onih, što nisu ništa imali. Dakle stališ imajućih, u današnjem (modernom) jeziku zvanih »kapitalista«, i stališ neimajućih, razbaštinjenih, prozvanih »proletarcima«.

Oni bez imovine, da si mogu pribaviti sredstva za život, morali su se po naravi stvari obratiti na one, koji imaju. Nu imajući (kapitalisti) nisu bili voljni svog vlastničtva dijeliti s njima. Kako ali predmeti, što ih je posjedujući u svojem vlastničtvu imao, redovito ne pružaju sami od sebe onoga, što je potrebno čovjeku za uzdržavanje, već ih treba i obradjivati, ili u najmanju ruku oko njih neki trud ulagati, to je vlastnik došao vrlo brzo na jednostavnu pomisao, da si svaki trud može prištediti na taj način, da taj posao i trud oko svojih vlastitih predmeta prepusti onome, koji dobra nema, te da jedan dio onoga, što na taj način neimajući na njegovim dobrima privrijedi, ustupi njemu kao naplatu za uloženi trud. Tako je s jedne strane nastao razred onih, što sebe uzdržavaju bez ikakova rada i od prihoda, što ga na njihovu dobru privrijedi drugi svojim radom, a s druge strane razred onih, koji svoje uzdržavanje imaju zahvaliti samo svome radu, koji izvršuju na tudjem dobru. Nu sav prihod njihova rada ne stoji na razpolaganje njima samima, nego od toga prihoda podmiruje najprije vlastnik svoje potrebe i pribavlja si još i nova dobra,

dok tek pretičak daje onome, koji radi, naravno bez obzira na to, da li mu je taj pretičak dovoljan za podmirenje svih potreba, i za podpuno podmirenje istih, ili će biti dostatan za tek bijedno životarenje.

Kada se je predmetu vlastničtva dalo ime "Kapital", a onome, što unajmljuje drugome svoju radnu snagu, »proletarac«, nadjena je i stručna oznaka za ta dva razreda: kapitalisti i proletariat.

Po Marksovom je gledanju (teorii) izmedju tih dvaju razreda nastala borba. To je njegova nauka o borbi »klasa«. Ta je borba trajna, i u njoj mora podleći »kapitalistička klasa«. S razvitkom se industrializacie kapital sakuplja u sve manje ruku, a s druge se strane broj proletariata sve više umnaža, jer sa prikupijanjem (koncentracioni) kapitala u sve manje ruku nastaje tako zvani »veliki kapital«, a oni »manji kapitalisti«, iz čijih je ruku kapital otišao, postaju »proletarci«.

U tom stupnju (stadiu) mora proletariat »kapitalističku klasu« podpuno svladati, i to sredstvom štrajkova, provedenja »proletarske komunističke organizacije« i konačno svjetskom revoluciom svjetskoga proletariata. Proletariat će tako preuzeti političku vlast u svoje ruke, i onda će provesti zajedničtvo (kolektivizam), što po komunističkom riječniku znači učiniti kapital javnim, državnim vlastničtvom, a cijelo čovječanstvo proletariatom, koji će preko svojih organa tim kapitalom razpolagati i rukovoditi ga, te pomoću njega vladati družtvom.

Prigovor, koji se je uvijek stavljao socialistima glasi, da oni sve lijepo načelno (teoretski) razlazu, nu da nikada nisu znali reći, kako će socialističku državu postići, i kako će svoje misli u život privesti. Napose nisu nikada znali reći, kako će se

provesti socializacia života, te kako socialističko ravnotežje održati.

Taj se je prigovor pokazao doista opravdanim. Kada je socialistička stranka došla u Rusii u položaj, da svoju vladavinu ostvari, nije toga znala učiniti, nego je svoje mjesto morala ustupiti boljševicima. Kaže se, da je uspjeh boljševika omogućilo naročito stanje (situacia), u koje je Rusia bila dovedena. Nu to isto je slanje bilo i za socialiste. Razlika je još k tomu bila u korist socialista, to jest, boljševici su bili u manjini ne samo u radničkom pokretu uobće, nego i u samoj svojoj stranci napose. Menjševici su bili medju proletariatom po broju neprispodobivo jači. U sovjetima nisu boljševici imali gotovo nigdje većine ni prije, ni u času samog zauzeća vlasti.

U času, kada je bila sticajem raznih okolnosti slomljena carska vladavina u Rusii, a taj su čas socialisti tako žudjeno čekali i tolikim ga organizatornim radom i krvavim terorom priredjivali, u tom času prevrata, koji su izazvali, nisu znali, što bi počeli sa svojim teoriama, i kako bi socialističku državu stvorili. I doista oni su pošli taj posao obavljati razpravama u sovjetima o marksističkim načelima.

Nu tu su se našli boljševici, koji nisu pitali, da li je ova ili ona marksistička zasada praktički u život provediva ili nije. Nisu pitali ni za to, koja su sredstva čovječanski dopustiva, kada se radi o nametnuću njihove vlasti na nulu od preko sto i pedeset miliona duša.

I oni su marksističku državu nametnuli najgrubljom silom, te sada u njoj provode marksistička načela »boljševičkim metodama«. Tu je sada na djelu komunizam kao takov, nu u pokusnici (retorti) boljševičkih stručnjaka. I zavist, kada će svi

biti kao ljiljani i ptice nebeske?

Ali Krist je osim raja, gdje će oni, koji to savršenstvo postignu, uživati vječnu nagradu, postavio i pakao, gdje će oni, koji te zakone prezru, trpiti vječnu kaznu, jer je znao, da se to savršenstvo na zemlji i medju ljudima nikada postići ne će.

Nu boljševici tvrde, da se može i mora postići savršenstvo potrebito za konačno uredjenje komunističkog družtvenog poredka i komunističke države, te da će ga oni postići odgojem proletariata. I doista velika je djelatnost boljševičke Rusie uperena na taj »odgoj«.

Je li to moguće? Je li to samoobmana ili je puka krilatica, koja ima služiti za opravdanje onog strašnog i propastnog stanja što ga boljševička vladavina sobom nosi, te onoga barbarstva, što su ga boljševici izvršili i trajno vrše nad ljudima i nad njihovim stvarnim i duševnim dobrima?

U prvom je redu posve neizpravna predpostavka (teza), da je početni stupanj ljudskog družtva bio u znaku komunizma. Marksisti ne priznaju postanka čovjeka po nijednoj bogoslovnoj nauci, nego po zasadama slobodoumnotvarnostnih znanosti. Nu baš se po tim znanostima mora doći do protivnog zaključka o odnosu ljudi prema dobrima i o njihovom medjusobnom odnošaju obzirom na dobra u prvotnom stupnju čovjeka i čovječjeg družtva, nego li je onaj, koji izvode marksisti.

Prvotni čovjek, to jest zoološki »homo sapiens«, kada je već bio na onom stupnju razvitka, u kojem je predstavljao osobnost u više manje današnjem smislu riječi, sigurno nije smatrao zajedničkim ona zemaljska dobra, što ih je za svoju potrebu od prirode oduzimao, nego ih je smatrao i te kako svojim vlastitim. Onu pećinu, koju si je bio izabrao za svoje sklonište, nije bio

voljan dijeliti ni s jednim drugim čovjekom, što je lutao po istom kraju i po istim šumama, kuda i on. Tu je pećinu i te kako branio proti svakom drugom čovjeku, kao i proti svakoj zvjerci, te je čuvao za sebe i za svoj porod.

Isto tako nije on dijelio plijena, što ga je iz lova donosio, s nikim drugim, nego ga je spremao u svoju pećinu, hranio njim sebe i svoju porodicu, te spremao zalihu za dane, kada radi vremenskih nepogoda ne bude mogao ići u lov.

Svi nalazi, što su do danas uobće pronadjeni li raznih tako zvanih »doba«, odnose se izključno na tragove pojedinačnog (individualnog) postojanja čovjeka, njegova pojedinačnog obitavanja i življenja; to jest na izkopine tragova i ostataka pojedinca ili tek nekolicine, po čemu se može, i po ostatcima čovjeka, predmeta, orudja i jela zaključiti, da je živio sam, odnosno najviše u družtvu vlastite porodice, a nikada u takovoj zajednici s ostalim istovrstnim bićima, iz koje bi se moglo zaključivati na bilo kakov »kolektivni« život. U ostalom takov zajednički život izključuje već i sama činjenica, da je na ogromnom prostoru zemlje bio rasijan malen, upravo neznatan broj ljudi, razstavljenih izmedju sebe ogromnim udaljenostima. čovjek je dakle u svom početku živio izvan zajedničkog sustava (kolektivnog sistema), te čisto individualističkim načinom života. Izvan toga se je kolektivizam razvijao, napredovao i usavršivao. Predmeti, kojima se je služio, bili su i te kako njegovo privatno vlastničtvo, on ih je takovim smatrao, i u tom se smislu prema svakome drugome ponašao.

Tako je znanost utvrdila. Nu što više, može se pouzdano zaključiti, da se je razvitak čovjeka od prvotnog (primitivnoga) stupnja k stupnju, što na sebi nosi već neke izvjestne znakove

civilizacie i kulture, temeljio baš na činjenici privatnog vlastničtva. Usavršavanje vlastite pećine i vlastitog orudja vodilo je k preradjivanju predmeta iz onoga stanja, u kome ih je čovjek u prirodi nalazio u stanje koristnije i zgodnije za upotrebu. To je preradjivanje borba s prirodom, što ju je čovjek vodio sam pojedinačno, bez pomoći družtvene (kolektivne), u kojoj mu se je borbi morala razvijati i tjelesna okretnost i duševna vrstnoća, ova potonja napose stoga, jer njemu samomu bez ičije pomoći nije dostajala tjelesna snaga za nadvladavanje prirode i drugih živih bića, što su ga okružavala i postojanje mu ugrožavala.

Kolektivni život s drugim ljudima i njihov kolektivni odnošaj prema stvarima u tom stupnju (kao ni u jednom drugom) ne bi mogao pogodovati razvitku čovjeka od prvotnog stupnja k stupnju naprednijem. Družtveni je život nastao tek kasnijim razvitkom i napredkom čovjeka, nu on je nastajao prirodnim razvojnim (evolutivnim) putem, sredstvom proširenja obitelji, preko plemena do pojma naroda, nu i sve te faze (stupnje) družtvenog života, od onoga stupnja najprimitivnijeg pa do danas, imale su uvijek privatno vlastničtvo individua za bazu gospodarskog uredjaja, ili barem privatno vlastničtvo najuže družtvene jedinice, obitelji. Povjestna iztraživanja nisu do danas mogla utvrditi ni jednog stupnja u prirodnom razvitku družtvenog života čovjeka, koji bi bio imao za osnovicu trajno i normalno kolektivni uredjaj u značenju, koje mu pripisuje marksistička nauka. Sve zajednice ljudi, koje su nastajale same od sebe ili koje su bile od čovjeka samog stvarane, imale su u razvitku čovjeka od primitivnog stupnja do dana današnjega upravo protivnu svrhu i zadaću, to jest obranu privatnog vlastničtva, i to ne samo privatnog vlastničtva odnosne

zajednice, nego u pravilu i obranu individualnog privatnog vlastničtva pojedinih pripadnika takove zajednice.

Marksistička teoria o prvotnom kolektivističkom stanju čovjeka postavljena je posve samovoljno i bez ikakove povjestne ili znanstvene osnovice. Naprotiv i po znanstvenim iztraživanjima i po povjestnim svjedočanstvima prati posebničko (individualno) vlastničtvo čovjeka od njegova postanka pa sve do danas.

Kolektivizam nije dakle čovjeku prirodjen niti mu je razvitkom usadjen. Nu boljševici vele, da će čovjek kolektivnu, komunističku svijest dobiti o d g o j e m , i da je odgoj kadar to učiniti. Oni doduše ne pružaju nikakova dokaza, niti navode činjenice, iz kojih bi se na tu mogućnost dalo zaključiti, nego se bacaju na puko pokušavanje (eksperimentaciu), naravno u Rusii, gdje su na vlasti, te stavljaju na pokus cjelokupni narod, sva njegova dobra pa i samu njegovu obstojnost (eksistenciu), a da kraj toga ne pružaju nikakova ni najmanjeg jamstva, da će taj pokus doista i uspjeti. Kada je spomenuti englezki industrialac pravio u svojim industrialnim poduzećima socialističke i kolektivističke pokuse, stavljao je u pitanje samo svoj imetak, ili možda samo jedan manji dio svoga imetka, pa stoga radi tih njegovih pokusa nije nikoga glava zabolila, nu moskovski su boljševici stavili na kocku najdrzovilijeg pokusa, što ga je ikada svijet zapamtio, eksistenciju od preko sto i pedeset miliona ljudi, spremni i odlučni, da što više na taj pokus stave i čitavo čovječanstvo, i to sve bezobzirnošću najlahkoumnijeg kartaša iz kruga najgoreg odpadka ljudskoga družtva.

Nauka, vježba i odgoj mogu dovesti do velikih promjena svojstava čovjeka, bilo duševnih bilo tjelesnih, nu ima

izvjestnih granica, preko kojih ne može preći ni jedna znanost niti ikakova ljudska djelatnost. Kao što ljudsko djelo nije kadro promijeniti izvjestnih prirodnih zakona na polju fizike, makar može izmamiti prirodne tajne, koje iznenadjuju, tako ljudsko djelo ne može promijeniti ni izvjestnih svojstava čovjeka, makar u njemu može proizvesti takove pojave, koji zadivljuju. Nu granica je tu, postavila ju je narav. Kod čovjeka, koji kroz više od tisuću, pa možda i desetke tisuća pokoljenja nosi u sebi izkonski nagon sebičnosti, s kojim se radja, i koji u povoju izražava prije nego li ijedan drugi znak svoje duševne obstojnosti, ne će to svojstvo nikada nitko izbrisati, niti je do sada izbrisao, da ga učini ravnodušnim prema osnovnom načelu, označenom u izrazu: moje.

Ako moskovski boljševici ne pružaju dokaza, da bi taj njihov odgojni pokus uspio, pružaju tim više jedan drugi dokaz, koji bezuvjetno zajamčuje neuspjeh, pa još više dokazuje i njihovu »mala fides«. Taj dokaz su oni sami, njihova obstojnost i ono, čime su se do sada pokazali. Oni su si preduzeli, da odgoje čovječanstvo za tu krijepost, bezuvjetno potrebnu za komunističku državu. A kakovi su ti odgojitelji? Od stotinjak prvih apostola i osnivača boljševičke Rusie nije preostalo danas više od jednog desetka. Pa kuda su dospjeli? Odgovor je kratak: strijeljani su. Zar od cara ili od kapitalista? Ne. Boljševički su ih sovjetski sudovi osudili na smrt strijeljanjem i strijeljali ih radi — izdaje proletariata! Najvidjeniji, najiztaknutiji, najgordiji, najzaslužniji, najmarksističkiji, najproletarskiji, najboljševičkiji i za odgajanje najpozvaniji, prvi medju prvima apostolima komunističkog proletarskog raja na zemlji, najpozvaniji i najprvi odgojitelji Rusa i čovjeka za kolektivno i komunistički svjestnog druga, osudjeni su radi izdaje komunističkih načela,

proletarskih probitaka, proletarske države, i rad uhodarstva vršena u korist — kapitalističkih država! Ta još se puši njihova krv u dvorištu Ljubianke.

Nema dana da se svijetom ne pronesu glasovi o novim strijeljanjima izdajica proletariata, a starih njegovih učitelja i apostola. Oni, koji su još tu, doći će na red sutra, a poslije njih oni, koje su oni »odgojili« za svoje nasljednike, a onda opet slijedeći, jer učenici ne mogu biti bolji od učitelja.

Jesu li to učitelji, što mogu odgajati pokoljenja, u čijim srdcima ne će biti zmije sebičnosti, koji će zanijekati sebe za dobro bližnjega svoga, koji će sobom, svojom kolektivnom sviješću i spoznajom potrebe rada kao životne krijeposti opovrći staru riječ: "homo homini lupus" (čovjek je čovjeku vuk). Ti učitelji i apostoli nisu mogli odgojiti sebe, da se ne otimlju o vlast, da jedan drugog ne postavlja pred pušćane cijevi »plotuna«, koji stvaraju jednakost ljudi u komunističkoj državi. Prije svake osude i strijeljanja opetuju se stereotipne riječi javnog tužitelja, što ga postavljaju oni, koji još nisu došli na red na optuženičku klupu, i te glase: »jer su spremali urotu proti životu jednoga ili više članova sovjetske vlade, jer su se udružili s neprijateljima proletariata, stupili u službu kapitalista, da ruše proletarsku sovjetsku komunističku državu.«

Ako su te obtužbe istinite, nema gotovo ni jednog Lenjinova druga, koji nije izdajica proletariata i najprostiji varalica miliona radnog naroda, te koji nije za volju svojih probitaka, čisto materialnih i buržujskih interesa, prodavao kapitalistima rusku radničku i seljačku raju, sa bezočnošću i pokvarenošću kao ni jedan politički špekulant, što ga svijet pozna.

Ako li su te obtužbe lažne, onda je slika još strašnija. Onda oni

jedni druge stavljaju pred eksekutivne plotune na temelju lažnih optužbi samo za to, da jedan drugoga s vlasti makne i čim više vlasti u svoje ruke prigrabi, da ukloni jednog pravednoga, pa da na njegovu mjestu može nepravdu vršiti, da udovolji svojoj požudi za vlašću, da istu može vršiti bez nadzora i pogibelji, da bude razkrinkan pred proletariatom, i da bude pozvan na odgovornost radi svojih nepoštenih namjera i djela.

Ako nije ni jedan ni drugi slučaj, onda medju apostolima komunističke vjere vlada takova razlika u shvaćanju »istina« marksističke nauke i načela, da se ta razlika može izgladiti jedino smrtnim osudama i medjusobnim strijeljanjem samih apostola izmedju sebe. Pa tko onda ima obraza zahtijevati od izmučenog čovječanstva, da vjeruje u tu nauku, i još više, tko ima pravo da stotine miliona ljudi, pa cijelo čovječanstvo, silom stavlja u pokusnicu (retortu) marksističkih pokusa, u kojoj se zagušuju milioni života, u kojem pokusu mora čovječanstvo umrijeti, da se onda vidi, da li će pokus oživljenja uspjeti!

Koji je od ovih slučajeva? Sva tri! Boljševičke perjanice nisu sami medju sobom nikada bili složni o pojedinim marksističkim načelima, pa ni o samoj nauci kao cijelosti. Netko vjeruje u jednu, a netko u drugu tezu, a u glavnom ne vjeruju svi skupa u izpravnost i neoprovrzivost zasada, što su osnovane na čistoj »mentalnoj spekulacii« i na nijekanju elemenata života, što su od izkona usadjeni u čovječju narav. Sve je samo teoria, a tek bi pokusi pokazali koliko ona vrijedi na djelu.

Naravno, svatko bi htio te pokuse izvoditi na svoj način i po svom mišljenju, a jer se jedni ne će da prilagode nazorima

drugih, odlučuju eksekutivni plotuni. Drugoga sudišta za i razpravu nema, jer se ne može ići pred proleteriat, da on odluči, koje je mišljenje izpravno. Ta proletariat nema nikakove riječi, on je samo predmet, na kome se pokusi vrše. U takovu stanju lahko dolazi do pojave, da oni, čije mnijenje o načinu provodjenja pokusa ne dodje do izražaja pred slučajno jačom voljom drugih, stupaju u službu kapitalista, jer ne vjeruju u ostvarenje marksističke nauke, i nastoje, da se pomoću kapitalističkom domognu mogućnosti, da oni te pokuse provode.

Oni pako, koji su si stvorili stanje, u kojem mogu druge pred plotune stavljati, čine to čim hitnije, da njihovi neuspjesi pokusa ne bi omogućili drugima, da njih pred plotun stave. Eksekuciama svojih drugova i braće u Marksu osiguravaju svoje samovladje, koje im je bitni i jedini cilj.

A ruski proletariat sluša predavanja o marksističkim teoriama i — gladuje ...

BOLJŠEVIZAM I RAD

Pošto i boljševici znadu, da je sigurno vrlo daleko dan, kada će podanicima crvenog niskog carstva rad postati životnom potrebom, a ne potrebom za uzdržavanje života, daleko tamo, kuda čovječje duhovno oko ne dosiže, niti će ikada moći dosegnuti, i ne mogući to dočekati, jednostavno su uveli prisilni rad.

I rad je svakako krijepost, nu pošto svi ljudi nisu okićeni tom krijepošću, treba je nečim drugim nadomjestiti. Tu priskače u pomoć sam život, koji u svom prirodnom toku sadrži takove čimbenike, koji čovjeka neprestano na rad nukaju.

Boljševizam je medjutim odstranio iz života ruskih podanika sve ono, što je podobno čovjeka po prirodnom putu na rad podstrekavati i na radu trajno podržavati. Umjesto svega toga uveli su boljševički gospodari p r i s i l n i r a d . To je u ostalom bila naravna posljedica stanja, u koje je narod u Rusii doveden tragom marksističkih načela. Naravno, prisilni je rad kao emanacia državnog i družtvenog poredka uveden samo za prolelariat, jer samo on sačinjava »gradjanstvo« sovjetske Rusie, dočim ini pripadnici bivših razreda nemaju nikakova značenja za tu državu, pa zato nemaju nikakove ni mogućnosti života u njoj, nego im je jedina dužnost a i jedino pravo, što ga u boljševičkoj Rusii imaju, da u najvećoj bijedi izumru i posve izčeznu. Svi, koji poznaju stanje u današnjoj Rusii, suglasni su podpuno u tome, da sve ono, što ne pripada proletarskom razredu, gine i brzo izčezava.

Proletarac je vezan na prisilni rad. Po marksističkoj nauci mora svatko dati državi onoliko, koliko može, to jest svu svoju radnu snagu, sav njezin »kvalitativni i kvantitativni kapacitet«. Na

svojoj radnoj snazi ne smije dakle štediti, nego je mora državi davati onakovu, kakovu ima. Naprotiv ne smije tražiti od države ništa više od onoga, što treba kao neobhodno za podmirenje svojih potreba. Onaj, koji državi daje više radne snage, nego li drugi, i to zato, jer te snage više ima, dobiva istu naplatu kao i onaj, koji daje manje, pa što više, može dobiti i manje od ovoga potonjega, jer su možda njegove potrebe niže procijenjene.

I boljševici su iz početka uredili radne odnošaje po tim načelima. Ivan Romanović i Roman Pavlović radili su u istoj tvornici. Obojica su radili isto radno vrijeme, obojica su primala jednak broj »červenki« u ime plaće, a za te su »červenke« dobili jednaku zdjelu kaše i jednaku šubaru. Bili su dakle u svemu jednaki, samo što je Ivan Romanović za vrijeme jednakog radnog vremena izradio za polovicu manje posla nego li Roman Pavlović. A budući je Romanovića bilo uvijek barem dva puta više nego Pavlovića, proizvodnja je sovjetske Rusie zapinjala, svakovrstna je proizvodnja postala daleko manja od potreba, pa je nestašica bila svakim danom veća. Budući da je i poljodjelski rad podpadao više manje pod iste uredbe, to je Rusiom sve više harala glad, a njezinim je porastom i vlast boljševika sve više dolazila u pitanje.

I onda je boljševizam bio prisiljen zabaciti sustav jednakosti, koju marksistička nauka nalaže, te uvesti opet sustav omraženog kapitalizma, sustav veće nagrade za veći rad, odnosno za veću izradbu. Taj je kapitalistički sustav primijenjen napose sa uvedenjem prve "pjaliljetke", to jest petgodišnjega nacrta, koji je sovjetska vlada sačinila i po kome je za pet godina točno odredjena količina proizvodnje i potrošnje u cijeloj državi. Izvršenje toga nacrta barem u

približnoj mjeri uvjetovalo je odklon sloma boljševičke vlasti za izvjestno daljnje vrijeme, pa je trebalo da se plan pošto po to izvrši. Da se pako to može polučiti, trebalo je brzinu proizvodjenja pospješiti do najvišeg stupnja. Da se pako radnika na veći i jači rad podstrekne, zavedena je odmah veća nagrada za veći rad, jer se to inače ni jednim prisilnim sredstvom nije moglo postići. Boljševici daju naravno tome višku nagradjivanja posebno ime, nazivaju ga viškom socialnog značaja, nu načelo su morali probiti, pa makar ime i ne zvučilo kapitalističkim jezikom.

Marksističko načelo primanja naplate ne po zasluzi nego po potrebi protuslovi naravnom poredjaju stvari, te dovodi do nakaznih odnošaja i posljedica. Ono omalovažuje dvije prirodne pojave, koje su u naravi svega živućega, pa i čovjeka, pojave izkonske i nepromjenjive, te koje neumolno uredjuju život u prirodi i uzdržavaju ga u trajnosti, podržavaju njegovu neprekinutost i sprječavaju njegovu propast. Te su pojave: natjecanje i odabir (selekcia).

Gdje se god nadju dvije živuće pojave jedna pokraj druge, nastaje izmedju njih natjecanje. To je neodklonivo počevši od najneznatnije biljke, od najsićušnije gljivice, što živi samo jedan hip na miliontnom dijelu jedne kapljice vode, pa sve do najsavršenijeg živućeg organizma, što ga predstavlja ljudska spodoba. One se dvije prostim okom nevidljive gljivice natječu medju sobom, koja će više vlage izcrpsti iz one sitne kapljice, na kojoj su se zajedno našle, vodjene svaka od njih neodoljivim nagonom, da postane veća, jača i ljepša od one druge i na štetu druge. I da ljudsko oko promjeri i medjusobno izporedi milione takovih gljivica, koje su skupa, na istoj podlozi i pod posve istim okolnostima rasle, ne bi nikada medju njima našlo dvije

posve jednake, računski jednake u razmjerima i u obliku. One se medju sobom natječu i nadmeću divovskim naporom, da jedna izraste iznad druge, da jedna od druge postane sposobnija za život i za radjanje, za stvaranje novih, koje će opet izmedju sebe nastaviti to natjecanje u bezkonačnost.

Od tog sitnog života (mikrokosmosa) pa sve do čovjeka, svi razredi živućih pojava provode medjusobno natjecanje istim nepisanim zakonom, provode ga pojedinci istoga roda i iste vrsti izmedju sebe, a isto tako rodovi i vrsti sa svoje strane opet izmedju sebe.

Tome su natjecanju podvrgnuti isto tako i ljudi. Natječu se pojedinci jedan s drugim, jedan rod s drugim, jedno pleme s drugim, jedan narod i jedna rasa s drugom. U čovjeku samome, u njegovu tijelu, provodi se neprestano natjecanje raznih elemenata. Dok je čovjek prije nego je stekao izvjestnu uljudbu vjerovao, da su bolesti njegova tijela posljedica nekih tajnovitih sila, današnje liječništvo znade s podpunom sigurnošću, da je čovječje tijelo polje neprestanog natjecanja izmedju škodljivih i neškodljivih sastojaka, i da zdravlje, odnosno bolest, ovisi izključivo o tom natjecanju, odnosno o izhodu toga natjecanja.

Takovo natjecanje, utakmica, jest gibanje, rad. Unutarnja, nehotična potreba postignuća boljega, nameće natjecanje, a natjecanje traži djelatnost, rad. Bez utakmice nema trajnog rada ni napredka. Kada se umjetnim načinom odstrani mogućnost postignuća boljega, za kojim čovjek nagonski teži, nestaje utakmice, ona biva protuprirodno ugušena, a tim propada i glavni pokretač rada. Uslijed toga rad kao djelatnost pojedinca čovjeka, odnosno njegova volja za rad, slabi i opada sve do

zahirenja, što vodi za sobom kao posljedicu zaustavu napredka i nazadak. To se ne može onda spriječiti ni silom ni naukom. Nauka može neko vrijeme, i to samo izvjestni sloj, ograničeni broj ljudi, uzdržati na radu bez natjecanja, a isto tako može i sila samo privremeno prirodni pokretač rada nadomjestiti.

Ni u marksističoj se državi ne može trajnost i neprestanost rada održati na pukoj nauci ili sili. Prirodjeni nagon čovjeka, što ga sili na postignuće boljega, nadvladat će i upliv nauke i silu, pa makar i trpljivom oporbom (pasivnom resistenciom).

U boljševičkoj Rusii narod je držan na radu silom. Boljševici nisu još nikoga odgojili tako, da osjeća potrebu rada kao takova, a sigurno je najneznatniji broj onih, koji rade za volju marksističke nauke. Sila, koja privodi ljude k radu, proističe iz državne vlasti. Već sama ta činjenica ukazuje na netemeljitost i nesigurnost trajanja toga sustava rada. Koliko ima vjerojatnosti, da bi sustav rada po marksističkim načelima preživio slom te sile, nastao taj slom s bilo koga razloga ili povoda, a povoda i razloga za slom državne vlasti jedne države ima toliko i tako različitih, koliko i kakovih ih čovjek ni predvidjeti ne može.

Rad je trajan, to jest, dok bude čovječanstva, bit će i rada, nu izazvanog spomenutim prirodnim poticalima. Koliko je pako državnih vlasti i sila bilo, bilo pa i propalo! A koliko je istom vladavina bilo i propalo! Koja je vladavina sigurna svog trajnog i neograničenog vijeka? I koliko bi puta prema tomu bio morao prestati i propasti rad u raznim krajevima svijeta, kada bi mu podloga bila državna sila ili sila koje vladavine? A rad ostaje baš kao i čovječanstvo trajan, preživljuje carstva i republike, vladavine i nauke! Tko je kadar osigurati trajnost sili, koja po boljševičkoj tezi ima prikovati ljude uz rad usuprot naravi i

prirodnim zakonima? I kada propane sila, kad propane vladavina prisilnog rada, čovjek će ostati sa svim svojim vrlinama i manama, što proizticu iz njegove naravi, i koje ga prate neumorno od poroda do groba, te će opet svoj rad uredjivati svojim ljudskim prirodjenim svojstvima, a ne po bilo kakovim naukama.

Dotle milioni ljudi moraju pretrpiti hirove boljševičkih pokusa, što ih ovi vrše na njima, sad im obećavajući nagrade za veći rad, sad ih mjereći istom komunističkom mjerom, a uvijek ih smatrajući robovima, što se moraju kiniti i krvariti za održanje krvave vladavine boljševičkih ludjaka.

Prirodjena utakmica dovodi u cijeloj prirodi, pa tako i kod ljudstva do tako zvanog prirodnog i z b i r a , koji naturalisti smatraju osnovom neprekinutosti (kontinuiteta) i ovjekovječenjem života na zemlji, a koga niti bogoslovlje u cijelosti ne zabacuje. Ako naturalisti traže začetak svakoga života u mulju morskih obala arheozoičke periode, dakle iz života, iz koga se je razvio i čovjek, i kršćanska nauka veli, da je Bog napravio čovjeka od — zemlje, zemaljskoga praha, te mu vječno pred oči doziva, da će se opet u prah povratiti.

Po Darvinu se razvitak od prvog živućeg bića, nastalog od mulja, pa do čovjeka, ima zahvaliti jedino prirodnom izbiru, ili kako se stručno kaže zakonu »selekcie«, po kome u organizmu uslijed borbe za obstanak biva uništeno sve, što je slabije i kržljavije, da se na taj način dade mjesto jačemu i razvijenijemu, koje na taj način dobiva mogućnost, da postizava sve veće savršenstvo. Bez te bi selekcie čestice organizma sposobne za razvoj bile sprječavane u razvitku i ugušivane od onih nesposobnih, kada putem selekcie ne bi

potonje bile izlučene (Auslese), a uslijed toga bi napredak u daljnjem razvoju zastao i odpao. Zastoj u razvitku znači stagnaciu, prema čemu se od onog prvotnog (primarnog) začetka ne bi bilo razvilo ništa dalje, niti bi bilo došlo do ikakova daljnjeg oblika života, a ponapose ne do čovjeka. U napredovalom pako razvoju, čim bi nestalo selekcie, ne bi se nastali zastoj mogao vječno nastavljati, nego bi nužna posljedica toga stanja bila izrodjenje (degeneracia) i onoga, što je bilo već tu, jer svaki život nazaduje, čim prestane napredovati. Čim se ne umnožava, propada, čim ne raste, opada, čim ne cvate, vene.

Ovdje se doduše ne radi o ovoj selekcii i z r a v n o , nu analognost ne manjka. Dok je rad osnovan na utakmici, dotle se u njemu vrši i selekcia: selekcia proizvoditelja, proizvodjenja i proizvoda. Ta selekcia uvjetuje razvitak, napredak i usavršenje. Čim nestane natjecanja, nestalo je i selekcie. Kada nema selekcie, nastaje zastoj, a zatim dosljedno zahiri razvitak, napredak i usavršenje. Zahiri proizvoditelj, proizvodjenje i proizvod.

I kada marksistički uredjena država i družtvo ukidaju utakmicu i onemogućuju selekciu, osudjen je i rad na zastoj i zahirenje, primiče se kraju života rad, a s njime i proletariat. Dok boljševička vlada predstavlja doista silu, koja nadomješta pokretača rada, rad se još neko vrijeme prividno drži na životu, nu dok ta sila ujedno sprječava utakmicu i selekciu, kopa ona grob razvitku, napredku i usavršavanju rada, pa i samomu životu. Tako stoji s marksističkom naukom o radu u teorii, a primjena te nauke u životu pokazuje u cijelosti izpravnost gornjih redaka, kako će se to lahko vidjeti iz slijedećeg kratkog prikaza stanja rada u sovjetskoj i boljševičkoj Rusiji.

BOLJŠEVIZAM I INDUSTRIALIZACIA

Netom iztaknuto natjecanje izmedju elemenata u samom živom biću pa izmedju pojedinih živih bića u prirodi, označeno je imenom »borba«. Po Hegelovoj filozofiji ta se borba vrši izmedju različitih počela, koja su svrstana u puka dva razreda. U jednom su razredu počela jestna (elementi pozitivni), a u drugom niječna. Ta dva razreda stoje jedan proti drugome, te se vječno medju sobom bore. Najprije je postojao tabor jestnih počela, to jest »pozitiv«. Sama obstojnost pozitiva rodila je negativ, to jest protuslovlje. Izmedju pozitiva i negativa nastaje borba, u kojoj pobjedjuje naizmjence sada jedna sada druga strana, naizmjence uništujući jedna drugu. Uništenjem jedne i druge strane, do koje uslijed rečene borbe mora doći, to jest uništenjem »teze« i »antiteze«, nastaje »sinteza«. Iz ove pako sinteze nastaje opet pozitiv, iz ovoga kao i prije uništenja opet negativ, a onda opet nastaje borba izmedju toga pozitiva i toga negativa, do ponovnog uništenja, dakle do sinteze, iz koje opet nastaje pozitiv, pa onda opet negativ, onda opet sinteza, pa, negativ, pozitiv i tako naprijed u bezkonačnost.

Marks je, kako veli B. Hopper u svome »What Russia Intends«, nakalupio svoju nauku na Hegelovu dialektiku, te je označio privatno vlastničtvo kao pozitiv, ili tezu, a proletariat kao negativ, ili antitezu. Ta se dva počela medju sobom sukobljuju i bore. Iz te će borbe nastati sinteza, to jest uništenje i vlastničtva i proletariata, što će sadržavati novi družtveni poredak, koji ne će biti ništa drugo nego kolektivno, komunističko družtvo.

Marks je tu zastao i nije dalje slijedio Hegelove teorie, po kojoj jedamput nastala sinteza ima opet roditi pozitiv, što bi u

Marksovom slučaju značilo — kapital, a ovaj dalje negativ, ili po Marksu proletariat, da opet borba izmedju oba počela ponovno započne. Tu je zastao, jer mu naravno nije pogodovalo (konveniralo) proslijediti do daljnjeg logičnog zaključka, što mora slijediti iz gradnje na Hegelovoj teorii, a ta je: iz novog kolektivnog družtvenog poredka, nastalog kao sinteze borbe izmedju vlastničtva i proletariata, ima se opet poroditi pozitiv, dakle privatno vlastničtvo, a iz ovoga negativ, dakle proletariat, da se opet izmedju njih nastavi daljnja borba, do opet nove sinteze, koja ima opet roditi novo vlastničtvo i proletariat, i tako dalje do neizmjernosti.

Da je Marks proslijedio dalje putem Hegelove teorie, morao bi i sam ukazati na podpunu bezvrijednost svoje nauke, to jest ukazati na negativni rezultat u pitanju privedenja u život stvarnog i trajnog komunizma, kada se iz njeg, jedamput postignutog, mora opet razviti privatno vlastničtvo, koje će sa svoje strane opet stvoriti proletariat, kao što je to bilo i u početku. Drugim bi riječima morao sam ukazati na neodrživost komunističkog družtvenog poredka kao trajnog oblika ljudskog družtva, koji oblik ta njegova nauka inače obećaje. Oni i tako, koji njegovu nauku u život provode, ne bi imali opravdanja za ona sredstva, kojima se služe, jer takav, ili bolje reći nikakav uspjeh ne bi mogao opravdati tolikog krvoprolića i tolike bijede, koju čovjek mora proći, kao što je to bilo u Rusii, da unidje u raj, koji ima propasti onoga časa, čim se podpuno ostvari.

Nu boljševici nisu uztuknuli pred nelogičnosti ili nepodpunosti nauke, kada je došao čas, da je u Rusii mogu provoditi u život. Proleletariat ima pobijediti privatno vlastničtvo i uvesti komunistički poredak, bez obzira na to, da

li će to postati trajnim oblikom družtvenog poredka ili ne. Treba uzeti vlast u ruke, a od teoria ne će nikome glava puknuti. »Diktatura proletariata« ima se osnivati na sili, pa će se održati dok god sile bude. Sve veći razvitak industrie, kako je spomenuto, učinio je, da se je privatno vlastničtvo počelo sve više nagomilavati u sve manje ruku, te da se je s druge strane broj proletariata sve više povećavao. Ta je činjenica dovela i do oblikovanja teorie o pobjedi proletariata. Da se ta pobjeda doista i ostvari, treba da broj proletariata naraste do maksimuma. Industrializacia je dovela već u svom prvom stupnju u cijelom svijetu do ojačanja proletariata. Ona mu je dala borbeni poticaj, ona je od njega učinila navalnu vojsku, koja se bori i koja naslućuje svoju pobjedu. Da se dakle marksistička nauka obistini u cijelosti, treba učiniti sve, da industrializacia naraste do hipertrofie, kako će biti zgodna trajno hraniti moć i vlast proletariata, ili bolje reći onih, koji će u njegovo ime i umjesto njega vladati u novom družtvenom poredku.

Odatle tumačenje onomu, što se danas u sovjetskoj Rusii na industrialnom polju dogadja.

Boljševički je režim u Rusii industriu učinio tako reći jedinim oblikom rada i proizvodnje. Sve što se god dade industrializirati, pretvara se u industrialna državna poduzeća. Industrializira se sve počevši od poljodjelstva pa do priredjivanja mršavog zajutarka, što ga podanik crvenog ruskog carstva uzima jutrom za okrepu svog izmučenog proletarskog tijela prije polaska u monstruoznu tvornicu, u kojoj kuje osnove kolektivnog blagostanja, koje blagostanje doduše ne čeka njega, nego tek poznija pokoljenja, kako mu to boljševički vlastodržci kazuju.

Boljševička vladavina diže diljem cijele Rusie ogromne tvornice za sve moguće vrsti proizvodnje. Svaka je tvornica po prostoru i obujmu djelatnosti jedna neman, što svakog jutra prima u svoju utrobu nebrojene gomile proletariziranog, nekada carskog pravoslavnog, a sada boljševičkog, obezvjerenog i obezumljenog robija. Treba svukuda podići tvornice, da industria proguta čim više pučanstva, da ga odtrgne od sela i od obitelji, od veličanstva prirode i od usrdnosti male radione obrta i kućnog rukotvorstva svake ruke, da tako od njega učini hladnu, bezćutnu gomilu, koja ne smije imati ništa više srdca od onog mrtvog si roja, koji poslužuje, ništa više ljubavi od one mrzle gradje, što mu dnevno kroz ruke prolazi, i ništa više duše od onog bezćutnog proizvoda, što ga proizvodi prikovan uz glomazne strojeve.

Treba cijeli narod strpati u tvornice, da svatko medju velikim množtvom supatnika postane puka brojka, koju se u boljševičkim industrialnim i političkim računskim knjigama prenaša s jedne stranice na drugu, da u zagluši bučnih strojeva prestane govoriti i misliti, da u vrtnjavi strojeva i supatnika, što oko njeg vrve, zaboravi na sebe, na svoju čovječju narav, i da tako i sam postane bezćutni stroj, što se giba i radi samo onako, kako ga boljševički strojari rukovode, i svagda onda, kada oni pritisnu na pokretno puce.

Tu je svatko neprestance podvržen u svakom svome kretu budnim očima boljševičkih goniča, što paze na svaki njegov pogled, koji bi možda postrance udario, na svaki njegov uzdisaj, koji bi mogao odati kakovu nekomunističku težnju, i na svaku riječcu, koja bi mu se mogla prokrasti kroz zube, a koja bi mogla izraziti negodovanje ili osudu sreće, što mu ju je boljševizam darovao. Svako takovo nedjelo čini zločinstvo proti

pobitcima proletariata, i proti proletarskoj domovini, kako su mudro boljševici prozvali sovjetsku Rusiu, a radi takova se zločinstva ne vraća više iz tvornice »kući«, kako se zove onaj bijedni ležaj, na kome tovarišć u družtvu drugih desetak, dvadesetak, ili stotinjak često i nepoznatih supatnika, odmara svoje trudno tijelo, nego se ide kroz vrata Ljubianke onamo — od kuda se više ne vraća ...

Industrialna proizvodnja ima ići vrtoglavom brzinom, ima zaokupiti svu djelatnost, sav interes i sav duh naroda, da on tako odvrne pogled od sveg drugog, što sačinjava stvarni i duhovni svijet, jer pod boljševičkom vlasti samo industria ima postati svrha i sadržaj čovjeka. Ona mu ima postati središtem cijelog njegova tjelesnog i duševnog života, njegova bol i njegovo veselje, njegova molitva i njegov Bog, njegov život i njegova smrt. Ona mu ima nadomjestiti sreću obiteljskoga života, koji mu je boljševizam razrušio, ljubav, koju je boljševizam brisao iz svog riječnika, djecu, koju mu je boljševizam oteo, ponos, koji mu je pogazio, vjeru, koju mu je ubio, dušu, koju mu je zarobio, domovinu, koju mu je osramotio, imovinu, koju mu je porobio, povjerenje, koje mu je pronevjerio, Boga, koga mu je zabranio i nadu u bolju budućnost, koju mu je porušio. Sve mu je oteo, a dao mu je boljševičku tvornicu, grobnicu njegova tijela i njegove duše.

Takov Rus, takova čovječja sjena, takov broj, takova roba bez imena, bez podrijetla i bez potomka, bez grobova roditelja i bez kolijevke djece, jest podanik, kakova trebaju boljševičke zvijeri sa Kremlja, da na njemu osiguraju svoju strahovladu u Rusii, i da njegovom pomoći, a preko proletariata širom svijeta, što boljševički raj poznaje samo po promičbenim (propagandističkim) spisima, upali svjetski prevrat, iz koga ima

izaći na svijetlo sunca svjetska sovjetska država pod krvničkom vlasti moskovskih boljševika.

Pretvaranje Rusie u jednu ogromnu, jedinstvenu tvornicu, pripisuje književnost izključivo jednom dalekosežnom nacrtu boljševika, nacrtu gospodarsko-trgovačke naravi jednog velikog, svesvjetskog zamašaja, kojim bi oni planom imali nadvladati gospodarstvo tako zvanih kapitalističkih država, da se i na taj način pospješi razpad kapitalističkog družtvenog poredka. Jest, i to je jedna od svrha, nu glavna je ipak ona netom iztaknuta, podpunog duševnog i tjelesnog zarobljenja čovjeka.

Ta nasilna i izvještačena industrializacia ima preko noći učiniti prvom industrialnom zemljom na svijetu onu zemlju, koja je kroz jedno tisućljeće davala sve drugo osim industrie. Ona ima proizvodnjom industrialnih proizvoda nadmašiti i za puki četvrt stoljeća premašiti ne samo prve industrialne zemlje Evrope, nego i novoga svijeta, napose Sjedinjenih Američkih Država.

Za postignuće toga cilja imaju služiti gospodarski nacrti tako zvane »pjatiljetke«. U tim je nacrtima izračunato na temelju silnih statističkih podataka, koliko će trebati unutar pet godina proizvoda za unutarnje potrebe i za izvoz, naravno više za izvoz nego li za unutarnje potrebe, i onda se ta količina svih mogućih proizvoda nalaže sovjetskim zakonom. Petljetnim je nacrtom unaprijed odredjeno sve što se god tiče javnog i privatnog života u sovjetskoj Rusii. Izračunato je točno, koliko će radnika raditi kroz tih pet godina, koliko će ruda biti izkopano, koliko sirove gradje iz inozemstva uvezeno, koliko izvezeno iz zemlje, koliko će se strojeva i inih industrialnih

proizvoda proizvesti, koliko istih iz zemlje izvesti, a koliko iz inozemstva uvesti, koliko žita ima roditi te koliko kruha imaju pojesti boljševički podanici, a koliko se žita ima izvesti, koliko se ima podići novih tvornica, koliko stručnih radnika izobraziti, koliko škola otvorili, i koliko se inozemnog zlata ima u zemlju privući.

I onda cijela Rusia postaje rob toga boljševičkog računa. Sve se ima pritegnuti na to, da se taj nacrt izvrši do u najmanje tančine, sva se prisilna sredstva imaju upotrijebiti, koja god na razpolaganju stoje, a koja su podesna, da taj pritisak izvrše. Sve što bi moglo i najmanje stajati na putu tome nacrtu, treba nemilosrdno odstraniti, ne štedeći pri tome ni ljudske krvi ni slobode. Svaka se sporost u radu ima smatrati »sabotažom« nacrta i ima se kazniti Sibiriom, svaki neposluh se ima smatrati pobunom, koji se suzbija strijeljanjem kratkim putem. Sve to zato, jer o izvršenju jednog takovog plana ovisi, da li će sovjetska Rusia smoći sredstava da gospodarski izdrži u novom družtvenom poredku još koju godinu dana, da li će ta žitom najbogatija zemlja na svijetu moći prehraniti kruhom aparat, koji taj poredak silom podržava, da li će izvozom pribaviti toliko sredstava, koliko je potrebno za držanje goleme vojske, što se priredjuje za posljednji veliki obračun sa ostalim svijetom. Jednom riječju, jer o tome ovisi sadanja i buduća obstojnost boljševičke vlasti, koja bez sile i nasilja ne može postojati i koja se bez tih sredstava ne može pogotovo na ostali svijet protegnuti. Nije pitanje, hoće li stotinama miliona ljudi postati bolje ili će i nadalje ostati u onoj bijedi, u koju ih je boljševizam strpao, nego je pitanje, da li će se boljševički sustav održati ili ne će. Boljševici sa Kremlja, čeljad po porodu bez domovine, po pokvarenosti srdca bez osjećaja, i po zloći bez

vjere, nisu zadovoljni s vlašću tek nad jednom zemljom, niti žele, da u toj zemlji vlada sreća, niti dopuštaju, da se ljudi mole i da se klanjaju ičemu drugome osim njima, pa ni Bogu.

Za izvršenje takova nacrta kine se i ginu milioni i milioni ljudi, gonjeni od boljševičkih goniča, nikada punog želudca ni srdca, u dronjcima, što cijelom jednom narodu daje izgled bogalja i prosjaka, te živu u blatu i smradu Gorkijeve »Trojice«, čeznući vječno za čistim životom, koji im eto ni u materialnom ni u moralnom pogledu ne može dati ni sanjano carstvo komunističkog raja na zemlji.

A onda dolaze tako zvani nepristrani posmatrači iz raznih naroda i raznih krajeva svijeta, siti i neizmoreni, dobro obučeni i oprani, pa u svojim knjigama i inim sastavcima nabrajaju brojke traktora, tvorničkih strojeva i dimnjaka, što ih sovjetska Rusia na temelju pjatiljetke prisilnim radom proizvodi i podiže, te se dive silnom napredku, što da se postizava pod boljševičkim gospodstvom, pod vladom komunističke vladavine i u marksističkom družtvenom poredku. Na temelju takovih brojaka, koje im u ostalom daju boljševički uredi, pjevaju onda hvalospjeve mudrosti i sposobnosti boljševičkih upravljača i slavi marksističke nauke, kojom da je krune uspjesi i pobjede komunizma i kolektivizma proti mračnjačtvu, natražnjačtvu i trulosti ostalog svijeta. Ne spominju naravno nego mudro zatajuju, koliko je suza poteklo, koliko života uništeno, koliko duševnog dobra žrtvovano, koliko čovječjeg ponosa pogaženo i koliko je slobode ugušeno za kapriciozno boljševičko natjecanje i njihovo pomahnitalo gramzenje za vlašću nad zemljama i narodima. Prelaze preko činjenice, da se svom tom mahnitom izradbom mrtvih industrialnih proizvoda ne popravlja ni za dlaku materialno ni moralno stanje velike

većine naroda, nad kojim boljševici gospodare, te da usredotočenje čitavoga života u industrializaciu postaje najveće i najstrašnije sredstvo, komu je stavljeno u zadaću, da čitavu jednu ogromnu zemlju, napučenu tolikim narodima, a s vremenom i čitavo čovječanstvo, liši svih moralnih tekovina, te ga spremi za podpunog roba tvari, materije, kojoj po tom ima služiti, umjesto da ona služi njemu.

A prelaze i preko činjenica, da je cijeli boljševički sustav puko vrludanje izmedju raznih nauka i sustava, da se oni za provedenje svojih vlastodržačkih ciljeva laćaju svake metode i polaze svakim putem, bez obzira da li odgovaraju načelima, što ih pred svijetom izpovijedaju, u ime kojih su na grbaču jednom narodu zasjeli, i u ime kojih bi htjeli i ostalim narodima zagospodariti. Od sustava slobodne izmjene dobara, djelomičnog priznanja vlastničtva, privatnih industrialnih poduzeća, do podpunog kolektivizma, jednakosti plaća, većeg nagradjivanja rada prema zasluzi, izključenja svake razlike rada od komada i zabrane istoga, jednakih razdioba životnih potreba i dozvoljavanja sticanja, sve te sustave i metode upotrebljuju boljševici naizmjence i prema potrebi, samo da postignu svoj cilj, jer se na djelu pokazalo, da se po načelima njihove nauke ne može ništa polučiti. Ako je za postignuće proizvodnje i u komunističkoj državi potrebna razlika u plaćama i razlika u načinu života i podmirivanja potreba onih, koji rade, ako je potrebno i u samome proletariatu tvoriti razrede, dijeliti ih na više i na niže, što onda vrijedi nauka o ukidanju razreda, te čemu je onda uobće potrebno stvaranje kolektivnog družtvenog poredka po marksističkim načelima, koje stvaranje znači toliko krvi, toliko suza i boli, ako taj poredak nije postiživ ni tamo, gdje učitelji te vjere imaju

podpunu i neograničenu vlast u svojim rukama?

A svatko mora dopustiti, da su boljševici u ovih dvadeset godina sve te sustave naizmjence upotrebljavali, da su se tolike i tolike njihove zasade na djelu pokazale nemoguće, i da su ih na djelu zamjenjivali najmračnijim i najnatražnijim kapitalističkim metodama i sustavima. Zar nisu boljševici nakon tolike vike na militarizam, kao najstrašniji kapitalistički porok zločin, uveli ne samo redovitu stajaću vojsku, nego čak i čin maršala u njoj, a to nakon što su bili proglasili podpunu jednakost sviju i činove označili protuproletarskim i protuljudskim. Za provodjenje svojih gospodarskih planova treba boljševička vladavina — in ultima linea — ipak oslon na vojničku silu, bilo to prema vani bilo prema unutri, a ta se nije dala sazidati i organizirati na marksističkim načelima i krilaticama o jednakosti, nego na prokušanom sustavu omraženog buržujskog družtva. Zar nisu boljševici za vrijeme carstva najveću hranu za svoju propagandu crpili iz napadanja na policajne sustave buržujskih država, napose na onaj u carskoj Rusii? Zar nisu obećavali uništenje i najzadnjeg traga policajne vlasti, da odmah nakon preuzeća vlasti uvedu najpolicajskiju policiu, što je ikada u ijednoj buržujskoj državi postojala, da mogu s njom nadzirati svoje vlastite tovarišće i provoditi politiku industrializacie, jer bez te strašne policie ne bi ni jedna grana proizvodnje mogla pokazati nikakova napredka u sustavu prisilnog rada? Zar nisu boljševici svoje uzpjehe medju proletariatom za vrijeme carstva gradili na Sibirii, da nakon preuzeća vlasti pošalju u nju u dvadeset godina više nesretnika, nego li ih je nasilni carski režim poslao u dvjesto godina? Zar nisu proglašivali smrtnu kaznu najvećim zločinom buržujske pravde i buržujskog suda, da je odmah

uvedu i za najnedužnije prestupke političke naravi, i da se njome služe više i nemilosrdnije, nego li je to do sada učinila i najbarbarskija vladavina bilo u kojoj državi, bilo u kojem dijelu svijeta, u bilo koje doba? Može se mirne duše reći, da su boljševici u svojem ludovanju industrializacie industrializirali i slanje u Sibir i izvršavanje smrtnih kazna.

Razvitak je industrie prirodna posljedica tehničkog napredka čovječanstva. Nu smije li industrializacia ići tako daleko, da proguta sav život čovjeka, da cijeli svijet pretvori u jednu ogromnu tvornicu, gdje bi se ugušio i svaki trag svake druge djelatnosti? Sa razvitkom i napredkom stručnog umijeća čovjeka razvija se sama od sebe i industria, nu prirodnim bi putem taj njezin razvitak mogao doći samo do izvjestnog vrhunca, koji označuju normalne potrebe čovječanstva. Kod te bi se granice njezine put uzpona zaustavio i poprimio vodoravni pravac, da dalje teče uzporedo sa normalnim životom čovjeka, koji se život ne sastoji samo od vječne proizvodnje i potrošnje tehničkih proizvoda, nego i od proizvodnje i primanja drugih, duševnih i moralnih proizvoda, koji su čovječanstvu jednako potrebni kao i tvarna dobra. Nu umjetnim siljenjem industrializacie do razmjera, što premašu j u normalnu granicu, koju postavlja prirodni tok stvari, mora se poremetiti ravnotežje čovjeka, ravnotežje izmedju njegova duha i njegova tijela, a po tome i izmedju jednog čovjeka i drugog, te čovjeka i sveg onoga, što ga na zemlji okružuje. I voda je potrebita, štoviše nužna za život čovjeka, nu nitko ne će njezinu potrebu i uporabu tjerati do razmjera, koji bi se mogli izraziti samo u obliku obćeg potopa. I vatra je neophodno potrebna, ali nitko zdrav ne će željeti, da se ona izrodi u obći požar, što bi imao sažgati cijeli svijet. A ono, što boljševici hoće

učiniti na polju industrializacie, značilo bi doista industrialni požar, koji bi sažgao čovjeka i njegove tvornice, u kojima on taj požar podpiruje i razplamsava. U zdravoj sredini može industria kao i svaka druga grana života, može i mora ići do mogućnosti, koja odgovara mogućnosti njezine podloge, to jest ljudi, što ju stvaraju, i do granica, do kojih je ona svojim stvaraocima koristna. Gdje je drugačije, nije sredina zdrava. U sovjetskoj Rusii ne odgovara ona ni mogućnosti svoje podloge, ruskome narodu, ni njegovim potrebama, već je izvještačena i namijenjena svrsi, koja s ruskim čovjekom i s njegovim potrebama nema ništa zajedničkog, nego služi za njegovo zarobljenje, kao što bi izvan granica Rusie imala služiti zarobljenju ostalog čovječanstva.

BOLJŠEVIZAM I ZEMLJA

U oči boljševičkog prevrata, a u času, kada je bilo još neizvjestno, kojim će putem Rusia udariti, nalazila se je cijela zemlja u groznici prevratnog previranja, što je započelo sa slomom carstva, a nije se bilo još do toga časa razbistrilo. Što više, to se je stanje sve više zaplitalo, što je trebalo napose zahvaliti nesretnoj okolnosti, da se Rusia nalazila još u punom jeku rata, koji je još sveudilj trajao, i nije bilo nikakovih znakova skorašnjeg svršetka, a kamo li pobjede. U tom je času bila za svakoga najveća nepoznanica — ruski seljak. S jedne si je strane gradski svijet, buržoazija i proletariat, stajao sučelice stisnutih zubi i s nožem u ruci, te se medju sobom prepirao na tlu prevrata o vlast nad zemljom od preko sto i pedeset miliona duša, medju kojima su oni i jedni i drugi zasebno, a isto lako i oba skupa, bili tako neznatna manjina, kao kaplja rose na širokom polju. S druge je strane stajalo po nepreglednoj Rusii razliveno more seljaka, koji su naravno i na bojištima sačinjavali još uvijek gotovo cijelu vojsku, što je svojim prsima štitila »matušku« Rusiu od vanjskog neprijatelja, iza čijih su ledja prevratnici po zanatu, gladni vlasti, i malogradjani, što su tek bili okusili čare vladanja, nesmetano dijelili megdan o ruku lijepe djevojke, kojoj je doduše kruna bila već pala s glave, nu koja je još uvijek krila u svojim grudima nesavladive čare.

Što će na to sve reći onaj dobri ruski mužik, koga su toliki ruski književnici ovjekovječili u svojim djelima, kada se povrati sa bojišta, i kad do njega dopru glasovi o novom stanju, kada te vijesti dopru tamo daleko na kraj nepreglednih stepa u malu nisku kućicu, gdje on još uvijek, godinu dana poslije proglašenja republike, pali »kandilo« pred bogorodičinom

»ikonom« za zdravlje baćuške cara, neograničenog gospodara na zemlji, namjestnika Gospodova u pravoslavlju, što je u očima »kerstjanina« velik kao velika ruska zemlja, bogat kao svi »barini« ovoga svijeta zajedno, dobar kao velika ruska duša, a svet kao sveto i vječno pravoslavlje.

Svi su bili uvjereni, da mogu državnu vlast preuzeti i bez tog skromnog i dobrodušnog filozofa hladnih i dugih stepskih noći, nu pojavilo se je odmah pitanje, da li bi se bez njega i proti njemu itko mogao na vlasti ustaliti pod novim okolnostima, u kojima nema cara, u kojima je ruski »čelovjek«, mužik, padao nekada ničice, da ljubi zemlju, kojom je njegova noga prošla, u kojima će biti maknute ikone čudotvorne bogorodice, kod koje je »kerstjanin« nalazio lijeka za svaku svoju bol i utjehu u svakoj svojoj tegobi i žalosti, u kojima ne će biti ni otaca igumana ni stareca, koji su polaganjem ruku i tajanstvenim pojanjem uzdizali pobožnog i praznovjernog ruskog čovjeka od dnevnih zemaljskih bijeda i nevolja u sretne visine nadzemaljskog blagostanja bajoslovnog carstva duša, i tako mu blistavom koprenom prekrivali trnoviti put na zemlji.

I dok su gospoda buržui i socialisti razpravljali i zanašali se svojom novom ulogom vladanja, što im je po obescarenju pripalo, boljševici su smišljali zamku, koja će uhvatiti onu veliku, ali neuku i lahkovjernu zvjerku, što se je pružila po silnoj plohi bivše carevine. I Lenjin je našao formulu. U svom proglasu, što ga je izdao iz svoga skloništa u Finskoj na »boljševički komitet«, izbacuje lozinku: »Mir narodima, vlast sovjetima, kruh gladnima, a z e m l j a s e l j a c i m a ! To je lozinka, s kojom imaju boljševici jurišati na bedeme tvrdjave, iza kojih se krije buduća vlast.

»Vlast sovjetima i kruh gladnima« meka je, na koju se ima uhvatiti proletarska raja, što je izgladnila čekajući na vlast, koja joj ima bezuvjetno pripasti po marksističkoj nauci, s kojom ga hrani socialistička i komunistička promičba (propaganda) još tamo od prije rusko-japanskog rata, a koja mu se eto sada ima ostvariti u sovjetima. A ona dva druga poklika, »mir narodima i zemlja seljacima«, namijenjeni su mužiku, onome tamo pod puškom na bojištima i onome tamo u dalekim selima i zaselcima diljem prostrane Rusie.

Onaj poklik, upravljen na bojišta, odgovara podpuno prilikama; ta rat je! Desetak miliona seljaka stoji pod oružjem na granicama Rusie, gdje se već tri godine gura po rovovima, u vodi, blatu i snijegu, provlače se kroz bodljikave žice pod neprijateljskom vatrom, ginu od puške, od topa i plina, te umiru od raznih pošasti, a da im još nitko nije mogao raztumačiti i navesti pravi razlog, zašto to mora činiti. Rečeno im je doduše, da time brane cara, nu oni ne mogu razumjeti, da je baćuška u kakovoj pogibelji, jer sav ruski narod svaki dan moli i pjeva: Bože carja hrani... Pa onda, tko je, tko bi mogao i pokušati da što caru naudi? Ta njegovo je carstvo tako silno i veliko, da mu nitko nauditi ne može, a on sam je tako daleko i nepristupačan u svome dvoru, nedostiživ i nepobjediv. Na velikom dijelu fronte stoje usuprot tim ruskim vojnicima drugi vojnici, proti kojima oni ne goje nikakove mržnje, što više s mnogima od njih mogu i razgovarati, jer im je jezik gotovo isti, isti slavjanski, a oni im još govore, da su i oni za veliku maćušku Rusiu i za cara. Pa onda, sada nakon tri godine klanja za cara, dodjoše gospoda iz Petrograda te vele, da doduše cara više nema, da je ostavio prijestolje i prijestolnicu, vojsku i seljake, nu da svejedno treba i dalje stajati na fronti, pucati na

one preko i ići na juriše, te čekati razgaljenih prsiju neprijateljske puščane i topovske kugle, jednom riječi hrabro i junački mrijeti, a to — za volju vjernosti svojim velikim saveznicima!

A onda napokon dolazi rajski glas, što zvuči kao umilni pjev svih devet kora andjeoskih, a šalje ga Lenjin. A taj glasi: Nema više rata ni klanja, mir narodima! Mir ruskome mužiku, što će se sada povratiti živ i zdrav s najvećeg razbojišta, što ga svijet pamti, k svojoj ženi i djeci, k svome ocu i majci, tamo u daleke stepe, gdje se više ne će čuti zviždanje puščanih zrna i huka smrtonosnih topova, gdje će vladati mir i sigurnost. Ali još nešto. Lenjin poručuje: Zemlja seljacima! Dakle ona kućica, gdje su mu dječica okupljena oko ognjišta u čekanju njegova povratka i ona zemlja, koja ih hrani, od sada će biti njegovo! Do sada nije bilo tako. Sve je bilo »barinovo«, koji je s knutom u ruci nad njim stajao i s knutom od njega svoj danak ubirao. A evo sada boljševici kažu, da barina više ne će biti, zemlja je sada mužikova, on će se sada povratiti ne samo k svojoj obitelji, nego zaista i svojoj kući i svojoj zemlji. Živio Lenjin, živio boljševizam!

Da se je bio našao tko drugi, tko bi bio s takovim geslima poveo ono silno rusko seljačtvo proti novom Petrogradu, proti šačici boljševičkih ludjaka, bili bi ovi u jednom času zgnječeni i za vazda uništeni pod teškim valjkom tolikog narodnog tijela. Nu ne samo da ga nije nitko poveo proti boljševicima, nego su ga svi što više turali u ralje boljševičke, ne shvativši vremena ni duha, što ga je čovjek u mjesto puške i telećaka s ratišta natrag donio.

A seljački se je narod zadovoljio obećanjem zemlje, povukao

se u svoja sela, da je promatra i da se je naužije kao svoje, nakon što ju je toliko vjekova gledao i obradjivao kao tudju, te je pustio boljševicima da zasjednu tamo, gdje je još do nedavna sjedio car sa svojom svitom.

A onda je došla izdaja. Najveća izdaja, što su je vjerolomci uobće mogli počiniti. Boljševici zaboraviše lozinku »zemlja seljacima« onoga časa, čim su prešli preko praga kremljinske kule, a selo, seljak i zemlja postadoše predmetom pokusa Marksovih učenika baš onako kao i radnik i tvornica.

Zemlja je oduzeta prijašnjim vlastnicima, veleposjednicima, nu boljševička vladavina nije održala riječi, te je nije uručila seljacima. Naprotiv je ukinuće posebničkog (privatnog) vlastničtva protegnula i na zemlju, te je i ona postala zajedničkom (kolektivizirana), što u boljševičkom jeziku znači, da je učinjena predmetom neograničene vlasti boljševičkih vlastodržaca. Zapravo je gospodar zemlje i svega, što se na njoj nalazi, skup boljševičkih tirana, koji ju je pretvorio u jednu jedinstvenu tvornicu, a cijeli seljački narod u ogromnu hrpu razbaštinjenog proletariata, sa svim teškim posljedicama, što ih proletariziranje vani na selu za sobom vuče.

Od bivšeg vlastelinskog kmeta i podanika nije postao čovjek, nego bezimena brojka u pjatiljetskom glomaznom i zbrkanom boljševičkom gospodarskom računu. Seljačka zemlja nije postala osnovicom zdravog seljačkog i čovječjeg rada i razvitka u mirnom i sredjenom životu, nego trkalište boljševičke industrializacie te komercializacie i najhitnijih osnova čovječjeg moralnog života, pa seljačka kućica Ilije nije postala dom ljubavi i kolijevka novog zdravog naraštaja, nego špiljom kolektivizirane najodurnije boljševičke promikstuacije, te

ukrdjivanja moralnih propalica na tijelu i duši.

Na tu je strašnu i sramotnu izdaju uprla prva prstom socialna revolucionarka Marija Spiridonova, kojoj su se na ruci tako reći još vidjeli tragovi tiranske krvi iz carske vladavine, a na licu bljedilo doneseno iz carskih tamnica i daleke Sibirie, kada je na »kongresu« 1917. doviknula Lenjinu:

»Optužujem vas, da ste izdali seljaka! Njega ste izrabili u svoje ciljeve, a sada ga nazivate smećem!«

Nakon opetovanog vrludanja izmedju sustava ograničenog seljačkog vlastničtva zemlje, sustava davanja u zakup i posvemašnjeg zajedničtva (kolektivizma) proizvodnje zemaljskih proizvoda i njihove razdiobe, boljševička se je vlast odlučila za posvemašnje ukinuće privatnog vlastničtva zemlje, čim se je osjetila malo sigurnijom u sedlu. Zemlja je sva prešla u državne ruke, a seljak je na njoj postao proletarski radnik baš kao i onaj u tvornici. Oni seljaci, koji su se otvoreno uzprotivili tome razbaštinjenju, napose tako zvani »kulaci«, bolje stojeći seljaci, koji su i pod carskom vlasti bili vlastnici zemlje, koju su obradjivali, i koji su radi toga imali i razvijeniji osjećaj o svome pravu na zemlju, odpremljeni su u uralsko gorje, da tamo kao robijaši prisilnim radom izpašte svoju seljačku prirodjenu ljubav prema zemlji, dok su im djeca bila porazdijeljena na državna imanja, da se »izobraze« u posluhu i tako postanu dostojni članovi proletarskog starlaša.

Boljševičkoj vlasti nije naravno bilo moguće pretvoriti cijelu zemlju odjedamput u jedno jedinstveno državno imanje sa jedinstvenom upravom i s istim sustavom rada, kao što se to može provesti u jednoj tvornici, nego to postepeno provodi putem nekoliko različitih privremenih sustava.

To nije bilo moguće odmah postići radi toga, što je obradiva površina zemlje u Busii ogromna, zapravo jedna petina od obradive zemlje na cijelom svijetu. Po tom je i razumljivo, da je Rusia prije svjetskog rata bila žitnica Evrope. Osim toga ima u Rusii ogromnih ploština zemlje, koja nije obradjena, a vjerojatno nije nikada bila ni obradjivana, premda bi njezina plodnost nadmašila plodnost svih ostalih predjela, jer je uslijed neizrabljivanja i uslijed gnjiljenja niskog stepskog rastlinstva postala prirodnim putem najboljom zemljom crnicom. Da se je u Rusii bila našla vlast, koja bi bila ostavila obradjivanu zemlju u rukama i u vlastničtvu seljaka maloposjednika, a ove velike plohe do tada neobradjivane plodne zemlje napučila putem unutarnjeg naseljivanja prirodnim prirastom selskog pučanstva sa malog posjeda i viškom proletariata, napose iz redova tako zvanog povremenskog (sezonskog) radničtva, stvorila bi bila najzdraviju podlogu narodnog i državnog života, jer bi najveći dio pučanstva bio zemljom dobro obskrbljen za život, a tvornički bi radnički proletariat bio doveden u najbolji položaj prema glavničaru (kapitalisti) poduzetniku i tvorničaru, postao bi zapravo njihovim gospodarom, jer bi mu se tako bez utakmice i uvijek traženomu stvarna, a za tim i duševna razina podigla toliko, da bi tvorničar ovisio o njemu, a ne on o tvorničaru. Osim toga bi cijeli ruski narod bio dobro obskrbljen kruhom, a po izvozu žita bila bi Rusia obskrbljena zlatom, i ostala bi bila prava žitnica svijeta, a ne tvornica beskućnika i bijednika.

Nu reći će tko, da bi tako propala industria, koja je ipak danas neobhodno potrebna. Nikako! Baš za to, što je potrebna, ne bi propala, nego bi se razvijala po potrebama naroda i zemlje. Državna vlast može uvijek promicati i uzdržavali industriu

potrebitu za pokriće važnih potreba u industrialnim proizvodima, a napose onima za obranu zemlje. A za kruh se industrialni proizvodi mogu napokon uvijek nabaviti. Pa konačno svaki narod nije i ne mora biti sposoban za industriu, nego ga pametni upravljači vode onim putem, kojim po naravi stvari može lakše i bolje kraj drugih, a možda i pred drugima kročiti do čim većeg savršenstva i blagostanja.

Nu boljševici su udarili drugim putem. To je i posve razumljivo, ako se pogleda tko su oni, što sačinjavaju skup čeljadi, koja je pod imenom boljševika ugrabila u svoje ruke vlast u Rusii. Kada se nabroje sva njihova imena, vidi se napadna činjenica, da medju njima nema ni jednog djeteta sela, sina onih, koji natapaju svojim znojem grudu zemlje, iz koje niče svaki život, što ga u svijetu ima. Počevši od Lenjina, malogradjanskoga sina, preko ostalih, u glavnom Židova, pa do Staljina, ne vuče ni jedan svoga korijena iz veličanstvene božice Gee, da bi tako u dnu svoje svijesti mogao nositi spoznaju o onom velikom blagu, što izvire izpod izorane brazde, i o onom velikom božanstvu, što odiše iz lugova i klasom pozlaćenih polja. Iz malogradjanske duše nije se mogao izvinuti glas, čija bi jeka odjeknula po bezkonačnosti ruskih njiva i poljana, u kojima bruji vječna glazba mirisa, ptičijeg cvrkuta i izlazećeg te zalazećeg sunca. Iz te se je duše mogla podizati samo želja za trčanjem u vrtlog do vratolomstva podignutog gradskog, poindustrijenog života, slavohleplja proizteklog iz malogradjanske čežnje, da male i neugledne gradske ulice zamijeni s velikim, prepunim užurbanog svijeta, velikog prometa i bučnog života. U ostalom vječna čežnja i san svakog načelnika malog pokrajinskog gradića u svim vremenima i u svim krajevima svijeta.

Iz vidokruga tvorničkog radnika prirodno se je mogao dići samo san o gusto posijanim velikim tvorničkim dimnjacima, bučnim strojevima i visokim pećima za pretapljanje tvari i čovjeka.

Iz mozga po tudjem svijetu posijanih trgovaca razpršenog Izraela nije se mogao roditi drugi plod nego potrgovljenje (komercializacia) i unovčenje svih tvarnih i duševnih dobara čovjeka te bjesnilo razganjanja onog, što je na selu i na njivi povezano krvlju, vjerom i ljubavi u vječnom skladu prirode, srdca, duha i života.

Pa kako sada izgleda u Rusii seljački život pod boljševičkom vladom? Moskovska je vlada u prvom redu proglasila svu zemlju zajedničtvenom, državnim dobrom. Tamo, gdje još nije ni mogla početi provoditi na djelu svog doktrinarnog plana, ostavila je seljaka na onom zemljištu, gdje se je i prije nalazio, te ga je pustila, da tu zemlju obradjuje još neko vrijeme. Takov seljak ima medjutim samo prividnu samostalnost, jer on ipak ne može razpolagati s ničim, što na zemlji privrijedi, jer je i to po boljševičkim zakonima obće dobro. Stoga poslije žetve dolaze boljševički činovnici, te zaplijenjuju prihod, a seljaku ostavljaju jedan »minimum«, koji u ostalom nikada ne dostaje za podmirenje njegovih potreba prehrane. Radi toga seljak gleda, da ne privrijedi više nego li za svoju potrebu treba, pa i to, kao i možebitni višak sakriva pred boljševičkim činovnicima. Kada pako ovi sakrito pronadju, jadnom seljaku ne manjka boljševička kugla ili najmanje Sibiria. Nu takovog je odnošaja seljaka prema zemlji već vrlo malo, te je gotovo izčeznuo.

Drugi su oblik tako zvana zajedničtvena (kolektivna) imanja. Tu sovjetska država daje seljacima u zakup i u zajedničko

obradjivanje iste one zemlje, koje su oni prije pojedinačno obradjivali. Prihod zemlje imaju oni uručiti državi, a ona im njihov rad plaća dijelom u novcu a dijelom u istom onom prihodu, koji su oni privrijedili. Naravno novac, koji u naplatu proizvoda dobivaju, nema za njih prave kupovne vrijednosti, a nemaju za nj ni gdje nabaviti robe, što bi je trebali, pa i tu nastaje natezanje s boljševičkim činovnicima i sakrivanje žita, a kao daljna je posljedica opet zatvor, strijeljanje i Sibiria. Treći je oblik poljodjelstva »Artelj«. To je neka vrst zadruge, a u njoj je izčezla i zadnja sjena posebničkog (privatnog) vlastničtva. U Artelj vlasti ujedinjuju veći broj zemljišta pod jednu zajedničku upravu, a seljaci, što su na tim zemljištima živili, postaju puki namještenici tog novog tijela, propisni proletarci, kojima se rad naplaćuje po obćem boljševičkom sustavu kolektivnog družtvenog poredka. Tu je već izčezao značaj seljaka, sela nestaje, a usred Artelja podiže se neka vrst grada, koji to ime zaslužuje po onim stranama, što ih ima zajedničke sa buržujskim gradovima, a što u sebi kriju za proletarca toliko zla i nesreće. Tu uprava poljodjelske djelatnosti prelazi već u čisto činovničku upravu, sa svom baštinom ruskog nereda, neekspedivnosti i brojčane zamršenosti. Tu nema više seljaka, slobodnog čovjeka, ni po vanjskom vidu, jer je pretvoren u slugu na svojoj vlastitoj zemlji, što bi po naravi stvari imala pripadati izključivo njemu, i to u slugu boljševičkih vlastodržaca, što mu službu plaćaju s malo novca, s još manje čovječjeg postupka i s nimalo zahvalnosti.

Konačno su zadnji oblik poljodjelstva tako zvana »državna imanja«. Tu se radi u pravom smislu riječi o veleobrtu (industrii) zemaljskih proizvoda. Tu od sela i seljaka nije preostalo ni traga. Svi što su na tim imanjima zaposleni,

proletarizirani su radnici, čija se poljodjelska djelatnost ovdje kao i u tvornici sastoji u najvećem dijelu u posluživanju strojeva.

Ta imanja imaju služiti kao uzor, po kome se ima urediti čitavo poljodjelstvo u samoj Rusii, te istodobno služi kao škola, putem koje se ima seljačtvo pretvoriti u pravi marksistički proletariat, kako bi se tim načinom najveći stalež, po naravi konzervativan i čovječan, pretvorio u nečovječnog i bezćutnog proletarca boljševičkog kova.

Ta industrializirana imanja imaju zatim služiti čim većoj proizvodnji žita odredjenog za izvoz, jer se na njima ne može sakrivati žito, budući da stoje pod izravnom upravom vlastodržaca odnosno njihovih činovnika, nego u cijelosti stoji ono na razpolaganje vladi, koja namiče s njime iz inozemstva joj potrebno zlato.

Konačno ta imanja služe kao škola i obrazac za kolektiviziranje seljačkoga stališa i industrializaciu obradbe zemlje u ostalom svijetu, kada ovaj dodje putem razredne (klasne) borbe i proletarskog prevrata pod vlast moskovskih boljševika.

Tako sa uništavanjem seljačtva bivaju razoreni i zdravi temelji privrednog i valjanog ljudskog družtva, njegova prava stvarna podloga i najveći zdenac za izviranje narodne snage i obnove.

Po boljševičkom sustavu ima se obradjivanje zemlje pretvoriti u isti radni sustav, kakov vlada u industrialnim tvornicama. Na zemlju se imaju primijeniti isti zakoni, što vrijede i za tvornicu, na poljodjelca isti, što vrijedi i za tvorničkog radnika. Poljodjelac, (ne seljak, jer takova više u Rusii nema), ima biti isto tako bez korijena, koji mu prirodnim putem dovodi hranu,

kao i tvornički radnik, razbaštinjenik i bezkućnik, kako će tim više ovisiti o poslodavcu, koji je u Rusii istovjetan sa boljševičkim vlastodržcima, da oni budu mogli s njim razpolagati po svojoj volji, da mu dadu jesti, ako im se slijepo pokorava, ili da ga umore gladju, ako im se pokuša uzprotiviti, jer ni on nema ništa više svoga, ne može više ništa povrijediti, nego ovisi o vlastodržcima, te će imati rada i kruha samo onda, kada mu to oni milostivo dopuste.

Dok pravi seljak srastava sa zemljom, na nju misli i za nju živi na javi i u snu, dotle proletarizirani poljodjelac dolazi prema njoj u sasvim drugi položaj. Ona postaje za nj obična tvornica, u koju dolazi na zviždaj zviždaljke prisiljen želudcom i Sibirom, da tu protura propisni broj radnih sati, dok opet sirena zazviždi, da odmah baci orudje i da ide na odmjereni obrok jela i propisani broj sati odmora, spavanja i — komunističke izobrazbe. Što se medjutim na zemlji zbiva, njega se više ne tiče. Što se dogadja s blagom, komu po postojećim propisima u to vrijeme ima dati jesti i piti koji drugi tovarišć, nema za nj više nikakove zanimivosti niti značenja. On je radnik kao i onaj u tvornici, on barata sada sa zemljom, njezinim plodom, stokom i njezinim podmladkom isto onako kao i svaki drugi tvornički radnik bilo u kojoj drugoj tvornici sa željeznim kotačima, automobilskim gumama ili drvenim cokulama.

A zar to može biti, zar se to može održati? Da li je to zdravo i prirodno, može li to dobro svršiti i može li to dovesti čovječanstvo k sreći i zadovoljstvu? Ne!

Ona gradja, s kojom tvornički radnik u tvornici barata, mrtva je tvar, bez života i ćućenja, pa je s njom moguć i dopustiv onaj postupak, kakov može primijeniti radnik, jer ga s tom mrtvom

stvari ništa ne veže, niti ga vezati može. U izradbu te stvari ne treba ulijevati ni duha ni čuvstva, ni komadića sebe samog, jer ta gradja ne živi, ona ne prima ni ne daje života. Na toj gradji može raditi svatko bez osjećaja i bez srdca, bez duše i bez milosrdja, i bez ljubavi i bez zanosa, i bez krijeposti i bez morala, jer je to mrtvo carstvo mrtve tvari.

Nu sa poljodjelstvom nije tako. Ono, s čime seljak u svome poslu barata, nisu mrtvi predmeti, nije puka tvar, već je život, što diše i buji, koji raste i govori, govori jednim jezikom, koji razumije samo seljak, a koji je milozvučniji od svakog drugog jezika na svijetu. Zemlja je seljaku dobra, blagohotna i darežljiva mati, ona ima svoje srdce, koje kuca u istom kucaju i glasu sa seljakovim, ona je usredotočenje njegovih muka i njegovih nada, ona je njegovo okrilje, njegov život i njegova najveća sreća. Zemlja se ne obradjuje s praznim srdcem i s propisima industrialnih pjatiljetki, nego s ljubavlju, sa zanosom i s odanošću. Gdje toga nema, tu ne raste ni žito ni blagoslov.

Seljak promatra i prati svako stabalce u njegovu razvitku, k njemu prilazi i njeguje ga u svako doba dana i bez obzira na propise i radno vrijeme tvorničkog radnika, jer je svaka ona biljkica jedno živo biće, što treba njege i pažnje. Svako ono zrno, što ga seljak spušta u izoranu brazdu, nosi u sebi klicu života, iz kojeg će se razviti nova biljka, što će rasti, cvjetati, mirisati i radjati, a s kojom seljak druguje, razgovara i pjeva.

A na zemlji odgaja seljak i svoje blago, svog najboljeg druga, s kojim zajedno obradjuje zemlju, i s kojim se zajedno od njezina priroda hrani, kojeg odgaja i tetoši, jer s njime osjeća solidarnost u zajedničkom životu na vlastitoj zemlji. I tu, na zemlji, u družtvu svojih domaćih životinja, izbija iz čovjeka

prava njegova narav, tu ona dolazi do izražaja, tu čovjek pokazuje svoju čovječnost, po kojoj je ono, što jest, biće ne samo tijela nego i duha, biće ne samo tjelesno i smrtno, nego i biće duševno, biće ljubavi i razuma, biće za čijim se čelom krije »vijek« dakle — čelovjek.

Za obradjivanje zemlje treba nešto više, nego li je puki rad, rad stroja i pjatiljetskih propisa, po kojima se prave recimo kotlovi, mišolovke, bačve, lonci, padobrani i — crvene zastavice. Tvorničkom je radniku rad na proizvodnji mrtvih predmeta puka nužda, koju iziskuje potreba podmirenja životnih potreba. Prema njima se ravna i rad. Seljak u radu na svojoj zemlji nije samo radnik. On je tu odgojitelj, jer odgaja živa bića, on je organizator, jer organizira čitav jedan mali svijet, od koga se sastoji njegov čedni posjed. On je državnik, jer upravlja s jednim malim carstvom, na kome se u malome odigravaju dogadjaji kao u kakovoj državi, a na komu se piše povijest, na komu se proučavaju nauke nacionalne ekonomije (gospodarstva), odgoja i — diplomacije.

Činit će se kome nevjerojatno, nu vidokrug je seljakov mnogo širi od vidokruga radnika i maloga gradjanina. Tvornički zidovi zatvaraju radniku svaki pogled izvan uzkog djelokruga, u kome radi i u kome se kini. Seljakov pogled kruži vas dan po širokim plohama izpod svoda nebeskoga, za nj ne postoje tajne baš kao ni ograde propisa, on prozrijeva zemlju i život. Tvornički radnik svladava svojim mišicama mrtvu tvar, a seljak se uhvatio u koštac sa živom, jakom i svemoćnom prirodom, s kojom se rve i svojom snagom i svojim umom.

Priroda sa svojim više nego umnim, upravo nadnaravnim stvaralačkim silama uči seljaka simetrii, skladu, uztrajnosti,

logici i razboritosti, jer je u njoj sve simetrično, skladno, uztrajno, logično i razborito. Od ptičijih gnijezda, što ih mali, veseli i dražestni stvorovi svijaju po granama drveća u njegovu gaju, pa do podzemnih jamica štetočinaca krtica, premudra su knjiga, u kojoj samo on ima prilike i mogućnosti čitati najveću nauku, najveću mudrost i najveće pjesničtvo. On je pjesnik, jer mu duša pjeva s izlazom i zalazom sunca, s porodom djeteta u kući i janjeta u staji. On je glazbenik, jer u svojoj duši sklada od žuborenja potoka i od zujanja pčela savršenu glazbu, on je umjetnik, jer mu je priroda najveće umijeće, on je filozof, jer ga filozofii uči veličanstvo, tajanstvenost i sila svega onoga, što ga okružuje i u čemu živi.

U seljaka je razvijen osjećaj, jer je sve oko njeg osjećajno. U njega je razvijeno čuvstvo pravednosti, jer je on u svome gospodarstvu mora dijeliti, čuvstvo poštovanja, jer je u seljačkoj kući na njemu osnovan odnošaj mladjih prema starijima, čuvstvo odanosti, jer je odanost njegova prema zemlji neizmjerna, čuvstvo milosrdja, jer se tamo na selu najbolje spoznaje nemoćnost čovjeka prema višim, nadnaravnim silama. U njega je razvijen osjećaj za red, jer u prirodi vlada najveći red, osjećaj samostalnosti, jer se ne može na drugoga oslanjati, i osjećaj dužnosti, jer samo na vršenju dužnosti njegovo gospodarstvo napreduje.

U seljaku se vječno obnavlja ličnost rimskoga Cincinata, uvijek spremnog i sposobnog, da od pluga stupi na čelo narodnih i državnih poslova, da mir, ljubav, pravdu, radinost, trijeznoću, red i mudrost svoga malog seljačkog gospodarstva prenese u veliko, narodno i državno gospodarstvo svoga naroda i svoje domovine.

Stari Rim, Rim veličine, napredka i blagostanja, još je uvijek učitelj državničke mudrosti. A njegova se je slava, veličina, snaga i napredak osnivala na poljodjelstvu, na privatnom vlastničtvu zemlje maloga posjednika, seljaka u današnjem smislu riječi. Iz toga se jeststališa novačila ona vojska, što je osvajala svijet, jer bez seljaka nema ni vojnika, iz toga su staleža proizticali pravedni sudci, veliki državnici i upravnici. Nije li davna predaja o Romulu i Remu htjela slikovito označiti, da je vječni Rim osnovan plugom? Nije li time htjela reći, da su plugom označene medje veličine njegove moći i slave?

Doista, dok se je od motike išlo ka koplju i luku, a od pluga u senat i na upravu zemlje, dotle su rimski orlovi kružili od Albiona do Kartage, te od iztoka do zapada tada poznatoga svijeta. I dok seljaci nisu u rimskim legijama bili zamijenjeni s plaćenim proletarcima iz cijeloga svijeta, nije bilo sile, koja bi bila Rimu zakrčila puteve.

A što su učinili boljševici u Rusii od seljaka, od tog Atlanta, što svijet na ramenima nosi? Uštrcali su mu u žile otrov, što mu razara snagu, svezali su mu ruke i noge, izkopali su pod njim jamu, što ga guta i u propast povlači. Oduzeli su mu sve ono, što ga je činilo seljakom i čovjekom, napravili su od njeg proletarca i bezkućnika, bijednika i roba, mrtvi stroj u mračnoj i zaglušnoj tvornici, koji nije više sposoban stvarati života, jer ni sam više ne živi.

I na tomu, na toj najvećoj barbarskoj raboti započinje boljševizam svoje djelo upropašćivanja i uništavanja ljudske uljudbe i prosvjete.

BOLJŠEVIZAM I SAVJEST

Svakim svojim kretom, svakom objavom svoga bića pokazuje čovjek, da živi dva života: jedan, što je tvaran, vezan uz elemente prirode, podvržen prirodnim zakonima, zakonima tvari, dakle život tjelesni, i drugi, komu tvar ne postavlja granica, koji se kreće neovisno od prirodnih sastojaka, nad njima i preko njih, koji nije podvržen zakonima, što vladaju sa tvarju, dakle život duhovni. Sva materialistička nauka nije kadra raztumačiti i riješiti probleme duhovnog života čovjeka i tajne, što se krije u čovjeku, u njegovoj nutrini, i u objavama njegovog duhovnog bivstvovanja.

Boljševizam je zanijekao svako postojanje duševne strane čovjeka. Boljševici su proglasili čovjeka pukom životinjom, što živi tu na zemlji čisto tvarnim životom, bez duše, bez ideala i bez ikakove svrhe.

Njima je naravno slobodno, da sami sebe takovim smatraju, da ne vode računa o svom duševnom životu, da budu bez njega i da se valjaju u kaljuži podpunog materializma. Nu oni se s time nisu zadovoljili, niti ostali samo kod toga, nego su silom, najgrubljom silom zabranili i zapriječili svim svojim podanicima, cijelom ruskom narodu, izpovijedanje bilo kakove vjere. Razrušili su crkve i oltare, zabranili molitvu i pobožnost, te su uveli bezvjerje i neznaboštvo kao kvalifikaciu pravog državljanina, koja ovlašćuje na mogućnost zarade kruha svagdanjega. Tko nije prihvatio bezbožnjačtvo, tko se nije odrekao svake vjere i pripadnosti bilo kojem vjerskom ustrojstvu, nije po boljševičkim ustanovama i zasadama jednakopravni državljanin, te nema prava ni na kakovo državno namještenje, što znači biti osudjen na smrt od gladi, jer

u komunističkoj državi nema nikakova namještenja niti ikakova zvanja i rada, što nije državan.

Time su boljševici pod svoju vlast stavili ne samo čovječje tijelo, nego i čovječju dušu, čovječju savjest. Zato što boljševički vlastodržci nemaju vjere ni savjesti, milioni i milioni ljudi ne smiju tražiti utjehe u vjeri, te ne smiju izpovijedati svojih vjerskih osjećaja ni javno ni potajno. Boljševizam nije smatrao dovoljno osiguranom svoju vlast time, što je ljudima oduzeo privatno pravo vlastničtva nad stvarima, što je oduzeo ljudima zemlju, domove i obitelj, nego je posegao i za njihovim najosobnijim i najintimnijim dobrom, za njihovom savješću.

A što im je dao u mjesto Boga i vjere? Ništa. Mjesto Boga je postavio na oltar stroj, kojem čovjek ima služiti, i od njega se svemu nadati. Stroj ima čovjeku pružiti podpuno zadovoljenje svih njegovih duševnih i tjelesnih potreba, on ima izpuniti sve njegove nade, on ima pribaviti sreću čovječjem tijelu i čovječjoj duši. Udovoljenje tjelesnim potrebama, zadovoljenje tjelesnih osjetila ima podpuno zadovoljiti čovjeka, sve njegove težnje i osjećaje.

A što onda, ako to nije moguće, kao što doista i nije? Kada čovjek provije svoj vijek zemaljskoga žića, da li se u njemu pojavljuje osjećaj podpunog zadovoljenja, osjećaj podpunog njegovog iživljenja i podpuno ugasnuće svake daljnje želje za produljenjem života i poslije kataklizme njegovog tjelesnog bića? Što će ga u jeseni života uzdržati od zdvajanja, koje se pomalja iza proživljenja sveg onog, što ovaj svijet pruža, a što ga sve nije moglo zadovoljiti i zatomiti njegove neugasive žedje za još daljnjim životom? Ništa, jer materializam marksističke nauke zabranjuje vjeru u svaki drugi život osim ovog tvarnog,

što prestaje razpadanjem tijela, te dosljedno zabranjuje i svaki način života, koji bi bio u skladu s nadama u posmrtni svijet.

Nu kako takav život priprema pojedincu čovjeku kao zadnji korak razočaranje i zdvojnost, tako će u zdvojnosti svršiti i cijeli narod, prisiljen živjeti bez savjesti i bez nade u daljnju, posmrtnu budućnost. A kako pojedini narod, tako i cijelo čovječanstvo ne može od boljševičkog bezvjerstva i neznabožtva očekivati ništa drugo do li očaja, u koji bi ga dovela pobjeda boljševizma u svijetu.

Boljševička je vlast uništavanje vjere povjerila jednoj svojoj naročitoj ustanovi, tako zvanom »družtvu bezbožnika«. To je ustrojstvo, kojemu je svrha i dužnost raznom promičbom prikazivati i dokazivati neobstojnost Božanstva, i izvrgavati ruglu vjerske ustanove i obrede. Kako je svako javno vjeroizpovijedanje onemogućeno već po samom boljševičkom sustavu, to ova promičba ima za zadaću ubiti i one najskromnije vjerske osjećaje, koji bi se mogli pomoljavati gdje u dnu duše skrovito i izvan dohvata državne vlasti.

To je ustrojstvo tako zvanih djelatnih bevjeraca, to jest onih, koji ne samo da sami ne vjeruju, nego imaju i naročitu dužnost, da i u drugima ubiju svaku klicu vjere. Toj se djelatnosti hoće dati značaj privatnog družtva i privatne pobude, no tko može vjerovati u privatnost značaja toga družtva, kada se dobro znade, da u boljševičkoj Busii ne može nitko otvoriti sam na svoju pobudu i za svoj račun niti jednog sitničarskog posla, a kamo li bi tko mogao i smio osnovati jedno družtvo, koje javno djeluje i koje broji na stotine tisuća članova. Kada bi boljševička vlast bila naprama tomu ravnodušna, kako to ona hoće vanjskom svijetu prikazati, kako bi dopuštala ona sablažnjiva

očitovanja, što se opetuju svake godine po nekoliko puta, napose u dane velikih vjerskih blagdana, dok istodobno zabranjuje svaku javnu vjersku manifestaciju bilo koje vjere.

Da netko može biti članom stranke, ne zahtijeva se doduše, da bude baš djelatni bezbožac, nu istodobno ne može nitko biti članom, tko pripada bilo kojoj vjeri. Zna se medjutim, da u Rusii vlada boljševička stranka izravno. Ona je vlast. A ta je vlast pretvorila bogomolje u garaže, skladišta i radione, obezpravila svećenstvo i zabranila postojanje bilo kakovog crkvenog ustrojstva. Po ustavu, što je nedavno izmijenjen s novim, boljševičkoj je politici izkorjenjivanja vjere bilo dato izraza tim, da je svećenik bio stavljen izvan zakona, bez ikakovih prava, dok su u novom ustavu boljševici, da se narugaju, dali pravo glasa svećenicima, kojih u Rusii više uobće nema.

Boljševizam je udario prokletstvom na svaki vjerski osjećaj, zarobio je savjest čovjeka, sve to u ime načela podpune slobode čovjeka, s kojim je načelima vodio borbu proti carskoj vladavini kao ugnjetavaču slobode savjesti.

BOLJŠEVIZAM I OBITELJ

Najstarija i najprirodnija ljudska zajednica jest ona, što je osnovana na istoj krvi. Ta zajednica prati ljudski rod od prvog njegova začetka do danas. Ona je uz to osnovica svakog ljudskog napredka i razvitka. Obitelj je i uvjet i posljedica biološke izgradnje čovjeka. Nagon samoodržanja pojedinca i ljudskog roda nalazi mogućnost toga samoodržanja baš u obitelji. Svako se živo biće više manje, a napose čovjek, radja u stanju, u kome nije kadro da se samo svojim silama održi na životu, već treba tudje pomoći. Narav je tako uredila, da ima netko, tko za to novo biće ima jedan izvjestni osjećaj, što ga upravo sili, da tu pomoć pruži. A to su one osobe, koje su tome novome biću dale život, jer one osjećaju, da je ono jedan dio njih samih. To je pravilo, jer se tako dogadja oduvijek, odkada se čovjek pojavio, a to pravilo ima takodjer svoju potvrdu i u rijedkim iznimkama, što kao svagdje i ovdje pravilo baš pravilom čine, te njegovu postojnost i nepobitnost najbolje potvrdjuju. U životinjskom je carstvu poznata kukavica, koja je postala poslovičnom, jer je rijedka iznimka od pravila, po kome ptica savija gnijezdo, u kom svoje mlade leže i odhranjuje. Kukavica snaša jaje u tudje gnijezdo, da joj druga ptica mlade izleže i odhrani. Nu i to je samo prividno odstupanje od pravila, jer se je kukavica za odhranu svoga poroda pobrinula već time, što ga je varkom podmetnula drugoj ptici. Medju ljudima se prstom upire na zvjerku mater, (u ostalom nezaslužena uvreda zvjerkama), koja svoj vlastiti porod odbacuje.

Prirodna je dakle zajednica krvi osnovana na naravnoj potrebi i na naročitom čuvstvu, što je u ljudskom srdcu, naravno

zdravom i normalnom, usadjeno, i što iz činjenice zajedničke krvi proiztiče. Ta obiteljska zajednica radja i izvjestni moral, što je do sada najuzvišeniji, a koji čovjeka čini moralnim bićem, sposobnim za moralni život.

Medjutim je posve izlišno uobće izticati značenje i važnost obitelji po ljudsko družtvo, i po pojedinca čovjeka, jer je težko naći ikoje misaonog čovjeka zdravih i pravilnih nazora, koji bi to značenje i važnost poricao ili podcjenjivao. Pa i svi oni, koji u boljševičkoj vladavini hoće da odkriju dobre strane, i koji se dive tobožnjoj boljševičkoj odvažnosti i odlučnom koracanju k blagotvornom posvemašnjem zajedničtvu, što bi po njihovu mnijenju imalo donijeti novo bolje uredjenje ljudskog družtva, nalaze riječi sažaljenja, što taj novi poredak uništava obitelj, i s njezinim uništenjem stavlja u pitanje postignuće preuzete zadaće. Na taj se kamen spotiču svi dobrohotni pisci u svojim djelima o boljševičkoj Rusii.

Nu i kada moskovski boljševici ne bi bili ono, što jesu, te kada uništavanje obitelji i ne bi išlo u njihov naročiti račun, komunizam već sam po sebi nosi sobom tu žalostnu posljedicu. Obitelj, prirodna stanica ljudskoga družtva stoji na putu umjetnom stvaranju neprirodnog komunističkog družtva, koje niječe vrijednost i važnost krvne veze, jer je krvna veza nijekanje medjunarodnosti i beznarodnosti, bezćutnosti i bezimenosti, odmetničtva (renegatstva) i slobodne ljubavi, što sve sačinjava osnove komunističkog družtvenog poredka.

Ne može postojati obitelj tamo, gdje je čovjek puka brojka, gdje državna vlast neograničeno razpolaže sa svakim pojedincem ne samo u javnom pogledu, nego i u pogledu najintimnijeg privatnog života. Ne može biti obitelji ni

obiteljskog života, gdje ne postoji i gdje nije dozvoljen nikakov ugled, što ga roditelji moraju imati naprema svojoj djeci. Ne može biti obitelji, gdje nije uzakonjena stalnost braka i njegovo moralno značenje, te gdje družtveni sustav ne tvori nikakove razlike izmedju bračne zajednice i običnog bludničtva, osim u koliko možda potonje još i predpostavlja njoj.

Komunizam dakle i obitelj ne mogu živjeti pod istim krovom. Jedan od njih mora napolje. To zahtijeva narav njihovih opriječnih, nepomirljivih, nespojivih i medju se zaraćenih oznaka. Obitelj traži ženu, koja ljubi, radja, odhranjuje i odgaja. Komunizam stvara ženu, koja može radjati bez ljubavi, koja ne treba odhranjivati i koja ne smije odgajati. Obitelj se savija oko ognjišta, a komunizam se hrani u ogromnim, skupnim i industrializiranim kuhinjama, obitelj treba oca, a komunizam ima pučke »komesare«, obitelj je predaja, a komunizam je dotepenac, koji ne poznaje niti priznaje predaja. Obitelj je nosilac imena i časti, a komunizam je bezimenost i bezčašće. Obitelj je sijelo čistoće i kriјeposti, a komunizam izsmjehiva te krijeposti.

Kada je dakle zavladao komunizam, propala je obitelj. To leži u samoj naravi stvari. Nu boljševici su se i napose pobrinuli, da ustanovu obitelji čim jače izkorijene.

Tomu služi ponajprije bračno zakonodavstvo. Ono je u prvom redu pozakonilo vezu, koja stoji u opreci s naravnim pojmom braka, te ga što više podpuno niječe. To je privremeno i prolazno priležničtvo. Po boljševičkom je zakonodavstvu takav odnošaj podpuno izjednačen s brakom, sklopljenim po svim propisima bračnog prava. Priležničtvo nije dakle samo trpljeno, nego je priznato kao častna i naravna veza dviju osoba raznog

spola. Lahko si je predstaviti, kakovu obitelj može značiti takov odnošaj, čija trajnost i nepovrijedivost nije zaštićena baš ni jednom zakonskom ustanovom, pa niti ikakovom družtvenom ogradom. Takov odnošaj nitko ni ne smatra ozbiljnom zajednicom, niti ona nastaje u povodu čuvstava, koje zdrave ljude spajaju u brak. Takova zajednica nastaje obično slučajno, odnosno kao posljedica socijalnih prilika, što ih je komunizam sobom donio. Dvoje se čeljadi, bezkućnika, (a to su danas svi u Rusii), nadju uslijed stambenih prilika na zajedničkom konačištu, koje obično sastoji od jednog uzkog prostora kakove sobice, odnosno i njezina dijela, i brak je sklopljen, ako ne na kraće vrijeme, a to najviše dotle, dok jednoga od njih sovjetskaja vlast ne odpremi ili u koju drugu tvornicu u drugom predjelu grada ili u koje drugo mjesto, gdje će naći novi rad, novi neki mali prostor kao konačište i novi — brak.

Nu po sovjetskim zakonima, (da ih tko ne bi pokrivio s nemorala), postoji i »pravi« brak, sklopljen s propisanim »formalnostima« pred nadležnom vlasti. Ta se formalnost sastoji doduše tek u tome, da oba buduća bračna druga najave pred dotičnom vlasti, da će od tog časa zajedno živjeti. To je za sovjetsku vlast posve dovoljno, da ih smatra bračnim drugovima, i time je sav ženitbeni postupak pred oblasti, pred ljudima, i reklo bi se u »buržujskom« jeziku, pred Bogom, izcrpljen. Nije potrebna nikakova prisega vjernosti ili kakova druga slična, nesavremena i protusocialna izjava ili obveza. Ne postoji niti ikakovo izpitivanje odnosno pružanje dokaza u pravcu neobstojnosti bilo kakove bračne zapreke, koja bi mogla biti protivna tome združenju bilo s moralnih bilo s naravnih razloga.

Nu ako su formalnosti za sklapanje braka tako oskudne, to su

one za rastavu braka upravo — nikakove. U tom slučaju nije čak potrebno ni to, da oba bračna druga izjave volju za rastavu, već je dovoljno, da samo jedan od njih izjavi pred oblasti, da se je toga braka zasitio, i taj je pred oblasti, pred državom i pred družtvom tim časom razriješen podpuno i za vazda, naravno za vazda samo onda, ako nužda konačišta te iste osobe bilo kojim slučajem ne sastavi opet u novi brak negdje na istom uzkom prostoru.

Novinsko se čitalačko občinstvo zabavlja, a naravno po kadkada i zgražava, čitajući svako toliko u novinama pričice o sklapanju brakova i o razstavama nastranih filmskih zvijezda, koje svoju publiku zabavljaju ne samo svojom glumom na platnu, nego i svojim privatnim načinom života, nu to svatko smatra neprirodnošću proizteklom iz načina života ljudi te vrsti i toga zanata, a od tih se zvijezda traži tek to, da svojom glumom zabavljaju i razonodjuju svijet, dok nitko od njih ne traži, a niti ne očekuje, da budu majke i da radjaju nova pokoljenja, kojima ostaje ovaj jadni svijet u naslijedje.

Ali u boljševičkoj je Rusii ovakov holivodski brak služio za uzor zakonodavcu, po kome se uzoru imaju protegnuti u vječnost svedj nova, svedj zdravija i svedj vrijednija pokoljenja probudjenog i svijestnog proletariata. To je zakonodavstvo doista i postiglo svoju svrhu, te je doista težko reći, da danas u Rusii uobće i postoji brak u pravom smislu riječi. A komunističko se družtvo podvrgava tomu zakonu zdušnije i s manje nevoljkosti nego li i jednom drugom, zaraženo i raztrovano novom materialističkom vjerom bezvjerja i naopakog morala, te tovarišći promeću bračne družice, ili još više one svoje bračne drugove, kroz ruke kao poratni milionaši snopiće poratnog, obezcijenjenog papirnatog novca. U ovo

malo vremena bivši se supruzi susreću posvuda sa svojim bivšim ženama, te prolaze jedni pokraj drugih, a da se vrlo često više ni ne poznaju.

A djeca? Što se može poroditi iz takovih brakova i u što se može odgojiti ono, što iz njih proizlazi? Svaki je odgovor suvišan. čija su? To se ni ne pita. Imena su im i tako: Revolucia, Oktobarka, Pjatiljetka, Proizvod, Metal, Traktor, Industrializada, Nep, Komuna, i po čemu se sve iz novog komunističkog riječnika ne dijele imena budućim Komsomolcima (komunistička omladinska avantgarda), Pionirima (članovima komunističkog podmladka), Oktobristima (naraštajcima), bezprizornicima (zapuštenoj uličnoj djeci), tovarišćima, pučkim komesarima i budućim sibirskim — kandidatima.

To su boljševici i htjeli. Braka ne smije biti, ili mora biti takov, da nije sposoban odgajati potomstva, jer taj odgoj ima biti izključivo u rukama boljševika, da oni od slijedećih pokoljenja učine svoje janjičare, roblje marksističkih zabluda i vječne bijednike.

Uništenju obitelji služi čitav sustav družtvenog poredka, jednako tako kao i svi uvjeti života, na koje su boljševici ruski narod sveli.

U Rusii nema više obiteljskog doma. Na selu je ukinut kolektiviranjem zemlje i kolektivnim obradjivanjem, što zahtijeva ne samo rad u gomilama, nego i stanovanje u gomilama. Tamo se jednako na zajedničtveni rad privlače mužkarci i žene, a isto ih se tako stavlja na kolektivno stanovanje u stanove za gomile. Na državnim se velikim imanjima grade stambene zgrade, u kojima nema više mjesta za

obitelji, nego samo prostori za zajedničko življenje i blagovanje, a ono što bi tu i tamo imalo nadomjestiti obiteljski stan, jest najviše jedna sobica, koja ima služiti za prenoćivanje obitelji.

Takove su i nove uzor zgrade po gradovima i inim industrialnim središtima. Sve su gradjene tako, da čim više pogoduju permikstuaciu u zajedničkom, izpremiješanom življenju, a da čim više izključe mogućnost obiteljskog života. Boljševička vlast uobće zabranjuje samovanje, a silom promiče čim više ukrdjivanja ljudi, te im tako nastoji oduzeti čim više osobnosti i čovječjeg značaja, da ih čim prije i čim lakše pretvori u gomilu, koja nema i ne zna ništa drugo do li onog, što im ona dade i čemu ih ona naučava. Nu nove su zgrade naravno još uvijek više manje u boljševičkim planovima, a dotle i stare vrše na svoj način ostvarivanje boljševičkog plana za uništenje obitelji.

Boljševički prevrat prouzrokovao je već sam po sebi juriš naroda iz sela u manja mjesta, a iz ovih u veće i velike gradove. Uvedeni pako komunistički sustav pretvaranja naroda u proletariat, prenapunio je gradove do nemogućnosti, te stvorio upravo jedinstvene stambene prilike, strasnije no što si ih čovječja mašta može i predstaviti. Sve postojeće stambene zgrade, udešene po potrebi obiteljskog stanovanja, nisu u takovom svojem obliku mogle progutati svu onu bujicu, što se je kao poplava pučanstva sa svih strana na njih strovalila. Ta poplava nije ni sada nakon dvadeset godina ni malo jenjala, niti će jenjati u buduće, jer silom promicana industrializacia privlači sve to više i vazda nove gomile svijeta u gradove. B. Hopper u svome hvalospjevu Sovjetskoj Busii navodi Maksima Gorkoga, koji godine 1931. piše, da radnici ne će više da žive na selu, nego traže, da im se u gradovima grade vile, kazališta i

kinematografi. Hopper vidi u tome velik napredak naroda pod boljševičkom vladavinom, te smatra boljitkom čovjeka njegovo otudjivanje selu i zemlji, te nagomilavanje pučanstva u gradovima.

Ni onda, kada bi boljševička vlada bila doista u stanju praviti svim tim bujicama gradskog poplavljivanja vile za stanovanje, ne bi to bila zdrava pojava. A budući da to u danom tempu nije kadra učiniti ni jedna pa ni boljševička vladavina, to je ta proletarska urbanizacija upravo propastna po ljudsko družtvo, napose po obiteljski život, na kome se već sada odrazuje strašno, te će za budućnost imati još teže posljedice.

Kuće, sve vlastničtvo boljševičke vlade, prestale su biti obitavalištem obitelji, te su pretvorene u puka prenoćišta gomila. Svaki je i najmanji prostor upotrijebljen za prekonačivanje gomilama. U svaki se prostor, sobu ili sobicu natrpava toliko osoba, koliko samo u nju može stati. Tako u jednoj te istoj sobi stanuje često po nekoliko bračnih parova, ili parova izpremiješanih s pojedinim ili s po nekoliko samaca. Sovjetska vlast to bez daljnjeg trpi, što više to i sama provodi svojim rješitbama stambenih vlasti.

Taj način stanovanja već sam po sebi znači onemogućivanje pravog obiteljskog života. Nu obzirom na zakonsku lahkoću sklapanja i razrješavanja braka, nastaju u takovim stambenim prilikama i takovi odnošaji, koji priliče više na životinjske čopore, nego li na ljudsko družtvo. Tako se ne rijedko dogadja, da jedan bračni drug jednog lijepog dana najavi ženitbenom uredu, da razrješava svoj dosadanji brak s Nadaždom Igorović i sklapa novi brak s Olgom Ivanović, s kojom bračni život nastavlja u onoj istoj sobi, u kojoj je bio do sada s Nadaždom, a

ova opet naravno i nadalje ostaje u toj sobi, jer nema kuda druguda otići. Nije si težko zamisliti, kakove prilike zavladaju nakon takovog mijenjanja »civilnog statusa«, koji se nastavlja u istoj sobi, posvećen stambenim i ženitbenim zakonima boljševičke Rusie.

Nu nisu samo stambene, radne i družtvene prilike one, koje jedine razaraju obiteljski život. Boljševici smišljaju i stvaraju sve nova i sve jača stanja, koja imaju služiti posvemašnjem uništenju obitelji, te buržujske protu-proletarske ustanove.

S prisilnim se radom odvodi ženu od obiteljskog ognjišta u skupne blagovaone, a s marksističkim izobražavanjem u skupne dvorane marksističkih tečajeva i predavanja, sastanaka i razpravljanja o teoriama bezvjerstva, bezbožtva i nepotrebnosti obiteljskog života, za koji je ženu sama priroda odredila. Knjige i predavanja imaju zadaću uvjeriti ženu, o protuproletarskom značenju svih djelatnosti žene, što su joj se prije u zadaću stavljale, i koje joj se još sada u neboljševiziranom svijetu stavljaju, te je dovesti na put podpunog materializma, na kome nema ni obitelji ni materinske ljubavi, gdje nema ni traga duhovnom zajedničtvu ljudi uobće, pa napose ni bračnih supruga, nego je sav odnošaj sveden na puko zgodimično uparivanje u svrhu tjelesnih potreba.

Držeći se priznatog načela, da i zakonodavac mora poštivati zakon, koji je dao, boljševički vlastodržci prednjače svojim načinom života u obiteljskom životu. Ni za njih ne postoje ni obitelji, ni obiteljsko življenje, nego u tom pogledu provode počevši od najvišeg do najnižeg mjesta tako sablažnjivi život, da nimalo ne ostaju iza kinematografskih zvijezda, koje radi

reklame i radi svoje popularnosti mijenjaju muževe češće nego šešire.

Nije ukusno navoditi primjere raznih Jagoda, pod kakovim se sve lijepim imenima blagozvučnog ruskog jezika kriju razni Jude Herzeli, moralni preobrazitelji svijeta. Kakovi su im pako sinovski osjećaji, najbolje pokazuje zgoda boljševičkog diktatora u Madžarskoj, koja je imala sreću na kratko vrijeme okusiti slasti boljševičkog raja na zemlji. Kada je jedanput mati boljševičkog diktatora Bele Kuna (Kobna) zatražila, da je puste pred sina, odgovorio je taj boljševički Koriolan: »Recite toj ženi, da komunistički komesar Bela Kun nema matere.«

Doista, i ne bilo matera, koje radjaju takove Koriolane!

BOLJŠEVIZAM I DUŠEVNI ŽIVOT

Komunizam ne znači samo kolektivizaciu dobara, nego i podpuno potvarenje (materializaciu) života. Za materialističku nauku ne postoji dvojnost (dualizam), niti u čovjeku postoji kraj tjelesnog i duševni život. Sve je svedeno na puku tvar, u njoj je početak i kraj, ona je sama sebi izhod i svrha. Boljševizam je sinteza tog materialističkog shvaćanja. Dok je naučnjački materializam tek teoria, tek umno promatranje (mentalna spekulacia) vrhu tvari, vrhu živih bića i emanacia njihova života, dotle je boljševizam tu nauku zaodio zakonskim oblikom, te je snagom zakona i njihovih sankcia obvezao jedan veliki narod, ili bolje reći mnogo naroda u najvećoj državi, što postoji, da doista živi po zasadama te nauke u svom javnom pa i u svom privatnom životu.

Budući da za boljševike ne postoji duša ili duh, to ni duševni život nije emanacia duha, nego samo jedna grana tjelesnih djelovanja (lunkcia), djelovanja čisto tvarnih. Uslijed toga duševni život ne može samo po sebi sačinjavati samostalnu vrijednost, niti se može uzeti kao pojava različita od tvari, koja čini sadržaj ostalog čovječjeg života. Budući da su za uzdržanje tvari jedini uvjeti tvarni, to su i za cijeli čovječji život odlučni i važni jedino tvarni uvjeti, pa stoga i čitava djelatnost čovječanstva ima sastojati u izradjivanju i u uzdržavanju tih tvarnih uvjeta života. Duševnih dobara kao takovih nema niti ih može biti, pa ne može i ne smije biti ni djelatnosti, koja bi išla za njihovim izgradjivanjem. Nema duše, nema duševnih dobara, pa nema ni duševnog života, a niti djelatnosti, koja bi mu imala služiti.

Moglo bi se kome činiti, da je ovo pretjerano u oči tolikog

vikanja i pisanja o prosvjeti, o književnosti i umjetnosti, koje da se toliko goje i toliko napreduju pod boljševičkom vladavinom u Rusii. Nu ipak je tako, a oni, koji u toj prosvjeti, umjetnosti i književnosti naziru duševni život, ili to čine za račun boljševičke promičbe (propagande), ili nisu te grane boljševičke djelatnosti prozreli.

U čemu sastoji boljševičko prosvjećivanje?

Najnormalniji put narodnog prosvjećivanja jest put preko škola, u kojima se prosvjećuje mladež, te iz kojih izlaze ne samo množtva pismenih ljudi, nego i budući svijetli umovi i duševne vodje, kao i budući novi i naprednij prosvjetitelji novih pokoljenja. I boljševici otvaraju škole, pa to otvaranje brojnih škola zablješćuje razne pisce, te donašaju njihove brojitbe (statistike) i izporedjuju ih sa brojitbenim brojkama carske Rusie, što je svakako labav primjer za izporedbu, i iz drugih naroda, nu rijetko se tko osvrće na sadržinu i naročitu zadaću tih škola.

Činjenica je medjutim, da školstvo u sovjetskoj Rusii nema zadaće, da stvara visoko prosvijećene ljude, nego je izključivo namijenjeno stručnoj pripremi za razne struke. Pučko školovanje traje četiri godine sa svrhom kao i svagdje drugdje, da se postigne pismenost. Slijedeći stupanj naobrazbe, u srednjoj školi, traje pet godina. S time je obća naobrazba u Rusii podpuno izcrpljena, jer poslije tih pet godina slijedi tako zvana visokoškolska naobrazba. Kada učenik pristupa potonjoj, već je izabrao struku, kojoj će se posvetiti, te je njegova daljnja izobrazba čisto stručna i jednostrana, ograničena na učenje i vježbanje u predmetu, koji zasijeca izključivo u struku odabranog zvanja. U toku cijelog naukovanja nema ni traga

klasičnoj naobrazbi, a od svih predmeta, koji ne zasijecaju strogo u stručnu obuku, na prvom i na glavnom mjestu stoji obuka u marksističkoj nauci i u njezinim gledanjima.

Ako se to školovanje izporedi sa školskom prosvjetom prosvijetljenih naroda, proizlazi nedvojbeno, da boljševička škola ne šalje u život izobražene, nego tek poluizobražene ljude, kojima manjkaju glavni temelji potrebni za duboko i obsežno znanje. Nije to samo radi kratkog vremena obuke, nego i radi jednostranosti. Za postignuće temeljite naobrazbe nije dovoljno naučiti marksističke dogme i u njih vjerovati, nego duh onoga, koji uči, mora imati široko polje, na kome sabire svoju duhovnu hranu, mora obići oko mnogo cvijeća, da sabere mnogo meda, i mora doći na visoki brijeg, da može daleko okom zahvatiti. Ima doduše velikih ljudi i s malo obrazovanja i s malo školskih razreda, ljudi velikog duha, velikog uma i znanja, što visoko kruže nad običnim smrtnicima kao orlovi nad visokim gorama i ravnim dolinama, nu te pojave baš zato, jer su vrlo rijedke iznimke, potvrdjuju ove navode, da se u pravilu s onakovim školama, kakove su u Rusii, ne može postići naobrazba, koja bi mogla imati značenje i naziv prosviješćenosti.

To je proračunata boljševička prosvjetna politika. Temeljita bi prosvjeta dala podmladak, koji možda ne bi bio uvijek spreman vjerovati u nepogrješivost marksističke nauke i u nenadoknadivost boljševičkih vlastodržaca. Njima je potreban podmladak, koji će biti sposoban provoditi njihove planove i izvršavati stručno njihove naloge, a sve su ostalo »buržujske spekulacie«, smišljene za izrabljivanje proletariata.

I škola je u sovjetskoj Rusii podvrgnuta obćem boljševičkom

ludovanju industrializiranja. Proizvodnja na veliko, u količinama, nu na štetu kakvoće, baš kao i kod svih drugih proizvoda.

Za umjetnost se pako može mirne duše reći, da je ona u Rusii zarobljena baš tako kao i sloboda ruskih podanika. Ona je podvržena računima planova i pjatiljetka baš kao i proizvodnja sapuna, ili šivaćih strojeva. Kako su sve tjelesne snage naroda zapregnute pod kola industrialne proizvodnje, tako je i sva snaga uma obvezana raditi na tome, da se izpune gospodarstveno veleobrtni boljševički planovi, izraženi u obliku pjatiljetka, i to da se izpuni čim podpunije. U taj je posao upregnuta danas u Rusii cijela književnost, kao i čitava slikarska i likovna umjetnost, pa napokon i ista glazba, ako se doista umjetnošću može nazvati ono, što se danas u Rusii na tim poljima proizvodi.

Ruska književna cenzura ne zabranjuje samo one književne proizvode, koji stoje izravno u opreci s marksističkim načelima i s boljševičkom praksom, nego i one, što ne stoje u suglasju s nastojanjem vlasti oko proletariziranja naroda, za uništenje svake vjere, za industrializiranje svega života, za uništenje svake nacionalne svijesti, i za promicanje komunizma u i izvan Rusie. Književna djela ne smiju više obradjivati pojedinca čovjeka, njegove duševne borbe, njegov značaj, njegove čežnje i snove, jer čovjeka više u Rusii nema, on tamo nije više osobnost (individualnost), o kojoj bi trebalo voditi računa, i koja bi nešto značila. Književna djela imaju preko njega prelaziti, imaju ga zatajivati i pronevjeravati, da preko tih književnih djela ne bi boljševički podanici opet počeli misliti o sebi, i da u komuniziranoj hrpi ne bi opet našli sebe. Naprotiv književnost ima u dužnosti obradjivati gomilu, prikazivati njezino

utapljanje u materialističkoj kolektivizacii, kao vrhunac družtvene sreće na zemlji. Ona treba obradjivati zadaće, iz kojih proizlazi bezsmislenost vjere u Boga i u budući život, sa nastojanjem osvjedočavanja, da je jedina vjera dostojna proletarca, vjera u tvar i u spasonosnost podpunog podloženja boljševičkim vlastodržcima. Nu to se kreće još na polju neke duhovne sadržine, ali to je manji dio onoga, što je predmetom književne obradbe. Veći se dio odnosi na puku promičbenu djelatnost sa svrhom izvršavanja boljševičkih industrialnih i obće gospodarskih planova. U tim se proizvodima, kojima boljševici pridaju književno značenje, prikazuje uzvišenost pregnuća, da se na vrijeme izradi onih nekoliko miliona limenih škatulja, što ih je vlada stavila u program, jer je to važno po sreću i duševno zadovoljstvo svakog proletarca diljem svijeta. Doista je važno, da limene škatulje budu izradjene, nu pod udarcima čekića, koji ih kuje, izdahnuo je i zadnji dah književnosti, koja služi kao podloga za njihovu izradbu.

Književnost se u Rusii ograničuje na čisto zanatsku djelatnost unapredjivanja tehničkih sredstava proizvodnje, nastojeći uzveličavati i slaviti stroj, koji ima čovjeku nadomjestiti sve ono duševno blago, što mu je oduzeto, i što je prognano sankcijama zakona baš kao i privatno vlastničtvo. Velike, uzorne značajeve koje je prije knjiga veličala i za uzor čovjeku stavljala, zamijenili su tipovi, što kao agenti boljševičke vlade uhode radnike u tvornicama i vlastima dojavljuju svaki njihov kret. Velika i vitežka djela vanrednih narodnih pobornika zamijenila je pogrda i hulenje na sve, što i malo podsjeća na pojam narodnosti i domovine. Izricanje pravnih krijeposti gradjanina, oca, matere i djece, uzmaklo je pred uzveličavanjem promikstuacie (slobodne ljubavi) i njezinog

neminovnog pratioca, obračunavanja (alimentacionih) doprinosa za uzdržavanje po skrižaljkama boljševičkih propisa, kao posljedice vanbračnih odnošaja i kratkotrajnosti tako zvanih bračnih veza, da se tako popularizira i uzveliča potrgovčenje ljudskog tijela i njegovog prirodnog zadatka. Umjesto velikih i idealnih pregnuća čovjeka uzdiže boljševička knjiga siljenje proletarca na prisilni rad, a umjesto uzvisivanja ideala seljačke ljubavi prema zemlji i selu, veliča naganjanje seljaka s njegove suncem ogrijane zemlje u zagušljivu tvornicu. Svi, od slavljenog Fjodora Gladkova do zadnjeg črčkara, svi su puki propagatori materializma i boljševičkog barbarskog razaranja Rusie i čovječanstva.

Nije nuždno ni spominjati, da je na istu razinu svedena i sva umjetnost u sovjetskoj Rusii. I glazba i slikarstvo imaju služiti istim ciljevima.

Boljševicima nije dosta, da proletariat zaglušuje kroz cijeli dan buka, huka i stropoštanje strojeva u tvornicama. Oni su odredili, da i glazbeni proizvodi moraju imati istu sadržinu i vršiti isto djelovanje umrtvljivanja duha čovjekova. I doista boljševička glazba izražava halabučenje motora i lomljenje tvrdog gradiva, cvilenje cirkulara po željeznim pločama, stenjanje i galamu radnika u zaglušnoj buci velikih batova i transmisionog remenja, zviždaljki i sirena, huku pare i zujanje električne struje.

Taj pakao daju boljševici proletariatu u čaši glazbene umjetnosti za duševni užitak i za odmor od prisilnog rada. To je boljševička politika umrtvljivanja i ubijanja čovječjeg duha. Proletarac ne smije zaboraviti ni onda, kada izidje iz tvornice, da je rob stroja i boljševičkih gospodarskih planova. Ne smije se

odučiti od tvorničke buke ni na čas, da se ne bi onesposobio za sutrašnji novi križni put. Ne smije se u njegovoj duši ni glazbom probuditi čuvstva ljepote i uzvišenosti, ne smije se izazvati zanos i podizanje k nekim idealima, jer su boljševici idealima navijestili rat i strpali ih pod noge. Ne smije se proletarac ni na čas izvinuti iz njihovih pandja i podići se u carstvo sanja i duševnih snatrenja, jer on mora biti podpuno i izključivo njihov, njihov vazda, na snu i na javi, u tvornici i na bijednom konačištu, njihov rob tijelom i dušom.

Čemu spominjati slikarstvo i ostale umjetničke grane. Što predstavljaju slike? Isto što i knjige. Dimnjake i tvornice, pa proletariat, koji je u njima našao sreću i zadovoljstvo. To je u filmu, to je na kazalištnim daskama. Svuda tvar pobjedjuje duh, odmetničtvo (renegatstvo) domovinu, bogohulstvo vjeru, slobodna ljubav obitelj, i boljševici — cijeli svijet. Kantova definicija umjetnosti: »Umjetnost je umjetnost genia« nije nikada i nigdje doživila sablažnjivije poruge. Neprolazne i uzvišene vrednote, što ih stvaraju genii, zamijenila je boljševička Rusia sa fabrikaciom sajamske robe po naručbi. Treba si u duhu zamisliti Rafaela i Leonarda da Vincia, kako svojim kistom ovjekovječuju izradbu škatulja za kaviar i uzvišenu misao, što je te škatulje izazivaju u gledaoca; Puccinia i Wagnera, kako usrećuju čovječanstvo sa zvukovima električne pilane, a Dantea, Goethea i Schakespeara, kako u svojim stihovima čine reklamu za čim veću proizvodnju umjetnog gnojiva, da se može shvatiti sva strahota zločinstva, što ga boljševici počinjaju na kulturi, tom ipak najvećem dobru čovječanstva na zemlji.

G. P. U.

Od svih grana državne djelatnosti redarstvena je uprava ona, koju državljani svagda i svagdje susreću s najviše nevoljkosti. Tomu su dva razloga. Jedan leži u podrijetlu te ustanove, a drugi u zasebnoj naravi njezine djelatnosti i odraza te djelatnosti na državljanima, U državi, koja se nalazi još na prvotnom (primitivnom) stupnju, težko i postoji koja druga grana javne uprave u pravom smislu te riječi osim »policie«. U takovoj je državi sve usredotočeno u osobi vladara. On vrši ne samo zakonodavstvo, nego je nosilac i izvršilac i svih drugih državnih poslova (funkcia), u koliko ih u tom stanju uobće ima. Tako je on vrhovna i izvršna vlast vojnička. On je i ministar vojske i njezin vrhovni zapovjednik, svestrani obskrbnik i njezin uzdržavatelj. On izključivo vrši i sudbenu vlast nad svim svojim podanicima, i to gradjansku i kaznenu sudbenost, osobno i neposredno. U odredjene rokove, od zgode do zgode, izlaze pred njegovo prijestolje u parbi stojeće stranke, da im sudi i pravdu kroji. U tom stanju ne postoje državne financie, niti ima ikakove financialne uprave. Državne financie, ako se tako mogu zvati, istovjetne su s vladarevom privatnom i osobnom imovinom. Podanici svoje danke donose i predaju izravno njemu, u njegovu riznicu, što postaje njegova osobna imovina, iz koje on u javne svrhe daje posve po svojoj volji onoliko, koliko nadje za shodno i onamo, gdje misli da treba, a u glavnom samo za uzdržavanje svoje vojske, jer drugih javnih izdataka tako reći ni nema. Isto tako nema ni prosvjetne ili ine koje kulturne uprave, jer je to na takovu stupnju države sve posve privatna stvar svakog pojedinog podanika.

Nu već i na takovu stupnju države postoji »policia«. Ona je

prva grana javne uprave, što se je u državi pojavila. Ona je nastala najprije kao političko redarstvo, koje su vladari uveli za zaštitu svoje vlastite sigurnosti, to jest sigurnosti svog vlastitog života i svoje vlasti nad podanicima. Njemu se je ubrzo pokazala potreba potankog nadziranja svojih podanika, njihova uhadjanja i dojavljivanja svakog njihovog mišljenja, govora i kretanja, da na temelju takovih podataka može poduzimati mjere zaštite i osiguranja svog vlastitog života i svoje vlasti proti svakom djelovanju pojedinaca ili kakova skupa, čije bi djelovanje moglo biti upereno na to, da mu ugrozi život ili osnove njegove vlasti nad podanicima. To se je osobno vladarevo redarstvo s vremenom pretvorilo u javni organ, čija se je djelatnost proširila na obću zaštitu državne sigurnosti i javnog poredka i reda medju državljanima. Ono je prvo redarstvo naravno po svome postrojstvu, po svojoj djelatnosti, i po načinu rada odgovaralo onom načinu, kojim su tada vladari držali svoje podanike u podložnosti, a to su bili: sila, uhodarenje, douškivanje, izazivanje (provokacia), i upotreba svih mogućih tajnih, tamnih, podmuklih i bezobzirnih sredstava, koja su svoj vrhunac postizavala u potajnim naručenim umorstvima, u mučenjima podanika, koji su bili sumnjivi i nepouzdani za vladarevu sigurnost. Napose su države srednjega vijeka, neposredne predšasnice modernizirane državne tvorevine, postigle vrhunac policajnih uredaba takove naravi i takovih metoda.

Uspomena na tu prvotnu policiju i na strahote njezinih postupaka te na jednostranost njezinog zadatka prenesene su makar i nesvijestno kroz mnoga pokoljenja na poznija, te je u podsvijesti svakog državljanina ostao sve do danas u najmanju ruku osjećaj nekog nepovjerenja i nevoljkosti naprema toj

ustanovi javne uprave.

Nu i sam je sadržaj redarstvene djelatnosti i u današnjim državama po svome učinku na državljanina različit od svih drugih upravnih grana, te kod njeg izaziva osjećaj, što ga ne izaziva ni jedna druga grana, a to je osjećaj straha, (opravdanog ili neopravdanog), i to straha ne za što god, nego straha za najveće dobro, za slobodu. Djelatnost je redarstva značaja predhodnog sprječavanja. To leži u njezinoj naravi, a predhodnost ima za posljedicu ograničavanje i oduzimanje slobode i u slučajevima, u kojima se kasnije ustanovi podpuna neosnovanost takovih mjera, a kada su jedamput učinjene, nema nikakova sredstva, koje bi učinilo, da ih se može smatrati kao da nisu učinjenje. Napokon po samoj naravi redarstvene djelatnosti vrijede za nju i ona se vodi načelima shodnosti (oportuniteta), a nikada načelom bezuvjetne pravde i stroge zakonitosti.

Odatle osjećaj nevoljkosti gradjana proti redarstvu i onda, kada je ono u rukama i najboljih ljudi, u službi i najbolje vladavine. A tamo, gdje je ta ustanova u službi protunarodne vladavine i u rukama najgorih izvršitelja te djelatnosti, osjećaj nevoljkosti prelazi u mržnju i bijes. I dok državljanin pod redarstvom narodne vladavine i dobrih izvršitelja nastoji s njome imati čim manje posla, jer se u doticaju s njome smatra nevoljko, i smatra srećom, što je njezina djelatnost skučena samo na jednu uzku granu državne uprave, dotle državljanin pod onom drugom očajava i očajno vapi za izbavljenjem izpod njezine svemoći.

A najviše, ako je ikada itko dizao glas proti »policii«, bili su to boljševici u svojoj vici proti »policii ruske carske vlasti«, što je

bila glasovita i poznata pod imenom »Ohrana«. Svatko bi bio očekivao, da će boljševici, kada dodju na vlast, za uvijek zatrti tu omraženu carističku i »buržujsku« ustanovu, što je bila izvor tolikim tragedijama carskih podanika. Nu nisu je boljševici zatrli, oni su je zadržali, a to ne samo onakovu, kakova je bila, nego su je povampirili do stupnja, na kakovom je čovječanstvo ne pamti. Carska je Ohrana izblijedila, razplinila se u silnu, prozirnu maglicu pred boljševičkom »Čekom« i njezinom nasljednicom strahovitom, svemoćnom i zvjerskom troslovčanicom: G. P. U.

»Ohrana« (zaštita) je imala štititi cara i njegovo samodržtvo, jer car očito nije vjerovao, da će ga Bog »hraniti« zato, što njegovi podanici neprestano pjevaju »Bože carja hrani« ... Kada su na vlast zasjeli boljševici, bilo im je jasno, da i njihova vlast treba naročitu zaštitu, pa su odmah uzpostavili posebno redarstvo pod imenom »Čeka«, koja kratica znači početna slova riječi: »Črezvičajnaja Komisia«, to jest »Izvanredna komisia za suzbijanje proturevolucie, spekulacie i sabotaže«. Godine 1922. dobila je ta ustanova novo ime: »Gosudarstvenoje Političeskoje Upravljenije«, ili skraćeno G. P. U., što znači »državna politička uprava«. Ova je godine 1934. prošla još jedno preustrojstvo, nu njezin sadržaj i organizacia poznati su i dalje pod žalostno proslavljenim trima slovima.

Što je to redarstvo u Rusii? Sve. Pod njezin izravni nadzor stavljeno je sve, što zasijeca u bilo koju granu javnog života, pa i privatni život svakog pojedinog podanika boljševičke Rusie. To se vidi i iz imena, pod kojim je ta »policia« rodjena: proturevolucia, sabotaža i spekulacia. Tko je proturevolucionaran? Proturevolucionaran je svaki onaj, tko nije dušom i tijelom za boljševičku vladavinu. Nu takov je i

svaki član boljševičke stranke, ako pokaže samo i malo svoje nezadovoljstvo s onim, što boljševički vlastodržci čine. Tko sabotira? Sabotira svaki onaj, tko robski ne izvršava sve i najludje i najnečovječnije boljševičke zapovijedi, a špekulant je onaj, tko potraži samo i koricu kruha osim one, što je pruža boljševičko zajedničtvo (kolektivizam), a zna se, da je ono daje samo odabranima.

Boljševička »policia« nije ograničena, kao gore iztaknuta redarstva u modernoj državi, na štićenje javnog poredka i reda, nego je u njezine ruke stavljena cijela državna uprava, jer ona svu nadzire, vodi računa o izvršivanju i o izvodjenju svih čina državne vlasti, bili oni političke, gospodarske ili bilo koje god druge naravi, te neizvršitelje, dakle »sabotere i spekulante« privodi kazni. Ne radi se tu samo o izvršivanju zakona i vladinih odredaba upravne naravi, odnosno tek o pitanju javnog poredka, kako si to zamišljaju mnogi, koji medjutim nisu imali sreće postati boljševičkim podanicima, nego je pod to uzeto sve ono, što se zbiva u Rusii, jer tamo nema ničega, što nije državnom vlašću vodjeno i što ne bi bilo ma kojoj oblasti podloženo i od nje ovisno. Nema rada bez države, nema stana bez dopustnice oblasti, nema odijela bez državnih skladišta, nema kruha bez doznake državne vlasti. A sve to spada u redarstvenu nadležnost, nad svim time stoji krvava ruka G. P. U-a. Tu ne hasni ništa želja državljana držati se čim dalje od te ustanove i s njome imati čim manje posla. Kuda god pogledaju, kuda god se maknu, spotiču se o nju. Ona je za boljševičkog podanika »sovjetskaja vlast«, što ga drži u svojim pandžama i s njime razpolaže danju i noću, u tvornici i na konačištu, za zdjelom i na odmoru. Sovjetski podanik nema svoga doma, u kome bi i na čas bio zaklonjen od te nemani, gdje bi mogao biti

sam sa sobom i sa svojom obitelju. On nema svoje radione, gdje bi mogao raditi i zaradjivati kruh svagdanji po svojoj volji i po svojim potrebama. On nema svoje njive, na kojoj bi mogao orati i mirno udisati svježi zrak bez nadzora vlasti, on nema svoje volje, svoje odluke, svoga mira ni pokoja. On radi u tvornici pod nadzorom redarstva, on ore na skupnim i državnim imanjima pod budnim okom redarstvenih agenata, on pod njihovim nadzorom jede u skupnim blagovaonicama bijednu kašu, što još jedina preosta od sovjetskog »dumpinga«, oni nad njim bdiju na skupnom konačištu, na dvorištu zgrade, u dvoranama za marksistička predavanja, na ulici, jednom riječi svagdje, te nema nigdje kutića, gdje bi bar na čas mogao odahnuti od te more, što ga je pritisnula, i što ga više ne pušta.

Kakovog li, bijednog, očajnog života pod vječnom pazkom redarstva, ne imajući ni jednog časa slobode. Pa ne radi se tu ni o nekoj političkoj slobodi. Ta na nju u Rusii nije bio nitko ni naviknut, nego se tu radi o osobnoj slobodi državljanina u njegovom privatnom životu, u pitanju rada i kruha, u pitanju njegova tijela i njegove duše i njegove tjelesne i moralne slobode.

Redarstvo je one prvotne države bila jedina grana državne uprave, jer drugih nije bilo, te je podanik u svemu ostalom bio slobodan, pa je ona ipak bila pakao za državljane. Boljševička »policia« nije samo jedna grana državne uprave, nego su u njoj usredotočene sve grane, te je ona jedina grana po tome, što sve druge izcrpljuje. Po tome je i razumljivo, kakov je pakao sovjetska država za svakog boljševičkog podanika. Cijela Rusia nije ništa drugo nego jedan veliki redarstveni zatvor, nu ne privremeni, nego trajni i neograničeni, jer se iz njeg nikada ne izlazi.

Kako je čitava sovjetska država u rukama te redarstvene ustanove najbolje se vidi iz činjenice, da je jedan od njezinih najvažnijih odjela »Uprava Nacionalne Ekonomie« (E. C. U.). Narodno gospodarstvo postaje svakim danom sve to važnijim čimbenikom državnog života u svim državama. U Rusii pako, gdje privatnog vlastničtva nema, te gdje je sav gospodarski život izključivo u državnim rukama, i sama bit države sastoji zapravo u narodnom gospodarstvu. Unutar njega kreće se svaka djelatnost svih državljana, njihovi medjusobni odnošaji kao i njihovi odnošaji prema državi uredjeni su u okviru narodnog gospodarstva, u njezine svrhe i po njezinim potrebama. Drugog mjerila i druge podloge nema. Ona u komunistički uredjenoj državi guta sve i svakoga, izvan nje nema ni ljudi ni tvari, ni privatnog ni javnog života.

A sve je to u rukama redarstva, jer ono vodi upravu narodnog gospodarstva, te upravlja sa svim njegovim granama. Ono prema tomu upravlja sa svime u državi, sa svim stvarima i sa svim ljudima, sa svim njihovim radom i potrebama, s njihovim osobnim i obiteljskim odnosima, pa i s njihovim životima, uvijek, od poroda pa do smrti. Sve što se u sovjetskoj Rusii tiče čovjeka pojedinca i svih ljudi skupa, usredotočeno je u narodnom gospodarstvu, a sve narodno gospodarstvo stoji izravno pod upravom boljševičkog redarstva.

To redarstvo ima i odjel za obranu državnih granica, što znači odjel za vojsku. To se spominje, da ne bi tko mislio, da je barem vojska izuzeta izpod vlasti boljševičkog redarstva. I doista, u svakom vojničkom tijelu pokraj zapovjednika postoje i posebni redarstvenici, kroz čije ruke prolazi sve, što se tiče bilo častnika bilo vojnika, te ovi zapravo gospodare s dotičnim vojnim tijelom. Ako se k tome uoči, da postoje još i tako zvani posebni,

naročiti i tajni odjeli, onda je slika još podpunija.

Napokon ni zadnji koraci sovjetskog podanika na križnom putu po boljševičkom raju nisu mogli ostati poštedjeni od G.P.U-a, jer osim šio je ona upravna vlast nad svime i svačime, ona je izvršni organ, koji ne izvršuje samo svoje vlastite odredbe i zapovijedi, nego ona stvarno izvršuje i same smrtne kazni, kako one, što ih je sama izrekla, tako i one, što se imaju izvršiti po naročitim nalozima, koje njezini pojedini dužnostnici vrše po svom slobodnom izboru, po svojoj ničim ne ograničenoj volji i po svome od alkohola zamračenom mozgu, te napokon kao i one, što ih dosudjuju i izriču sovjetski sudovi.

Nu boljševičko redarstvo nije samo posvudašnje, ono je i svemoćno. Za nj nema nikakovih ograničenja. To je ono kao takovo, kao ustanova, a to je i po neograničenosti vlasti, kako je izvršavaju pojedini njegovi organi. U pravilu stoji ono doduše pod vlašću »Centralnoga Komiteta«, odnosno »Politbiroa«, čiji je ono zapravo organ, nu ta je njegova ovisnost podpuno prividna, barem u njegovom odnošaju prema državljanima. Tko je taj, tko bi mu se usudio uzprotiviti se i pozvati se proti njemu na »Politbiro«? Ta sam šef G. P. U-a član je »Centralnog Komiteta i Politbiroa«, a u ovome času čak i »alter ego« samog samodržca Staljina. Ne, proti boljševičkoj »policii« nema pritužbe, nema priziva, njezine su odluke neopozive i izvršive bez svakog obzira i smilovanja.

A tko su i kakovi su oni, što stoje na čelu te nakazne ustanove, te tko su oni, što u njoj i za nju rade? To su sve najodvratniji tipovi moralnih propalica, za opis kojih je težko smoći riječi u riječnicima pisanim za uporabu pristojnih ljudi, pa je u toj nemogućnosti dovoljno uprti prstom na sramotnu spodobu

jednog Jagode. Pod tim lijepim i nedužnim iz bilinstva posudjenim ili bolje reći ukradenim imenom krije se neman tjelesno odvratnog i duševno najopakijega tipa, u kome su utjelovljene sve oznake pravog i čistokrvnog boljševika. Javnost je u vanjskom svijetu o tom junaku saznala nešto više tek nedavno, kada je postao i formalnim vrhovnim šefom redarstva, nu on je u njoj još od početka vršio važnu i odlučnu ulogu, naročito od vremena drugog po redu poglavara čeke, Menžinskoga, komu je bio prvim zamjenikom. S tog je mjesta postrijeljao u podrumima Ljubianke na stotine tisuća nevinih žrtava svoje pokvarenosti i poživinčenosti, da onda slavi pijanke nad njihovom krvi, dok se još ona puši, pijanke najodvratnije i najbezočnije, što ih samo sotona može izmisliti. Kada je bio na vrhuncu te poživinčenosti, postavi ga Staljin za pravog glavara redarstva, da ga vjerojatno malo za tim stavi pred zid, naravno ne radi njegovih sramotnih nedjela i zločina, nego radi toga, što je i samom Staljinu postao pogibeljnim, te se je ovaj pobojao, da će i on sam biti uskoro Jagodinom žrtvom, jer njegove od krvi zamagljene oči nisu pred sobom vidjele više nikakove zapreke, da i na samo Staljinovo mjesto sjedne. Već od prvih dana boljševičke vlasti vršio je jednu od najvidnijih uloga u boljševičkom redarstvu neki Peters. A bivši dužnostnik boljševičkog redarstva Agabekov priča slijedeće: . . . Peters je onda imao za zamjenika u odjelu za izlok nekog Petrosiana, bivšeg predsjednika čeke u Kavkazu. Petrosian, dostojan svoje nekadašnje rabote, pronašao je jednostavno sredstvo da oženi ženu Ibrahimova, bivšeg predsjednika »eksekutivnog komiteta« na Krimu: jednostavno joj je dao ustrijeliti muža. Kada se je za to saznalo, pozivao se je na to, da je njegov glavar Peters izveo već mnogo toga, što bi bilo mnogo teže i

kažnjivije.«

Isti bivši Čekin dužnostnik priča, da mu je jedan njegov predpostavljeni, inače težka pijanica, rekao: »U Permu sam postrijeljao toliko ljudi, da se oni, ako se ne napijem, kupe oko mene i zaklinju me, da im poštedim život«. — Priča nadalje: »U te su dane u Ekaterinburgu podrumi čeke vrvili od uapšenika. Tu su bili nagomilani častnici, seljaci i svećenici. Seljaci su bili okrivljivani radi sakrivanja žita. Svake je noći bio »likvidiran« izvjestan broj ovih »parasita«, kako su ih čekisti nazivali ... , a »likvidacia«, to jest strijeljanje, nije se vršilo pojedinačno, nego u gomilama. Postoje naročiti »komesari« za strijeljanje, nu i sami su glavari strijeljanje vršili radi svoje zabave. Poslije takova »posla«, što bi znao trajati i po čitavu noć, Starčev i Ivanov (glavari), napili bi se do mrtvila, i ne bi dolazili u ured dva tri dana ... «

Eto to su zvijeri, koje u Rusii upravljaju obranom državnih granica, poredkom i komunističkim družtvom i — narodnim gospodarstvom. Njihova su strašna krvoločtva već toliko poznata svijetu, da je o njima suvišna svaka riječ. Nema knjige ni prikaza, u koju bi moglo stati sve ono, što su počinili nad tako zvanim »parasitima«, ruskim gradjanima i seljacima. A sada, nakon što su pale gomile tih »parasita« od njihovih revolverskih hitaca i od izvršnih »plotuna«, dolazi red na njih same, da se sami medju sobom »likvidiraju«.

U takovim prilikama, na takovome poslu i medju takovim ljudima posve je naravno moralo doći do najodurnijih medjusobnih spletaka u otimanju za tu krvavu vlast. Sustav uhodarenja, što su ga zaveli kao temelj državne uprave izprepleo je i zamotao njih same medjusobno tako, da su oni ne

samo za pučanstvo, nego i sami za sebe postali pakao, u kome ih hrpimice proždire vatra medjusobne mržnje, podkapanja i spletkarenja, baš kao kod onih na najvišim mjestima u vladi, to jest u »Centralnom Komitetu i Politbirou«. Ne može drugačije ni biti. Svi razbojnici, nakon što poharače, porobe i poubijaju svoju okolinu, svrše time, da se medjusobno porobe i poubijaju.

Danas boljševičko redarstvo bjesni ponovnim pojačanim bjesnilom, tim više i tim jače, što je ono iz ruku raznih struja i raznih skupina prešlo izravno i izključivo u ruke vrhovnog gospodara sveg živog i mrtvog u Rusii, u ruke krvavog crvenog samodržca Staljina. Ono je danas kosa u njegovim rukama, kojom si ne samo one, što nisu mogli premetnuti preko uma i preko srdca da postanu boljševici i zločinci, nego i same prve i najvjernije učenike Lenjinove, i prve krvnike čovječanstva.

OD LENJINA DO STALJINA

Jedan vijek ruske književnosti, što je predhodila slomu najvećeg slavenskog i recimo euroaziskog carstva, književnosti sjajne i veličanstvene, ali pune aziatsko-slavenske mistike, pravoslavno-nihilističke filozofie, ogromni su rezervoari vrela, iz kojih se je razlila bujica poplave, što danas hara Rusiom. U toj se književnosti zrcali životna filozofia jednog naroda, što nije ni evropski ni aziatski, ili bolje reći što je i evropski i aziatski, u kome se je sukobila zora zapadne civilizacie sa polutminom aziatsko-iztočnjačke primitivnosti i vjerskog misticizma, što se je kretao u magli praznovjerja i neznanja. Iz te se književnosti odrazuje slika jednog velikog jezera mutnog, zamuljenog i mrtvog, kog sačinjavaju blizu dvjesto miliona podanika, na kome leži jedna ratna oklopnjača, okićena tisućama zastavica, s velikim razsvjetljenim dvoranama, u kojima se pije, pjeva, pleše i jede, te od časa do časa izpaljuje topovske hitce u talase, čim bi se koji pojavio. Ta oklopnjača predstavlja jednu skupinu nositelja bogatstva i vlasti, što su pijani od pića, od jela i od plesa, a na ćelu im je sam car. Promatrajući tu sliku kroz stranice ruske knjige kao da čovjek očekuje, kada će se uzburkati mutno i tmurno jezero, kada će se iz njeg pomoliti ždrijela bezbrojnih nemani, da pod hladnu vodu povuku i progutaju oklopnjaču, što se na njihovoj grbači tako gordo i tako nehajno drži i plovi. Jezero se doduše muti, ali se valovi ne dižu, od časa se do časa pomoli na površinu po koja neman, nu još nije ni otvorila svojih ralja, već je razmrskava topovski hitac, da od nje ne ostaje ništa drugo do li jednog crvenog traka krvi, što se miješa s mutnom, zamuljenom vodom, a oklopnjača plovi dalje uz smijeh, hihot i pjesmu onih, što sjede u sjajnoj dvorani oko bajoslovnog carskog stola.

Ona tmurna voda, to jest ona nepregledna gomila ljudi daje od vremena do vremena iz svoje sredine sjajne pojave svijetlih umova, što dižu baklju znanja i umijeća, a iza njih se pruža sjena, i to tim veća i tim dulja, čim je baklja žarča i čim iz veće visine svijetli. A ta tmurna voda izbacuje iz sebe i spodobe nakaza, što ne razsvjetljuju obzorja, nego ga još više pomračuju i zagušuju. Dok oni prvi nastoje toplinom i svjetlošću raztopiti i razsvijetliti tmurno i zamućeno jezero, uzvišenom vatrom otopiti srdca i nebeskim svijetlom razsvijetlili stazu do mira i sreće, oni se drugi upiru bijesno, da mrazom mržnje zalede srdca, da zametnu svaki trag puta k pravoj sreći i blagostanju, te otvaraju stramputice, što vode u bezdan, čije je ždrijelo pokrilo tankom i lomnom prevlakom lažnog dobra i zatajenih istina.

Rusia nije bila podesna za uspjehe umnika i vjestnika istine. Na tom je polju korov zagušio plemenito sjeme. Za to je na njemu i nikla biljka boljševizma, i Rusia je dala Lenjina.

Mozak po naravi jak i sposoban, nu zaražen dugom i podmuklom bolesti, što je svršila sa »organskom ozledom mozga« i ranom smrti Lenjinovom, lahko je prihvatio marksističku nauku, da je dovede do bezsmislenosti i da pomoću nje i njezinih nezdravih sokova stvori najgori pakao, što je do sada na zemlji poznat. U nesnosnim političkim, gospodarskim i družtvenim prilikama, što su vladale u carskoj Rusii, posizali su očajni intelektualci, koji nisu pripadali politički i gospodarski vladajućem družtvu, za marksističkom naukom, nadajući se, da bi ona mogla njihovom ugnjetavanom narodu donijeti slobodu ili barem olakšicu života. Nu Lenjinu nije dostajala samo sloboda i boljitak naroda. On si je stavio u zadaću, da postigne slobodu jednih na robstvu drugih, kruh

jednih na gladi drugih, život jednih na smrti drugih. Oni, koji to prežive, postići će sreću i slobodu. Da se to može ostvariti, trebaju desetki miliona ljudi platiti životom, treba upropastiti najbolje i najveće tekovine, što ih je ljudski duh kroz tisućljeća stvarao, trebaju propasti najveća dobra, treba se zaglušiti svaki glas naravi, što viče iz čovjeka, da se žrtvuje obitelj i pogazi savjest, zarobi sloboda i pronevjeri svaka čast, poštenje i vjera. To se sve ima učiniti makar nema nikakova jamstva, da će iz te krvi i iz tog uništavanja uzkrsnuti sreća za one, koji preostanu i kojima je namijenjena. Nu što više, ne samo da nema tog jamstva, nego svi znaci ukazuju onamo, da će sva ta krv i sve upropašćivanje dobara i tekovina biti uzaludno, da će donijeti obći zator i propast, pa ipak nema ništa što bi moglo ugasiti mržnju podivljalog srdca i bijes uništavanja jednog intelekta, što počiva na mozgu zaraženu razornim bakcilima.

Lenjin prema vani pokazuje uvijek nepokolebivu vjeru u marksističku nauku, nu u svojoj unutrinji ipak sumnja u načela, što ih silom u život privodi. Za vrijeme najveće strahovlade, što je bila zavedena u najokrutnijoj mjeri nakon što je tovarišćica Kaplan na nj opalila dva hitca, umiruje on svoje sumnje, kad nalazi, u Barbosseovu »Ognju«, da je i on proti privatnome vlastničtvu. Makar je njegova vjera u vlastite dogme tako labava, da treba podpore u njegovoj vlastitoj svijesti i savjesti od nekoliko redaka napisanih u jednoj knjizi, koja mu je slučajno u ruke došla, ipak u isto vrijeme čami u tamnicama na stotine tisuća, možda milioni ljudi, koji tu čekaju da dodju na red pred zid samo zato, jer su posumnjali u istinitost Lenjinova apoštolata. On u svojim poslanicama ne dopušta posumnjati u provedivost i plodonostnost marksističkih zasada, te traži i nalaže ortodoksno vjerovanje u njih i najodlučnija sredstva za

njihovo provedenje uz cijenu krvi i uništavanja, ali u uzkom krugu svojih vjernih veli: »Ne može se tražiti, da Marks i marksisti poznaju put, što konkretno vodi do socializma. U praksi će taj put pokazati milioni ljudi, kada se dadu na djelo«.

Lenjin dakle ne zna kao ni Marks, kojim se putem može doći do socializma, pa ipak je izabrao put, koji pokrivaju milioni lješina, i iza koga ne ostaje ni kamen na kamenu od svega onog, što je čovjek kroz duge vjekove sazidao, a to samo za pokus i da vidi, hoće li taj put voditi k socializmu ili ne će. Da, za puki pokus! To izražava na najsuroviji način i njegov najbliži suradnik, njegova desna ruka, Leon Brumstein, sin Davidov, alias Trocki, i to u času, kada boljševici preuzimaju vlast u svoje ruke, objavljujući službeno taj povjestni dogadjaj riječima: »Mi, Sovjet izaslanika radnika, vojnika i seljaka, započinjemo jedan p o k u s , komu nema ravna u povijesti«.

Uz Lenjina, oko njega i poslije njega vrše taj pokus na ruskom narodu već dvadeset godina njegovi učenici, te još uvijek izjavljuju, da će se socializam ostvariti, kada nestane ovog pokoljenja, što se mora žrtvovati za potomstvo. Naravno, kada svi pokusi nisu do sada uspjeli, treba uspjeh odložiti na vrijeme, do koga ne dopire oko onih, na kojima se taj pokus vrši, da tako ne mogu nadzirati uspjehe vlastite »vivisekcie«.

A koje je i čije je to potomstvo u Rusii? Za kog se imaju žrtvovati današnje žene, koje ne odgajaju vlastite djece? Za kog se imaju žrtvovati današnji muževi u Rusii, koji ne mogu imati obitelji ni potomaka, koji bi nosili njihovo ime i nastavljali njih same? Zar oni poznaju svoju djecu, koja su rodjena iz onih komunističkih brakova, kojih je trajanje ograničeno na slučajni sastanak na istome konačištu?

Kakovo je to čuvstvo, što proletariziranog Rusa nagoni na najveće materialne žrtve za potomka, kog ni ne pozna, kada mu je boljševizam oduzeo vjeru, ljubav i ideale, a umjesto tog svega pružio mu i te kakova obećanja punog želudca i raja na ovome svijetu!

Oko Lenjina diktatora okupila se svita učenika i apostola, gotovo sve samih Židova iz Rusie i iz ostaloga svijeta. Oni tumače njegovu nauku, oni provode njegove odluke. Nu oni tumače i misli i želje naroda, jer uzimaju na sebe vid predstavnika radnika, vojnika i seljaka. Oni, koji pripadaju rasi, što već dva tisućljeta nije ni radnička, ni vojnička, ni seljačka, već svoje življenje osniva na trgovini i na spekulacii. Tobožnje misli i želje radnika, seljaka i vojnika prolaze kroz njihov mozak i kroz njihovo srdce, odluke seljaka, radnika i vojnika stvara njihova volja, i njihova ih djelatnost u život provodi.

A jesu li oni uvijek uz Lenjina? Jesu li uz njega radi nauke i radi osvjedočenja o njezinoj izpravnosti? Doista ne. Kada Lenjin grmi u Londonu za najbezuvjetniji pravac, prvi su oni, na čelu sa Trockiem, koji ga proglašuju mahnitim i objedjuju ga sa samodržtva, jer da želi zavesti diktaturu. Naravno, onda im se nije činilo, da će Lenjin doći do vlasti, pa nema razloga da budu s njim. Veći su izgledi trijeznog i uglednog Plehanova, starog prvaka i vodje ruskog socialističkog pokreta. Nu kada se je nenadano i neočekivano stropoštala zgrada carske Rusie i kada se Lenjinu otvoriše vrata samodržčeve palače u Carskojem selu, zgrnuše se svi oko njega, jer je on tada značio vlast i vladu. Nu kada se oko Lenjina počeše ljuljati valovi narodnog nezadovoljstva, kada se nakon prvog zablještivanja pokazaše oblaci narodnog razočaranja i kada se na čas pričini, da će zahujati bura te pomesti Lenjina i njegovo družtvo, i kada se sa

granica pomoliše bijele armade, svi ti Kamenjevi, Steineri, Rikovi i Zinovljevi, i kako im sve ukradena ruska imena glase, okrenuše ledja svome učitelju, izstupiše iz njegove vlade, te se uz veliko odobravanje svih židovskih sukrvnika ponudiše menševicima i socialnim revolucionarcima, jer su mislili, da je sada nadošao njihov čas. Ali kada bijele vojske zapeše radi svoje vlastite nesposobnosti još tamo na granicama, a protivnici boljševika ne znadoše izkoristiti pravog časa, i kada Lenjin osta na vladi, posuše oni svoje glave pepelom i moliše oproštenje, povratiše se natrag k Lenjinu i k vlasti, da nje ni njega ne puste više iz ruku, dok ih njegova smrt ne razstavi, jer Lenjinova vlast nije više bila u pitanju.

Poslije smrti Lenjinove nasta kratka borba o prvenstvo i o vlast. S jedne strane Trocki i sva njegova braća u Izraelu mišljahu, da njima pripada cijela Lenjinova baština, i da je nadošao čas, da se izključivo u njihovim rukama usredotoči cijela vlast u Rusii, kao most izključive vlasti u cijelome svijetu. S druge se strane otvori do tada zatvorena knjiga šutljivog ali nepopustljivog i bezobzirnog Georgijca, koji je držao u rukama kao tajnik boljševičke stranke sve niti stroja, što sačinjava državnu vlast, i koji je smatrao taj čas najpovoljnijim, da svu vlast prigrabi za sebe, a koja ga vlast ima dovesti do novog samodržtva, nakon što je ono carevo utonulo u tolikoj krvi i u tolikim suzama.

Lukavi je Georgiac shvatio, da je njegova snaga u stranci, dok je Trocki mislio, da je siguran temelj njegove pobjede nova boljševička vojska, što ju je on po Lenjinovoj odredbi bio obrazovao. Nu pobijedila je stranka, jer nju ne sačinjavaju samo njezini pripadnici u Rusii, nego i organizirani proletariat cijelog svijeta. I kada je tajnik stranke sazvao stranački »kongres«,

došli su izaslanici iz cijelog svijeta te izdigli na svoja ramena ovog tajnika. Trocki je sa svojim pristašama pokušao protudemonstraciu, poveo ih po moskovskim ulicama, nu njihova je vika ostala neopažena, jer su izaslanici nakon izviknuća Staljina na vrhovnu državnu vlast u sovjetskoj Rusii, prešli jednostavno na dnevni red. Tada je cijeli Izrael bio naćulio uši da čuje, što će reći sovjetska crvena vojska. Sav je on vjerovao, da će se ona priklopiti uz svog osnivača, te ga na bodovima iznijeti na vlast. Nu ona se nije maknula. Trocki je precjenjivao svoj osobni upliv na nju. A onda se je Georgiac Josip Djugašvili sjetio, da mu nisu badava drugovi dali svojedobno naziv »Staljin«, što na ruskom znači »ocijelni«, pa je mislio, da ako nije Lenjinu dorastao u ideologii, a to ga je sigurno i prerastao u okrutnosti i krvoločtvu. Trocki je morao ostaviti Ruski, a čim je Staljinova čizma malo jače o pod lupila, poleglo je Trockijevo družtvo i poklonilo se novome božanstvu na boljševičkom Olimpu. Opet su se grčevito uhvatili stupa, ovaj puta Staljina, oko kojeg se okreće sovjetski i komunistički svijet, da on i na dalje ostane njihov, to jest boljševički.

A što se u tome svijetu danas dogadja, dopire svakog dana do ušiju cijelog svijeta. Boljševizam je pojeo toliko kapitalista i toliko buržoazie i seljaka, da mu je želudac narastao do hipertrofie, pa sada guta svoju vlastitu djecu. Na Kremlju se ustoličio novi, crveni car, nov samo po tome, što mu djedovi nisu sjedili na prijestoljima, a crveni ne samo po crvenoj zastavi, što se vije na Kremlju, nego naročito po tome, što je njegovo kremljinsko prijestolje, Moskva i cijela Rusia crvena od krvi, što teče na potoke, sve više i više, jer do sada prolivena nije bila kadra ugasiti boljševičke žedji.

A čovječanstvo stoji i gleda, kako se ta krv širi, kako se razlijeva i pomalo pomiče sve do najdaljih granica Rusie, njih preplavljuje i krči si put izvan Rusie, na iztok i na zapad.

DRUGI DIO

SOVJETSKA RUSIA
I
PRIPREMANJE SVJETSKOG PREVRATA

SVJETSKI PREVRAT

Marksizam je medjunarodan. Socialistički odnosno komunistički družtveni uredjaj nije po marksističkoj nauci ograničen samo na jedan ili tek na nekoliko naroda, ili na jednu državu, nego se ima uzpostaviti u svim narodima, u svim državama, na svim kopnima, to jest na cijelom svijetu. To leži u naravi ove nauke, u naravi njezina sadržaja, kao i u rasnoj naravi Marksa njezinog obretnika i utemeljitelja.

Ruski socializam, a po tom i ruski boljševici kao jedna njegova grana, imali su naravno pred očima zapravo samo ruski narod i rusku državu, kada su radili na stvaranju komunističkog družtvenog poredka, a idea svjetskog komunizma bila je samo podlogom toga rada.

Tako je to bilo sve do sloma carskog samodržtva u Rusii. Nu čim je Nikolaj II. podpisao spis, kojim se odriče carskog prijestolja, i čim je na taj način bljesnula nada, makar još nejasna i nesigurna, da bi se na području Rusie mogla ostvariti marksistička zamisao družtvenog i državnog poredka, odmah se je u boljševicima pojavila njihova »internacionalna« narav i težnja boljševiziranja cijelog svijeta. Tome daje izražaja na najjasniji način prvi boljševik Lenjin, i to na prvom koraku svog stvarnog rada, to jest u času, kada je na povratku iz progonstva prvi put stupio na rusko tlo. Na Petrogradskom je kolodvoru dočekala Lenjina ogromna množina svijeta, opojena prevratom, koja je medjutim i bez Lenjina i bez boljševika srušila cara i proglasila republiku. Toj množini, radnicima, vojnicima i mornarima, upravlja Lenjin svoju prvu riječ, a na njihov pozdrav odgovara ovako: »Vi ste predstraža svjetske proletarske vojske. Svagda iza zavojevačkog (imperialističkog)

rata slijedi gradjanski rat, i već je na pomolu svjetski prevrat.«

To je ne samo Lenjinov odgovor na prvi pozdrav ruskog proletariata, nego i prvi njegov pozdrav upravljen proletariatu cijelog svijeta, i to u času, kada on stupa na prvu stepenicu diktatorske vlasti nad gotovo dvjesto miliona ruskih podanika i nad najvećom i najbogatijom zemljom.

Kako je izraženo u tom pozdravnom Lenjinovom govoru, zasjeli su boljševici na vlast u Rusii s mišlju na svjetski prevrat i sa mnogo nade, da će on doista izbiti. U toj su se misli i nadi dali boljševici na haranje i uništavanje svega, što im je bilo na putu, s njom su proslijedili u stvaranju komunističke države i komunističkog družtva, imajući nju na umu dali su se na promičbu komunizma i stvaranje komunističke organizacie u cijelom svijetu i sa svim sredstvima, što im ih stavlja na razpolaganje vlast nad tolikim narodom i nad tako velikom državom kao što je Rusia. S budnom tom misli i nadom stvarali su boljševici ogromnu crvenu vojsku sovjetske Rusie, koja bi evo baš u nazočno vrijeme imala biti ne samo ona predstraža što ju je spomenuo Lenjin, nego i pripraviteljica i voditeljica svjetskog prevrata. Ta se misao trajno provlači i jasno izražava u svim govorima i spisima Lenjina i njegovih suradnika i sljedbenika. Lenjin je opetuje i onda, kada boljševička ladja plovi punim jedrima, kao i onda, kada boljševizam zapne i kad se njegova vlast uzkolebava. U prvom slučaju čini to Lenjin zato, da još više osokoli svoje istomišljenike i sljedbenike, a u drugom slučaju, da podigne malodušne i da u njima održi nadu, da će se boljševička vladavina u Rusii ustaliti.

Pred sklopljenjem Brest-Litovskoga mira obtužili su seljački i radnički sovjeti Lenjina radi izdaje. U tom teškom času spašava

Lenjin boljševičku vladavinu sa slijedećim riječima, što ih je izgovorio pred »Eksekutivnim Komitetom«: »Mi smo se uzpeli na vlast sami svojim silama i s uvjerenjem, da će u svim zemljama sazreti i buknuti prevrat. I doista, doći će vrijeme, da ćemo vidjeti svjetski prevrat«. To je dovoljno, da se podignu duhovi i da se začepe usta protivnicima, što viču na izdaju, jer će eto doći svjetski prevrat, dakle svugdje pa i u Njemačkoj. A onda je svejedno, kako glasi Brest-Litovski ugovor. Ta onda će boljševici gospodariti i vladati u cijelom svijetu, pa i u Njemačkoj, a s nestankom nacionalističke Njemačke nestat će i mirovnog ugovora. Nije dakle Lenjin izdajica Rusie, jer on obećaje boljševicima ne samo vlast u Rusii, nego i u Njemačkoj i u cijelom svijetu. Nije on u Brest-Litovsku prodao proletariat njemačkim generalima, jer eto on obećaje, da će putem svjetskog proletarskog prevrata maknuti i postrijeljati i njih, kao što je to učinio i s ruskim carskim generalima. I protivnici boljševičke vladavine prigibaju glavu pred Lenjinom, jer on ne samo što ima vlast nad njima, nego će uskoro imati i vlast nad cijelim svijetom. I eto tako je svjetski prevrat najsigurniji temelj boljševičke vlasti u Rusii, makar u taj čas bio samo na jeziku i u nadama moskovskih boljševika. Bez njeg ne bi zacijelo boljševička vlast preživila ni te ni mnogih drugih kriza, kao što u istinu bez samog svjetskog prevrata ne će moći postati trajna i osigurana u samoj Rusii.

Nu svjetski je prevrat najjača i najglasnija boljševička lozinka i u danima najvećih nada i najružičastijih izgleda. Ali nije on samo lozinka, on je prvi i najozbiljniji cilj boljševičkih pregnuća onim časom, čim se ukaže imalo izgleda za njegovo ostvarenje. Najbolji je tomu primjer rat s Poljskom godine 1920-te. Obća je mobillzacia. Boljševičke divizie stupaju prema Varšavi. Poljska

je istom uskrsnula država, još nesredjena i nepripravna, pa njezina vojska ne će moći zaustaviti boljševičke navale. Proletariat u Poljskoj, a napose u Varšavi i ostalim gradovima čeka s prigušenim veseljem ulaz boljševičke vojske u Varšavu. Nu ne samo proletariat, osobito zadovoljstvo i tvrda nada šuljale se po svim getima, a iz očiju svakog njihovog stanovnika zrcalila se je nada i zlurado veselje. Eto, sada je čas! Kada padne Varšava, i kada se boljševička vojska razlije preko Karpata, preko njih i preko Dunava, te kada joj se pridruži proletariat ostalih naroda kao svojoj predstraži, tko će onda obranit vladajuće vladavine u drugim državama i tko će zaustaviti svjetski prevrat! Eto takova se je slika otvarala u tom času pred boljševičkim očima, a njihovim nadama daje izražaja sam Lenjin pred drugim »Kongresom Treće Internacionale« s riječima: »Ako nam pruže pomoć naši medjunarodni drugovi, našeg djela ne će ništa zaustaviti. A to naše djelo jesi svjetski prevrat, što znači obrazovanje sovjetske republike u cijelom svijetu.

Nitko nikada nije lakše došao do vlasti u jednoj državi, nego što su do nje došli boljševici u Rusii. Za uzpon na vlast potrebno je u prvom redu srušiti silu, s kojom se drži postojeća vlast. A to su u Rusii učinili drugi. Silu u carske vlasti srušili oni, koji su boljševizmu bili baš tako daleko, kao i sam car. Ono, što je bilo vremenski izmedju carstva i boljševizma, nije predstavljalo nikakove sile, jer se je tako reći čitava republikanska vladavina držala izključivo na Kerjenskievom govorničkom daru.

Stoga su i bile boljševičke nade tako velike. I u ostalom svijetu imaju postojeće vladavine porušiti »naši internacionalni drugovi«, a onda će boljševici udobno zasjesti na vlast kao i u

Rusii. To je ona pomoć, s kojom Lenjin i ostali boljševici računaju, a koja ima njima poslužili kao sredstvo, po kojem će se domoći vlasti u svijetu. Bit će naravno svagdje Kerjenskih, nu s njima se lahko obračunava.

Ali se boljševičke nade toga puta nisu izpunile. Boljševička je vojska bila potučena pred vratima Varšave, a svjetski proletariat nije toga časa bio još u stanju odigrati ulogu Kerjenskoga, to jest rušiti vlade, da napravi mjesta moskovskim boljševicima. I kraj svega toga, da je val komunizma bio već zahvatio cijeli proletariat u Evropi, nije se tog puta pružila prilika za uravnanje puteva boljševicima. I oni su bili prisiljeni povući svoju razbijenu vojsku natrag u Rusiu, a svoj uzpon na vlast u cijelom svijetu odgoditi za kasnija, bolja vremena.

I ako je to odloženo za kasnije vrijeme, nije napuštena nada niti je odložen rad na pripremama za novu navalu i za davanje nove prilike za svjetski prevrat. Boljševici su morali tog časa uvući rogove u se, da dobiju vremena i snage kako bi to svoje djelo čim sigurnije i čim podpunije izvršili, čim se za to pruži prilika, i čim budu cijenili, da je za to došao čas. To je sadržaj njihove nauke, to je oporuka, što ju je ostavio Lenjin, i to je po tomu «vjerujem« svakog boljševika, a to je konačno i uslov te jedina mogućnost, da se boljševizam održi na vlasti i u samoj Rusii. Ili će boljševizam zavladali u cijelom svijetu, ili mora pasti i u Rusii.

Marks nije izmislio komunističkog uredjaja države za Rusiu napose niti za bilo koju državu samu i jedinu, nego za cjelokupno čovječanstvo. To je slučaj različit od svih drugih. Povijest je poznavala tolike oblike vladavina, što su ih razni

narodi i u razna vremena na sebi primjenjivali, nu gotovo nema primjera, da si je, bilo tko bio, ikada uzeo za zadaću, da izvjestni oblik vladavine i način vladanja učini obćim u cijelom svijetu. Narodi pobjeditelji nakon ratova nametali su doduše kadkada pobjedjenima svoju vrst vladavine, nu to je u takovim slučajevima imalo jedno drugo značenje. Oni su naime u takovom slučaju osvojene zemlje smatrali svojima, pa je bilo naravno, da su protežući na njih svoju vlast primijenili nad dotičnim narodom i svoj način vladanja. Bio je i jedan na oko sličan slučaj s francuzkim prevratom, kada su vladari ostalih država pravili »koaliciu rojalističkog« značaja s ciljem, da u Francuzkoj uzpostave monarhiu, nu to je niječni primjer, to jest, oni su se bili udružili u obranu svojih kraljevskih vladavina proti pogibelji, što je prijetila rušenjem ugleda monarhističke ustanove, koji je ugled po njihovu mišljenju podkapala već sama pojava jednog republikanskog prevrata u njihovoj sredini i u njihovom susjedstvu. Nu nikome živome u Francuzkoj nije palo na um, pa ni najbjesnijim jakobincima, da bi htjeli, a kamo li radili na tome, da vladavinu, što su ju bili zaveli u Francuzkoj, nametnu bilo silom bilo promičbom kome drugome narodu, a kamoli cijelome svijetu.

Boljševici tvrde, da su u mnogo čemu imali za uzor jakobinsku prevratnu djelatnost, nu u ovoj se stvari nisu za njima poveli. Što više, može se mirne duše reći, da su oni iz jakobinskog slučaja crpili samo negativnu nauku, to jest da su činili ono, što su jakobinci u pitanju silovitog nametanja svoje volje propustili učiniti, a koje su propuste boljševici smatrali pogubnim za konačne i trajne uspjehe. Svakako, izvjestne su si idee francuzke revolucie prokrčile put po cijelom svijetu, a da nisu njezini tvorci u tom pogledu ni prstom maknuli, jer su bile

onda i u drugim narodima prihvatljive i jer su narodi od njih očekivali svoj boljitak, i jer su ga doista imali. Medjutim boljševici ni sami nisu imali nade, da bi njihov prevrat bio takove naravi, da bi očarao ostali svijet, pa su si odmah uzeli za prvu zadaću i za najsvetiju dužnost, da ga oni sami svijetu nametnu, i to svim onim sredstvima sile i promičbe, što im ih vlast u Rusii na razpolaganje stavlja. Ta je nada možda bila uskrsla na jedan čas, odmah u početku, kada je još cijela Evropa stajala u plamenu rata, i neposredno nakon njegova svršetka. Boljševici su bili pomislili, da će očajno poratno stanje samo po sebi baciti u njihov naručaj narode, šio su bili izmučeni dugim klanjem po svim svjetskim bojištima. Reakciu, kojom su narodi odgovarali na duge godine ratnih zala i bijeda, tumačili su boljševici kao siguran znak zapadanja u komunizam i bezuvjetno prianjanje uz boljševičko stvaranje novog družtvenog poredka na komunističkoj podlozi.

Nu nakon poraza pred Varšavom i nakon što u času navale boljševičke vojske nije proletariat cijelog svijeta izišao na ulice, da silom obori postojeće vlade i da proglasi sovjetsku republiku, boljševici su pristupili jednome smišljenome i organiziranome radu, koji ima zadatak, da s jedne strane ojača i do čim većeg savršenstva osposobi rusku crvenu vojsku, a s druge strane da svrsta i pripravi svjetski proletariat, te se tako ne bi po drugi put dogodilo, da boljševička vojska doživi poraz kod prve navale, kako je to bilo pred Varšavom, i da svjetski proletariat ostane pasivan ili samo kod nedjelotvornih manifestacia, kako se je bilo dogodilo ovog puta.

Boljševici su prije rečenog neuspjelog pokusa mislili, da je za svjetski prevrat dovoljna podloga pokret svjetskog proletariata onakov i u onolikoj mjeri, kako se on samorodno u njemu

pojavljivao, i kako se je po svim zemljama bio izpoljio u tome, što je proletariat bio počeo svoje dotadanje socialističke organizacie pretvarati u komunističku stranku, pod komunističkim imenom i po komunističkom uzoru, te zaredao sa štrajkovima i osobitim, više ustegovljenim (discipliniranim) i svečanijim slavljenjem crvenog blagdana na dan 1. svibnja. Boljševici su onda s uzhićenjem pratili taj razvoj u svjetskim novinama, pa je pod tim dojmom i Lenjin izrazio svoje veselje slijedećim riječima: »Iz njih (iz novina) se vidi, da posvuda raste ogromno zanimanje za sovjetsku vladu, i da se val prevrata posvuda širi«.

Sam se takov pokret proletariata nije medjutim pokazao dovoljnim za uzpješan svjetski prevrat. Boljševici su uvidjeli, da taj samonikli pokret treba sustavno organizirati, a cjelokupno organiziranje usredotočiti u rukama jednog vodstva, te mu dati svu tvarnu i moralnu pomoć, a napose mu staviti na razpolaganje obilata novčana sredstva. Organiziranje svjetskog proletariata ima biti posvudašnje, u svim prilikama i pod svim okolnostima, a priprema njegova za svjetski prevrat ima biti naročita.

Svijet danas stoji pred jednom novom neobičnom činjenicom, da je vlada jedne države organizirala jedno osobito tijelo, kome je povjerila posao pripremanja prevrata u drugim državama, i to u svim državama na svijetu. A taj prevrat nema k tomu biti unutarnja stvar ove ili one države, nema svrhe, da postojeću vladavinu zamijeni s jednom drugom domaćom vladavinom, nego ima da dovede na vlast stranku, koja nije samostalna odnosno narodna u širem smislu riječi, nego je dio boljševičke stranke u Rusii, te koja putem prevrata ima pribavili vlast središnjici, kojoj pripada, a to je naravno vodstvo ruske

boljševičke stranke, što je istovjetno i s ruskom vladom. To su osobe, što sjede u ruskom Politbirou, koji je, kako znamo, u stvari vrhovni stranački »forum« te vrhovna državna vlast u sovjetskoj Rusii.

Pred ovaj je neobični položaj stavljen svijet po prvi put u povijesti, u ovakovu obliku i u ovom obsegu, a to je stvorilo jedno doista neobično i naročito stanje, koje daje i jedno obilježje svemu onomu, što se u svijetu dogadja, a koje je mnogo teže i pogibeljnije nego li se to obično drži u javnom životu.

KOMINTERN

»Komintern« je kratica, koja u podpunim riječima znači »Komunistička Internacionala«. Komunistička je internacionala istovjetna s »Trećom Internacionalom«, koje su ime boljševici dali svome svjetskom komunističkom pokretu za razliku od »Prve i Druge Internacionale«. Prva je Internacionala nastala od jedne organizacie njemačkih socialista, što je bila osnovana u Londonu pod imenom »Savez Pravednih«, i od »Saveza Komunista«, što je takodjer bio osnovan u Londonu godine 1836. Nakon utrnuća tih organizacia osnovana je u Londonu »Prva Internacionala«. Program i pravila »Prve Internacionale« sastavio je Marks, te je u njih unio misli svoga »Manifesta,« koga je svojedobno bio objelodanio za spomenuti »Savez Komunista«. Ta je organizacia živila do godine 1876., kada je sama stvorila zaključak, da se razilazi, i to u New-Yorku, kamo je bilo iz Londona preneseno njezino sjedište. Kako je rečeno, program je za tu »Prvu Internacionalu« sastavio Marks po svome »Manifestu«, pa je jasno, za čim je išla ta organizacia. Konačni joj je cilj bio postignuće podpune »kontrole« radnika nad proizvodnjom a napose nad proizvodnim sredstvima, kao i postignuće razpoložbe s njima, što je medjutim moguće postići samo imajući u rukama i svu političku vlast. Do toga se ima doći na taj način, da se radničtvo po svuda svrsta u političku organizaciu, koja će ga svagdje učiniti odlučnim političkim čimbenikom. Tako su nastale radničke stranke, koje su opet bile članovi te središnjice, pod imenom »Prve Internationale«, na čije su »kongrese« slale svoje izaslanike, izmedju kojih je bivao biran »Generalni Odbor« u Londonu, a kasnije u New-Yorku.

Tako su osnovane stranke pod uobičajenim imenom »Socialističke stranke« životarile poslije razpusta »Prve Internationale« dalje u pojedinim državama svaka za svoj račun, dok se opet ne sastadoše njihovi izaslanici na kongresu u Parizu godine 1889., koji je poznat pod imenom: »Prvi Socialistički Kongres«. Tu je bio udaren temelj novoj »internacionalnoj socialističkoj zajednici«, prozvanoj: »Druga Internacionala«, a već je slijedeće godine bio na drugom kongresu u Parizu osnovan »Internacionalni Socialistički Ured« sa sjedištem u Bruxelles-u. Od tada stupa radnički pokret u obliku političke stranke na političku pozornicu i svira zanosom pod crvenom zastavom, na kojoj je bilo napisano geslo: »Proletarci sviju zemalja ujedinite se«, a s posebno iztaknutim programatskim zahtjevom obćeg prava glasa, na temelju kojeg imaju radnički predstavnici doći u parlamente i zakonskim te zakonitim putem ostvariti program socializacie proizvodnih sredstava i uzimanja političke vlasti u ruke, a dotle skupnim (kolektivnim) ugovorima izmedju poslodavaca i radnika te do potrebe štrajkovima polučiti osamsatni rad i čim povoljnije nadnice.

Kako iz naravi stvari proizlazi, i kako samo ime označuje, temelj je tomu radničkomu pokretu medjunarodna uzajamnost proletariata te po tome odbijanje svakog narodnog načela. Narodnost, narodni osjećaj, rodoljublje i sve ostalo, što smiera na izticanje narodnosti i njezina promicanja, proglašuje Druga internacionala zastarjelim, nesavremenim i protudružtvenim glavničarskim (kapitalističkim) oružjem za ugnjetavanje proletariata, što treba pobijati i uništiti, da medjunarodni proletariat dodje do podpune vlasti.

Nu buknuće je svjetskog rata dovelo socializam i

medjunarodnost Druge Internationale u veliku nepriliku i stavilo ju na kušnju, kojoj nije mogla odoliti niti je prebroditi.

Dok je još u srpnju godine 1914. bilo izmjenjivanje nota i brzojava izmedju vlada pojedinih država, prisizale su socialističke vodje na medjunarodnu uzajamnost i medjusobnu vjernost svjetskog proletariata, koji da će spriječiti medjunarodno krvoproliće, jer da se radnici jedne države ne će boriti proti radnicima druge države. Nu onoga časa, čim su osvanuli po oglasnim stupovima i na pročeljima kuća prvi mobilizacioni oglasi, pohrlio je sav svjetski proletariat po svim državama u vojarne, da obuće ratne odore, a istodobno je s gradjanskim odijelom svukao sa sebe i svoje medjunarodno socialističko uvjerenje, te na bojnom polju u isto tako uniformiranom proletariatu neprijateljske države nije više gledao svoje medjunarodne drugove, nego tek vojnike neprijateljske vojske.

Uslijed toga nije ni vodstvima socialističkih stranaka preostalo ništa drugo nego proglasiti se rodoljubima i dati znak, da se u parlamentima glasuje »militarističko-nacionalističkim« vladama vojne navjere (kredite) za čim jače osiguranje pobjede u ratu. Time je stvarno svršio socialistički internacionalizam uz svirku vojničkih koračnica vojnih glazbi i uz tutanj teških topova.

Zato su boljševici, čim su došli na vlast u Rusii, proglasili socialiste izdajicama medjunarodnog i vlastitog proletariata, prozvali ih podrugljivo »social-patriotima«, te im navijestili rat do izkorjenjenja. Tomu su u ostalom posve razumljivi razlozi. Budući da je sve do tada sav svjetski proletariat bio svrstan u socialističkim strankama, to je trebalo socialističke vodje

onemogućiti pred proletariatom, u koliko koji nije već bio prešao u Treću Internacionalu, Drugu Internacionalu omraziti i prikazati propalom neprijateljicom proletariata i pukim kapitalističkim oružjem, da se tako može privesti sav proletariat u komunističku stranku.

Druga se je Internacionala bila doduše pokušala za vrijeme rata još jednom učiniti međunarodnom, u koju je svrhu bila sazvala medjunarodni socialistički »kongres« u Stockholmu s dnevnim redom: Pospješenje završenja rata i pomirenje naroda. Nu taj je kongres bio dobio jednu čudnu boju, jer su mnogi od izaslanika bili na taj kongres poslani od ratujučih »nacionalističko-militarističkih« vlada s naročitom zadaćom, koja je najmanje bila u suglasju s medjunarodnim programom socializma. I tako je taj kongres ostao bez uspjeha, osim ako se za neki uspjeh uzme suglasno potajno izražena želja sviju, da rat svrši pobjedom saveznika nad »centralnim« silama. To je bila prikrivena, te nimalo neobična želja i većine onih izaslanika, koji su došli iz država centralnih sila, a mnogi se od njih po svršetku kongresa nisu ni povratili svojim kućama, već su otišli u tad već novu republikansku Rusiu. Medju takovim je izaslanicima bilo najviše onih, što su bili došli iz bivše Austro-Ugarske monarhije. Vlada je te državne tvorevine naslućivala svoju skoru propast, pa je žudila za čim skorijim mirom, mirom prije podpune propasti, i stoga je bila položila u te izaslanike velike nade. Ona je njihov put u Stockholm popratila ne samo redovitim putnicama i očinskim blagoslovom, nego u najviše slučajeva i obilnim putnim troškom.

Nu gore spomenuto držanje izaslanika iz »centralnih« vlasti nije doista bilo čudnovato, jer je medju tim izaslanicima bilo najmanje Nijemaca, a najviše Židova i pripadnika raznim

narodnostima Austro-Ugarske, koji su baš u središnjim vlastima gledali svog najvećeg neprijatelja, neprijatelja svoga i neprijatelja medjunarodno-socialističkih ciljeva.

Na takovim razvalinama »Druge Internationale« sazidali su boljševici svoju, komunističku »Treću Internacionalu«.

Oni su već godine 1919. sazvali u Moskvu "Prvi Svjetski Komunistički Kongres", na kome je osnovana »Komunistička Internacionala«, prozvana »Komintern«. Ova si je Komunistička Internacionala postavila za program stvaranje svesvjetske sovjetske republike pod diktaturom proletariata, a koja se ima postići svjetskim proletarskim prevratom.

Daljnji su godišnji kongresi izradili obći nacrt za rad na tom prevratu, te su se sve komunističke stranke u raznim državama i krajevima usredotočile u rusku boljševičku stranku, u podpuni centralizam i pod izključivo vodstvo te pod izključivu upravu vodstva ruske komunističke stranke i vlade sovjetske Rusie, što je sve, kako je već rečeno, istovjetno medju sobom i s Politbiroom.

Eto to je Komintern, što danas stoji sučelice dosadanjem družtvenom poredku u cijelom svijetu. To je tijelo, koje ima zadaću pripremiti svjetski prevrat proti tom poredku, a za zavedenje svjetskog komunističkog poredka izravno pod vlasti i pod vladom moskovskih boljševika. I Komintern je doista na djelu u cijelom svijetu.

Ta Komunistička internacionala izašilje svake godine svoje izaslanike na »internacionalni komunistički kongres« u Moskvu, te je taj kongres prema vanjskom svijetu vrhovni organ Kominterna, koji opet postavlja »Eksekutivni Komitet«, što stoluje u Moskvi, a odatle opet u očima vanjskog svijeta

vodi tekuće poslove Kominterna. U očima vanjskoga svijeta zato, jer ove ustanove postoje samo zato, da prave zaslon boljševičkoj vladi, iza kog ona sama rukovodi tu pripremu za svjetski prevrat po cijelom svijetu. Posao je spomenutih organa u najboljem slučaju tek stručne, i to ograničene naravi. To proizlazi ne samo iz onoga, što se od vremena do vremena očito vidi u pogledu vršenja toga posla sa strane same sovjetske vlade, nego još iz dviju važnih okolnosti, što leže u samom sustavu komunističkog pokreta u svijetu.

U prvom redu sve su komunističke stranke i udruženja po cijelom svijetu usredotočene u jedno jedinstveno organizatorno tijelo, komu je središte i vrhovno vodstvo u Moskvi. Izaslanici iz pojedinih zemalja ne mogu na tim kongresima nastupati proti volji te središnjice i toga vodstva, jer smjernice komunizmu daje ono, a ne ovi izaslanici. Kada oni dolaze u Moskvu na Kongres, ne nose oni vodstvu smjernice od svojih, često malenih, neznatnih a ne rijetko i potajnih organizacia, nego dolaze na taj kongres u Moskvu, da tu dobiju smjernice za rad u tim svojim organizaciama i za njihovo vodjenje u duhu pripremanja svjetskog prevrata. Ono, što oni donose sobom u Moskvu, mogu biti u najbolju ruku tek obavijesti o prilikama u raznim zemljama i krajevima, koji dolaze u obzir kod stvaranja odluka pravog i istinskog vodstva, nu to ne može biti nikako obvezatna smjernica i izravna podloga za odluke moskovskih vlastodržaca. Istaknuta činjenica, da su sve komunističke stranačke postrojbe usredotočene u moskovsko središte i pod izravno vodstvo sovjetske vlade, čini dakle neobstojnim svako značenje tih organa Kominterna, te je po tom ruska sovjetska vlada ona, koja neposredno i izravno vodi pripreme za svjetski prevrat.

Nu kad bi se na tim kongresima doista i nešto odlučivalo stvarno i ozbiljno, te za pokret obvezatno, ipak tu ne bi bili odlučni izaslanici iz inozemstva.

Po broju ima doduše na tim kongresima više izaslanika iz inozemstva nego li iz Rusie same. Nu kod glasovanja ne odlučuje broj izaslanika, niti glas svakog izaslanika vrijedi jednako, nego svakome pripada više ili manje glasova prema tomu, koliko brojnu organizaciu zastupa. Dok izaslanici iz inozemstva predstavljaju više ili manje malobrojne organizacie, dotle oni iz Rusie predstavljaju ogroman broj članstva, jer su te organizacie u vanjskom svijetu često i nedopustive, a u Rusii je to uobće jedina dozvoljena politička organizacia. Ruski izaslanici imaju prema tomu odlučnu riječ kod stvaranja zaključaka, a ne treba izticati ponovno, da ti izaslanici ne mogu činiti ništa drugo nego ono, što boljševička vlada hoće i što ona naloži.

Dobrohotni kritičari boljševičke vladavine vele doduše, da je u boljševičkim redovima dozvoljeno razpravljanje sve dotle, dok nešto ne postane zaključkom, iz čega bi slijedilo, da i izaslanici na rečenim kongresima mogu donašati neke zaključke po razpoloženju većine prisutnih, nu ti kritičari ipak dopuštaju, a i sami navode slučajeve, da izražavanje samostalnog mišljenja, koje ne odgovara mišljenju vladajućih, biva kažnjavano u najmanju ruku izključenjem iz stranke, što u boljševičkoj Rusii znači više manje biti stavljen izvan zakona i ostati bez kruha svakdanjega, što je tamo rijetko, vrlo rijetko tko spreman žrtvovati. Komunistička stranka Rusie vodi dakle »Treću Internacionalu«, zvanu »Komintern«, a što je tajnik, duša i gospodar te stranke glavom sam Staljin, sigurno ne umanjuje upliva sovjetske vlade i njezinog stvarnog vodjenja na

pripremanju svjetskog komunističkog prevrata i rada oko toga u pojedinim državama.

Nu ni uloga G.P.U-a nije od malog značenja u radu Kominterna, a to je ipak službeno redarstvo ruske najvažnije državne ustanove moskovske sovjetske vlade. Njezina je uloga različita prema različitim prilikama u pojedinim državama. Drugačije tamo, gdje je moguće javno postojanje komunističke stranke, i različita opet tamo, gdje to nije moguće, ili gdje nema komunističke organizacie, makar bi možda i bila dopuštena.

Kako je poznato G.P.U. ima i posebni odjel za vanjsku politiku, koji nije ni u čemu manje važan nego oni drugi, što se odnose na unutarnju politiku. Taj odio ima svoje predstavnike po cijelome svijetu, odnosno »agente«, najbolje i najizkušanije ruske boljševike. Ti su predstavnici u stranim zemljama dijelom pod krinkom privatnih osoba, trgovaca ili intelektualnih privatnika, naravno uvijek pod krivim umnom i s izpravama stranih neruskih državljani. Te izprave pravi ili sama G.P.U. u svojoj naročitoj radionici, ili ih dobiva od Kominterna, koji ima vrlo dobro uredjene radionice za krivotvorenje putnica svih mogućih država, pod imenom »Putovnički ured«. Drugi se opet nalaze namješteni kod pojedinih sovjetskih poslanstva, ovjerodajničenih u stranim zemljama, gdje redovito pokrivaju mjesto jednog od tajnika poslanstva. U drugim su opet slučajevima namješteni kod pojedinih tako zvanih trgovačkih »misia« sovjetske države, ili su izravno članovi takovih »misia«. Nalazili se medjutim ti agenti boljševičkog redarstva u inozemstvu pod jednim ili drugim spomenutim vidom, svrha im je boravka uvijek ista.

Tamo gdje još ne postoji komunistička organizacia, zadaća je

takovog »rezidenta« G.P.U-a, da je stvori. On stiče obilnim novčanim sredstvima, što mu ih G.P.U. stavlja na razpolaganje, prema potrebi veći ili manji broj suradnika iz kraja ili mjesta, u kome se nalazi, i njima dade dužnost i posao organiziranja komunističke stranke medju proletariatom. Naravno, takova organizacia postaje odmah sastavnim dijelom i članom Kominterna, to jest članom Treće Internadonale. Razumije se samo po sebi, da sve što radi takova organizacia, radi po uputama, pod vodstvom i pod nadzorom dotičnog agenta G. P. U-a.

Tamo, gdje već postoji komunistička organizacia, uloga je tih agenata strogo nadzirati i voditi predstavnike organizacie. Radnici, koji stoje kadkada (obično su na čelu neradnici pa intelektualci) na čelu komunističkih organizacia, pa i same tako zvane vodje komunističkih stranaka u pojedinim zemljama, puke su lutke, kojima je zadaća držati govore na proletarskim skupštinama i sastancima, sjediti kao zastupnici u obćinskim viećima pa i u parlamentima, naravno gdje je to moguće, nu pravim vodjenjem komunističkih organizacia i stranaka nemaju oni nikakova posla. Za tu svrhu postavlja Moskva posebne ličnosti, intelektualce, koji često pokrivaju i visoke činovničke položaje u dotičnoj zemlji, te koji stoje kao posrednici izmedju G.P.U-a i vidljivih, tobožnjih vodstava komunističkih organizacia i stranaka. To su tako zvane »ideološki« izgradjene ličnosti, koje uživaju podpuno povjerenje moskovskih boljševičkih krugova, napose G.P.U-a, koja o njima vodi posebni račun i koja ih naravno na posebni način nadzire.

Svi nalozi, sve upute, što dolaze iz Moskve, idu na agenta G.P.U-a, ovaj ih dostavlja spomenutoj ličnosti, a ona na temelju njih daje upute i naloge dalje tobožnjem vodstvu organizacie

odnosno stranke. A to ide redovito i obično vrlo brzo. Kao primjer brzoga obavljanja u davanju naloga i uputa neka posluži slijedeći primjer.

Godine 1936., počela je nova »čistka« boljševičkih redova u Rusii, i to ovog puta ne samo »in membris«, nego i » in capite« (ne samo u redovima pristaša, nego i u samome vodstvu). To čišćenje traje još i danas, te gotovo nema dana, da ne probije u svijet vijest o novim osudama i strijeljanjima boljševičkih prvaka, što se sada u borbi o vlast medjusobno upravo mahnito kolju i iztrijebljuju. Oni časovito moćniji, to jest Staljin i njegovi vjerni stavljaju pred zid sve one, za koje drže, da su ili da bi im mogli postati pogibeljni u pitanju vlasti i vladanja. Onog dana, kada je stigla prva vijest o osudama tog reda (serie) i o strijeljanju osudjenih, što je slijedilo osudu za ciglih nekoliko sati, nastalo je ne malo zaprepaštenje u komunističkim redovima u cijelom svijetu, naročito medju intelektualcima i onima, što stoje na vidnim mjestima komunističkih organizacia. Posebice je bila zavladala neka vrst strave medju Židovima, jer je velik postotak osudjenih i strijeljanih Židova davao toj »čistki« na boljševičkim vrhovima neki protužidovski značaj. U jednoj prijestolnici obratio se je jedan znatiželjnik na dvojicu komunista intelektualaca, od kojih je jedan bio Židov, i pitao ih svakoga napose, što misle o strijeljanju komunističkih prvaka. Obojica su bili vrlo potišteni, zabrinuti i ogorčeni, osudjivali su najoštrijim riječima te dogodjaje, koje su smatrali kao početak razpadanja komunizma i same sovjetske boljševičke vlasti u Rusii. Židov je povrh toga smatrao to strijeljanje plodom Staljinova protužidovskog razpoloženja, te kao početak većeg protužidovskog i strujanja u Rusii.

To je bilo prvog dana, kada su istom novine bile donijele

vijesti o strijeljanju, i kada su odnosni komunistički intelektualci mogli izraziti još samo svoje osobno mišljenje i utisak, što ga je na njih sama vijest kao takova učinila. Nu slijedećega se je dana njihovo mišljenje sasvim izmijenilo. Obojica su potražila svog znatiželjnika od minuloga dana, te su mu svaki od njih istim riječima, kao na pamet naučenim, saobćili, kako su se dan prije grdo prevarili u prosudjivanju tih dogodjaja. Ne radi se tu o nikakovome medjusobnom klanju boljševičkih prvaka, nego je tek sovjetska pravda izvršila svoju najsvetiju dužnost prema proletariatu, jer su osudjeni izdali proletariat i stupili u službu »fašizma«. Komunista Židov dodao je još, da se naravno ne radi ni najmanje o kakovome protužidovstvu, naprotiv, veliki postotak poubijanih Židova najbolji je znak, da su oni na najvišim mjestima zastupani u mnogo većem postotku nego li i jedna druga narodna skupina izmedju tolikih u Rusii, čak i u velikom nerazmjeru naprema samim Rusima.

Obavijesti i razuvjerenje, koje su ta dva komunista dobili, ne potiču nikako od mjestnih predstavnika njihovih organizacia, jer oni sami najbolje znaju, da ti ništa ne znaju niti išta vrijede, pa se od njih ne bi dali razuvjeriti. To je došlo izravno iz Moskve, a išlo je naravno vrlo brzo, jer u tu svrhu stoji moskovskoj vladi na razpolaganju njezino diplomatsko predstavničtvo, koje dobiva šifrirano i brzojavno vijesti, da ih odmah daje agentu G.P.U-a, ovoj spomenutoj vidnoj ličnosti naročitog povjerenja, koja dalje obavješćuje i upućuje organizaciu preko njezina tobožnjeg vodstva.

Agent G.P.U-a vrši naravno i redarstvenu službu u inozemstvu. On pomoću svojih podagenata nadzire i nadgleda moskovskog poslanika i cjelokupno osoblje poslanstva

boljševičke trgovačke »misie«, te ruske izbjeglice, kojih ima više manje po cijelom svijetu. Nu ne manja je njegova djelatnost u vršenju redarstvene službe unutar redova mjestne komunističke stranke ili organizacie. On bdije nad iztaknutijim pripadnicima stranke i naročito pazi na to, da se u njezine redove ne uvlači čeljad komunizmu neprijateljska a sa svrhom uhodarenja i izazivanja za račun mjestnog redarstva ili koje protivne stranke. Konačno je on tu za to, da smjesta pruži pomoć svakome pripadniku komunističke organizacie, čim se ovaj nadje u pogibelji radi svoga komunističkog rada, a koja pomoć najčešće sastoji u prebacivanju preko granice pomoću krivih putnica ili preko zavjereničkih »kanala« na granicama.

U stranoj zemlji preuzimlje daljnju brigu oko bjegunca opet tamošnji »rezident« G.P.U-a, ili čak i samo rusko poslanstvo, i tu bjegunac dobije obično sredstva za daljnji put, te bude poslan u Rusiu.

Eto tako izgleda samostalnost i neovisnost Treće internacionale odnosno komunističke stranke po svijetu i samostalnost Kominterna i njegova neovisnost od moskovske boljševičke vlade i od službene Rusie. Toliko vrijedi i toliko je vjere dostojno neprestano tvrdjenje boljševičke vlade, da ona nema ništa zajedničkoga i sa Kominternom i sa pripravljanjem svjetskog prevrata. U ostalom, tko bi mogao držati ruske boljševike odnosno moskovske vlastodržce tako nerazboritima, da bi išli sami priznavati, da je njihov rad izvan okvira svakog medjunarodnog običaja i uzakonjenog prava, da su oni sami oni, što kopaju lagume pod ostalim državama po svijetu, a u svrhu, da poruše postojeć poredak i da oni sami zavladaju nad cijelim svijetom.

Komintern i G.P.U. nisu u medjusobnom odnošaju ništa drugo, nego dva organa moskovske vlade, oba jednako važna, a razlika je tek u tome, što G.P.U. ima za područje rada i područje Rusie i sve ostale vanjske države, dočim Komintern ima u Rusii svoje sjedište, a polje mu je rada izvan Rusie, to jest u raznim državama diljem svijeta. Razlika je još jedna, a ta leži u samoj naravi i zadaći G. P. U-a, po kojoj je ona nadzorni organ svih drugih boljševičkih ustanova, što više nadzorni i upravni, pa je logično i Komintern kao boljševička ustanova podložan upravi i nadzoru G. P. U-a.

Pod tim nadzorom i pod tom upravom radi Komintern, to jest ne samo svakogodišnji »Svjetski Kongres Komunističke Stranke«, nego i njegov »Eksekutivni Komitet«, zatim stranačka vodstva u pojedinim državama, te konačno po cijelom svijetu razsijane pojedine organizacie bilo javne ili potajne, njihovo sveukupno članstvo, te konačno tajne stanice (čelie) i trojke.

Eksekutivni Komitet se medjutim brine za detaljni promičbeni rad po cijelom svijetu, jer je promičba najpotrebitiji uvjet za stvaranje i širenje svake organizacie, pa naravno i boljševičke. Samo provadjanje organizacie povjereno je, kako je rečeno, posebnim osobama, nu da taj rad bude uspješniji, potrebno je praviti trajnu i jaku promičbu za komunističke misli, za boljševizam i za sovjetsku Rusiu. To je sredstvo, što svagdje priredjuje i uravnava tlo za organizatorni rad, a osim toga je kadro i održavati vjeru u onima, koji su već organizirani i koji komunizmu već pripadaju.

Ta se promičba vrši na razne načine i prema naročitim prilikama u pojedinim krajevima, bilo javno bilo tajno, bilo ustmenim propoviedanjem komunističkih nauka, bilo širenjem

pismenih sastavaka i okružnica. Jednom riječju svim mogućim sredstvima, koja se god pokažu potrebna i sposobna u raznim krajevima i pod raznim okolnostima. Kad je govor o tome, vrijedno je spomenuti po koji poseban način vršenja boljševičke promičbe.

Jedan od takovih posebnih načina jest upotreba i izkoriščivanje cjelokupnog gradjanskog i glavničarskog, pa i najljućeg protuboljševičkog novinstva. To je najjednostavnije, najjeftinije, i možda i najplodnije sredstvo boljševičke promičbe, što ju vrši Komintern po uzoru snašanja kukavičjeg jajeta. Komintern se brine za to, da putem izvjestnih novinskih »agencia« baca dnevno u svijet razne vijesti, koje same po sebi i po svome sadržaju pobudjuju znatiželju čitajućeg obćinstva, napose tako zvanih malih ljudi, koji u glavnom ne čitaju novine za to, da iz njih saznaju za ozbiljne dogodjaje iz carstva politike, znanosti i umjetnosti, nego da se razonode i zabave. Za tu zabavu i razonodu služe najbolje razni tako zvani »kurioziteti«. Takove vijesti pretiskavaju iz dotičnih »agencia« sve svjetske novine, napose u svojim večernjim izdanjima, koja su obično više ili manje zabavne naravi, te razni zabavni časopisi, namijenjeni najširim narodnim slojevima, a koji časopisi te vijesti često popraćuju s napadnim i glomaznim slikama, sve to naravno iz čisto trgovačkih razloga, jer široki slojevi obćinstva traže zabave i razonode svugdje i svagda, te kada za novine žrtvuju koji sitniš, hoće da za njegovu vrijednost svoju maštu i pozabave.

Kao primjer takovih zanimljivih vijesti, što dnevice poplavljuju svijet, moglo se je čitati i u inače ozbiljnim novinama, i boljševizmu najmanje sklonima, kako je jednog lijepog dana nadjena u Rusii jedna zlatna pepita, teška ni više ni

manje nego cijelih trinaest kilograma. Svaki šegrt znade, da se zlato uz veliki trud, i uz najuztrajnije traženje i izpiranje nalazi i na najzlatonosnijim područjima u zrncima tako malenim i tako sitnim, da bi ih se prostim okom jedva moglo i vidjeti, da se ne svjetlucaju, nu naravno u boljševičkoj je Rusii sve veliko, ogromno i nedostiživo, pa i orijaške pepite zlata.

Drugi put se može čitati vijest, kako je jedna ribarska družba od kojih stotinjak ribara bila tamo negdje na bijelom moru zatečena od strašnog nevremena, te bačena na jednu veliku santu leda, koja ih velikom brzinom nosi nekuda, Bog zna kuda, nu svakako u propast i smrt te nema nikakove nade da, bi ih išto na ovome svijetu moglo spasiti. Medjutim drugog ili trećeg dana na veliko veselje svih zabrinutih i ožalošćenih čitatelja osviće u svim novinama vijest, da su siromašni ribari spašeni, jer je sovjetskim ladjama za spašavanje uspjelo, što naravno nikada nikomu nije niti će, da silnom brzinom dostignu jureću ledenu santu, te da s posebnim spravama, nikada ne vidjenim ni ne čuvenim, s nje poberu uz najveću vještinu i požrtvovnost sve do jednog ribara, sve žive i zdrave, i naravno za vazda zahvalne boljševičkoj vladi, te zadivljene toli divnim i nedostižnom njezinim stručnim sredstvma, kojih naravno nitko drugi na svijetu nema.

A onda još zanimivija vijest. Uz sve moguće pogodovanje vlasti, brojčano stanje pučanstva nije napredovalo. Nije bilo toliko poroda, koliko bi bilo poželjno. Nu boljševička je vlada i tome doskočila. Eto izdan je zakon, kojim se dozvoljava udaja vojnim zrakoplovkama (aviatičarkama), dok su do sada bile podvrgnute neženstvu (celibatu). Sada će umnažanje pučanstva u Rusii napredovati kao nigdje na svijetu.

Bezbrojne su vijesti o velikim pokusima boljševičkih naučenjaka, liječnika, profesora i inžinjira, sve naravno bez ikakove kontrole i posve izmišljeno, nu glavno je, da se po svemu svijetu piše o boljševičkoj Rusii, da je ona milionima i milionima čitatelja svaki dan pred očima, i to u lijepome, zanimljivome i ružičastome svijetlu. A onda proletariat cijelog svijeta za vrijeme odmora u hladu tvorničkih dvorišta ili odmarališta čita, priča i prepričava čudesa o bogatstvu Rusie, o njezinom silnom zlatu, s kojim naravno ne razpolaže nitko drugi nego moskovski boljševici. Pa tko će se s njima, što im mogu glavničari cijeloga svijeta, kada se oni na svakome koraku spotiču na čitave zlatne stijene. Pa onda naprave, moderne naprave, bezprimjerno spašavanje ribara, brzina, požrtvovnost, pa sve drugo! Eto u Rusii ima svega, sve je dobro organizirano, a nije zapušteno i upropašteno, kako to tvrde neprijatelji boljševizma. Pa aviatičarke. Kakvoga li čuda! Pa koliko ima tih vojnih aviatičarki, na čijem je celibatu zapelo umnažanje pučanstva u narodu od preko sto pedeset miliona? Mora da ih ima ne na stotine, ne na tisuće, nego na desetke, na stotine tisuća. Pa kada je toliko samih aviatičarki, koliko onda ima aviatičara, a koliko vojnih zrakoplova! Tko će se mjeriti s tom i tolikom silom, tolikom boljševičkom vojskom, koja eto ima, što ni jedna druga država nema, nenadkriljivo moderno oružje i najmoderniju, najveću i najjaču vojsku na svijetu.

Tako se širi fama boljševičke slave i veličine medju proletariatom, te vjera u sigurnost njihova uspjeha i konačne pobjede, a gradjanstvo se i seljačtvo privikava na mišljenje, da i u boljševičkoj Rusii vlada red i dobar poredak, te se na taj način ubija ili u najmanju ruku umanjuje njihov odpor proti zasnovanom i pripremanom svjetskom komunističkom

prevratu. Nu to je za proletariat i za tako zvane male ljude. Za intelektualce su drugi načini, jer se njih ne bi moglo osvajati s takovim novinskim patkama.

Mislilo bi se, da Komintern polaže glavnu težinu na promičbu medju radničtvom, nu može se mirne duše reći, da su njegovi napori posvećeni više intelektualnom podmladku, nego li radničkom. Na intelektualnu mladež polažu boljševici najveću važnost i najveće nade u čitavom svijetu. To je za to, što je radničtvo po njihovome mišljenju i tako osudjeno da postane njihovim plijenom, te što u glavnom sami glavničari u svojoj nezasitnosti u gomilanju glavnica i imanja u svojim rukama, te napose svojim razkošnim životom, rade medju radničtvom za boljševizam, te napokon, što će u času obćeg prevrata odnosno sveobćeg ratnog sukoba, i kada ne bude moguć izravni doticaj s Moskvom, radničke gomile trebati intelektualne vodiče. Stoga ove treba već sada za taj čas odgojiti i osposobiti.

Tu je sredstvo osvajanja skupocjenije, a najčešće se vrši putem književnosti. Komintern osniva svagdje, u svakom malo većem središtu medju mladjim intelektualcima i za njih književna družtva i izdavalačka poduzeća, oko kojih se kupe svi »boemi« pisci i svakovrstna piskarala, zadojeni materialističkim, marksističkim i nihilističkim idejama, a u glavnom tipovi bez obitelji, bez vjere i bez morala.

U tom se krugu stvara jedna naročita književnost, kojoj se daje ime »moderna«, a čija modernost stoji u tome, da proglašuje nemodernim sve ono, što i malo miriši po nacionalizmu, religioznosti te po obiteljskom, moralnom i sredjenom životu. Taj krug »književnika« poplavljuje cijelu dotičnu zemlju s književnim proizvodima, napose romanima i pripovijestima, a

kako mu stoje na razpolaganje znatna novčana sredstva, ima mogućnosti tiskati mnogo i izdanja dobro opremiti.

Ta se književnost proglašuje književnošću novog pokoljenja, te svatko, tko se osjeća pripadnikom novog pokoljenja, mora na nju p risizati i ona mu mora biti vodiljom u životu i njegovom odgojiteljicom. To novo književničko pokoljenje naviješta rat do izkorjenjenja starim pokoljenjima, rušeći u prah svu etiku, koju je stvorila književnost prošlih pokoljenja, te nastoji izmedju nje i novog pokoljenja podići nepremostivu ogradu, koja ima novo pokoljenje posve odijeliti od svakog njezinog upliva i za vazda je učiniti nepristupačnom zdravim izvorima duševnog života.

Ta književnost »novog pokoljenja« proglašuje lažju sve, što je stvorila knjiga starijih pokoljenja, u koliko je ta knjiga različita od onoga, s čime su čovječanstvo usrećili Marks i njemu predhodeći njegovi uravnatelji puteva na polju rušenja morala i prave etike. Namjesto te »laži« postavlja ta književnost na oltar i usadjuje u srdca novog naraštaja nove »istine«, kojih doduše ne razčinjaju, nego ih jednostavno nazivaju vrednotama nove »socialne« književnosti, a taj je »socialni« naziv dovoljno pokriće i opravdanje za svu onu mračnu i razornu djelatnost, što se krije pod tom književnosti i što se vrši po naručbi i po nalogu moskovskih boljševika putem Kominterna.

Narodnjačtvo (nacionalizam) da je još samo sramotna uspomena na glupo doba, zavaravanja glupih »masa«, da ih se pomoću tog lažnog »ideala« drži u robstvu i potlačenosti. Razboriti, moderni sin novog naraštaja ne može se više podvrgavati toj gluposti i laži, te se podložiti takovim djetinjarijama. Za njega uzkogrudno narodnjačtvo nema više

nikakova značenja, jer je on nešto više, on je čovjek, koji mora težiti za novim životom, »socialnim poredkom«, koji ne poznaje više narodnosti, ograničenih okomitim granicama, nego pozna samo vodoravne granice, koje cijelo čovječanstvo dijele na dva sloja, gornji sloj družtvovno osviještenih i pametnih, te donji sloj glupih, mračnih i natražnih »individua«, što još nisu došli do spoznaje marksističkih idea i njihove dubljine, njihove veličine i spasonosnosti za ljudski rod. To se naravno ne smije izpitivati, jer bi bila i sramota za nadobudni novi naraštaj pitati, u čemu stoji ta veličina i dubina, jer to svatko, tko je družtvovno svijestan, mora i lako sam od sebe znati. Glavno je, da su tu zvučne riječi, da je tu nešto novo, što ima porušiti i nadomjestiti ono staro, a tko pita, što je to novo, što ono sadrži i što u sebi nosi. Tko i se još zanašati mišlju narodnosti, tom glupošću prošlosti, kada je tu nešto »novo« stvoreno i odkriveno za nove ljude, za nove naraštaje, za »moderne« i napredne duhove.

Što će obitelj, taj zastarjeli oblik, pod kojim se krije laž, neizkrenost, licumjerstvo i nemoral! Novi naraštaj kida okove te robske uslanove, što je dostojna samo natražnjačkog i nedružtvenog duha i vremena. Novi čovjek mora živjeti u podpunoj slobodi u svakom pogledu, te se ne može dati svezati i upreći pod neki bračni i obiteljski jaram, koji je znak mračnjačtva i robstva, i koji nije dostojan družtveno osviještena i napredna duha.

Što su gradjanske, rodoljubne vrline? Ništa, zabluda i licumjerstvo. Krijeposti? Naučena i izmišljena laž za čim lagodnije valjanje u blatu licemjerstva gradjanskog života. A istom vjera? Suvišno i spominjati, u kakovome svijetlu izlazi u toj književnosti svaki vjerski osjećaj i svaka vjerska ustanova.

Ono, što ta književnost daje, ne može se ni nazvati književnim stvaranjem, jer ne stvara nikakovih moralnih i etičkih vrijednosti, što je pravi cilj i zadaća prave književnosti. Ona je jednostavno sredstvo za utiranje puteva svjetskom boljševičkom prevratu, pa je čitava i udešena tako, kako bi toj svrsi čim bolje i čim brže poslužila. Ona je u suštini puko promičbeno orudje, a naravno, jer promiče boljševički prevrat, to je i predmet njezine obradbe podpuno u znaku marksističkih teoria i boljševičkog načina provedbe. Ona pobire iz sadanjeg družtvenog života samo ono najgore, što je kadro u očima »nove generacie« omraziti ili u najmanju ruku u sumnju staviti vrijednost svake one ustanove ili duševne tekovine, što ih je boljševizam osudio, te koje kani uništiti i zamijeniti s marksističko-boljševičkim ustanovama i tako zvanim tekovinama boljševičkog prevrata u Rusii. Iz tog života iznosi i opisuje samo poroke, a onda ih poobćuje (generalizira) i po načelu »pars pro fofo« čitave i najbolje te najplemenitije ustanove poistovjetuje s tim porocima. Gdje takovih poroka nema, ona ih izmišlja i bez grižnje savjesti postavlja tamo, gdje drži, da je zgodno i za promičbu povoljno, i gdje može najbolje poslužiti preuzetoj zadaći.

Ta književna proizvodnja nije ni po svom obliku dostojna književnog imena, jer i njezin jezik i način izražavanja stoji u podpunom protuslovlju s oblikom, u kojem prava književnost u prosvijećenoj i kulturnoj sredini pruža čovjeku duševnu hranu, i kojom ga vodi u etički život po stazama morala i ljepote. Nu sama svrha te takove i tako zvane »socialne« književnosti zahtijeva surovi, neestetski i sablažnjivi oblik, jer njezina svrha nije oplemenjivanje i uzdizanje duha nad tvar, nego izobličavanje i iznakazivanje osjećaja te poživničavanje

čovjeka. Ona ga ne vodi u uzvišene slojeve morala i etike, nego u blato najsurovije stvarnosti, te ga tako sprema za boljševički prevrat, koji on mora dočekati u podpunoj duševnoj izobličenosti, kako u času boljševičkog nasrtaja ne će biti kadar pružiti nikakova odpora, u koliko ne će i sam djelatno slupati u prvim redovima i založiti se u odlučnom času za njegov uspjeh.

U ostalom, dovoljno je obćenito poznato kakova je unutarnja vrijednost tih i takovih proizvoda i sa stanovišta same književnosti. Nu ona je tu, ona je djelatna i vrši namijenjenu joj rabotu. A boljševici na tu rabotu polažu veliku važnost, može se reći najveću važnost, te ne štede nikakovih novčanih žrtava, kada se o njoj radi. Oni znadu da zemljište za prevrat u Rusii nisu stvorili oni sa svojom organizacioni, s nekoliko potajnih letaka i listića, što su od vremena do vremena u proletariat turali, nego davno prije njihove djelatnosti ruska književnost, čak i književnost najvrijednija toga imena, a na to su zemljište došli oni kao hijene na razbojište, da podmuklo požanju ono, što je bilo posijano. Znadu oni, da ni francuzkog prevrata nisu stvorili ni Mirabeau ni jakobinci, nego književnost, koja je otvorila vrata i Konventa i Bastilje. Eto zato Komintern u taj posao pripremanja svjetskog prevrata ulaže najviše truda i najveće nade, a zato taj njezin posao krije u sebi i najveću pogibelj za čovječanstvo, za njegovu kulturu i napredak.

Tko bi mogao nabrojiti sve druge puteve i načine, kojima Komintern utire puteve svjetskom komunističkom prevratu i boljševičkoj svjetskoj vlasti? Za to nije dovoljan ni manje čedan sastavak nego li je nazočni, a komu je zadaća baciti tek nekoliko razsvjetljujućih zraka na tamnu boljševičku rabotu.

RAD KOMINTERNA ZA SOVJETSKU RUSIU

Vrijeme je baciti na čas pogled na koristi, što za sovjetsku Rusiu proiztiču iza rada Kominterna, te na ono, što ona od njeg očekuje kao konačni izhod, odnosno kakovu stvarnu pomoć obećaje taj rad sovjetskoj Rusii u njezinome nastojanju za proširenjem moskovske boljševičke vlasti na ostali svijet.

U Moskvi naravno nitko ne vjeruje, da će jednog dana svjetski prevrat buknuti sam od sebe i da će svi narodi zamoliti moskovski Politbiro, da ih on usreći s preuzećem vlasti u njihovim zemljama. Nigdje i nikada u svijetu nije buknuo, a još manje uspio prevrat, ako nisu nastupile posebne prilike, koje prevrat uvjetuju i koje mu uspjeh više manje osiguravaju. Te se naročite prilike ne daju nabrojiti niti smatrati absolutnima, jer ih ima bezbroj, jer su različite, a ima ih i takovih, koje u izvjestno vrijeme u izvjestnom kraju i kod izvjestnog naroda mogu do prevrata dovesti i uspjeh mu osigurati, a u drugo vrijeme, u drugom dijelu svijeta i u drugim narodima ne mogu toga učiniti.

Nu svakako su za prevrat potrebite naročite prilike, različite od onih, u kojima se razvija sredjeni život. Lenjin je u svome sastavku »Da li će boljševici znati sačuvati vlast« uztvrdio, da bez gradjanskog rata nema prevrata, a gradjanski rat nije moguć, osim ako ga omogući jedno naročito zapleteno slučenje prilika. Položaj pako ne može biti više i jače zapleten nego li je onaj, što nastane u ratu u zemlji, koja rat vodi. Ako se pako misli na obći, svjetski prevrat, gdje bi bila veća zamršenost prilika nego li u obćem, svjetskom ratu? U tom se slučaju nadaje za svjetski prevrat najveća i najidealnija zapletenost, što si je samo njezini priredjivači mogu zaželiti. Zato je obći svjetski rat

kruna svih boljševičkih nastojanja u pripremanju svjetskog prevrata. Sovjetska se Rusia na taj rat najozbiljnije priprema ne samo vojnički, što je obćenito poznato, nego i politički, što se napose vidi iz čišćenja na svim vojničkim i upravnim mjestima. Velike promjene »in capite et in membris« potrebita su predradnja za rat, te se takovo čišćenje poduzima onda, kada se s ratom računa u skoro vrijeme. Naravno u prosviječenim se državama te promjene vrše umirovljenjima i novim imenovanjima, a u boljševičkoj Rusii sa strijeljanjem, kako to i odgovara nastrojenju i moralu boljševičkih vlastodržaca. Posao, što ga sada vrši Komintern, u najvećem je dijelu upravljen za čas obćeg ratnog sukoba, koji boljševici očekivaju, i koji su spremni izazvati, kada im se bude činilo, da je za njihovu tvar najpovoljniji čas. Komintern stvara po svijetu komunističke organizacie, u kojima je začlanjen proletariat, a koji će u času rata biti dijelom na ratištu a dijelom u tvornicama oružja i inih ratnih potrebština. Komintern odgaja već sada te buduće vojnike i pravitelje oružja, odgaja ih za vojne bjegunce i za sabotere, što ima predhoditi pravoj i zadnjoj njihovoj zadaći, to jest zadaći okretanja pušaka proti vlastitoj domovini. Boljševička se Rusia na temelju toga nada i računa, da će imati u vrijeme rata ne samo svoju vlastitu, nego i najveću savezničku vojsku, koju bi imali sačinjavati vojnici u neprijateljskim i u savezničkim državama. Tko o tim boljševičkim računima i nadama ne vodi sa svoje strane najozbiljnijeg računa, izvrgava se već unaprijed najvećoj, a možda i odsudnoj pogibelji. A ima ih, koji ne vode, ili možda ne mogu o tome voditi računa.

Najistaknutiji moskovski boljševici, najistaknutiji i najodgovorniji, ne propuštaju ni jedne zgode i dobre prilike, da javno ne istaknu i sa službenih mjesta ne samo svoju želju za

svjetskim sukobom i svoje pripreme za nj, nego i svoje nade, da će se svjetski Proletariat boriti — na njihovoj strani. A Komintern ne odgaja za tu svrhu po stranim državama samo radnički Proletariat, nego svagdje, gdje to može, i sam častnički podmladak u tudjim vojskama, koji smatra sastavnim dijelom onog »novog naraštaja«, o kome je bilo govora, te za kog nalazi takodjer meku, kojom ga nastoji dovesti u »nove idee« i nove boljševičke vode. Za vrijeme rata troše države ogromne snage i ogromna sredstva za vojno i političko uhodarstvo, koje predstavlja neizmjerne teškoće i pogibelji. A za boljševičku Rusiu uspješnost uz najmanje pogibelji tog posla priredjuje Komintern već sada. Čitave organizacie i skupine, što ih Komintern sada organizira na područjima raznih država, imaju po računu Moskve u danom času obavljati za nju taj pogibeljni, ali za svaku ratujuću državu najpotrebniji posao.

A onda, kada po naravi stvari budu medju zaraćenim državama prekinuti svi diplomatski odnošaji, moskovska će vlada ipak u svim zemljama, u savezničkim i u neprijateljskim, imati svoje predstavnike, koji doduše ne će biti ovjerodajničeni na dvorovima i na inim predstavničtvima državnog vrhovničtva (suvereniteta), nego u radionama i tvornicama oružja, u skladištima živežnih namirnica, na željezničkim prugama, pa i u pojedinim satnijama i pukovnijama, onima na ratištu i onima u zaledju. To znače one već navedene Lenjinove riječi: »Kada nam u pomoć priteku naši medjunarodni drugovi... «. A Komintern radi na tome, da se te Lenjinove riječi izpune. Tko onda može podvojiti, da je Komintern jedan od najvažnijih organa ruske boljševičke vlade u pripremanju svjetske revolucie i obće propasti čovječanstva? Komu može biti začudno, da se tolika sredstva bacaju za rad tog

Kominterna, bez obzira na to, što proletariat u samoj Rusii nema mogućnosti, da se i jedamput na dan do sita najede.

Nu ruskom proletariatu govore boljševici, da će biti obći rat i svjetski proletarski prevrat, i time utažuju njegovu glad.

BOLJŠEVIZAM PREMA IZTOKU I ZAPADU

Rusia se je svojim ogromnim tijelom pružila na dva stara kontinenta, na Evropu i na Aziu, dvije domovine kulture, u Azii stare, iztočnjačke, u Evropi nove, zapadne kulture. Njezino političko i gospodarsko središte leži na razpuću Evrope i Azie, a time na razpuću iztoka i zapada.

Zato se često veli, da Rusia nije niti evropska niti aziatska država, a kadkada, da je i evropska i aziatska. I zbilja je težko označiti u tom smislu položaj Rusie, i obzirom na zemljovid, i još više obzirom na okolnost, da ona stoji jednako pod uplivom zapada, kao i pod uplivom iztoka, i u obrnutom smislu, da je jednak njezin upliv na iztok i na zapad. Ovo se potonje napose tiče političkog upliva Rusie pod boljševičkom vladavinom.

Neko je vrijeme izgledalo, da je boljševička Rusia uprla sve svoje snage najprije na osvojenje zapada, napose u prvim danima svog života, kada joj se je činilo, da je svjetski prevrat neposredno blizu. Nakon što je pitanje svjetskog prevrata bilo odgodjeno na povoljnije vrijeme, izgledalo je, da će se boljševička Rusia Taaciti svom silom na iztok, da u njemu nadje potrebito ojačanje i obilata sredstva za na kasnije predvidjeni svjetski prevrat. To kolebanje Rusie izmedju iztoka i zapada, izmedju Evrope i Azie nije uvjetovano samo boljševičkim mudrovanjem u traženju mogućnosti ostvarenja svog konačnog cilja, nego i samim njezinim zemljopisnim položajem te unutarnjim državnim sustavom u narodnostnom (etničkom) pogledu. To je kolebanje dolazilo do izražaja i u carskoj Rusii, a ono se odrazuje već i u računima i nadama onih, koji rade za uzpostavu nove »gradjanske« Rusie, ili se barem nadaju njezinome uskrsnuću. Ima naime i nekih dinastičkih težnja,

koje misle, da bi Rusia takove nove dinastie imala biti čisto evropska država, što bi bila i nuždna posljedica proširenja vladavine takove nove dinastie iz jednog kuta Evrope na Rusiu, a ima i takova dinastička težnja, ne možda nove, nego u neku ruku obnovljene dinastie, koja bi Rusiu imala učiniti čisto aziatskom državom, koja bi se politički čisto odvratila od Evrope, da se tako iz evropske tezulje ravnotežja odstrani ruski uteg, koji trajno poremećuje ravnotežje, a po tome i medjunarodnu politiku u Evropi. Medjutim, dok se to zbude, boljševička Rusia daje osjećati svoj uteg sada na iztoku a sada na zapadu naizmjence, pa onda opet podjednako na iztoku i na zapadu, i to kao velesila, a kao kovačnica svjetskog prevrata trajno na iztoku i na zapadu, kako u Evropi tako i u Azii, unašajući i u Evropu i u Aziu nesigurnost i nemir, te medjunarodnu zbrku i neprirodne odnošaje.

Tamo na iztoku, gdje su političke prilike od vajkada većinom nesredjene, otvara se boljševičkoj Rusii veliko polje rada. Tu je još neizorano plodno tlo i za izkorišćavanje Rusie kao države i za naročiti boljševički rad, kakov je izražen u zadaći Kominterna. Na iztoku su nesredjene gospodarske prilike, jer je evropska veleobrtna (industrialna) politika zatekla tamo ne samo još u glavnom feudalne sustave, nego i podpuno primitivni način proizvodnje. Stoga Evropa, predstavljena u jednom dijelu svojih velevlastnih sila nastupa na iztoku kao osvajač i gospodar ne samo gospodarski, nego i politički, jer gospodarsko zarobljivanje nosi za sobom i bezuvjetnu političku prevlast. Osim Japana ni nema na iztoku samostalnih i slobodnih država u pravom smislu te riječi. Od »kolonia« preko »protektorata« pa do raznih sultanata, carevina i republika, sve je upregnuto u kola izvjestnih evropskih država,

koje tražeći petroleumska vrela, nalaze i ostale svoje gospodarske i trgovačke račune na štetu urodjenika, a isto tako i mogućnosti svoje političke prevlasti na štetu njihovih državnih tvorevina. Nu kada još nedostatno prosvijećeni iztočni narodi kupuju od svojih gospodara (dominatora) za njih čudne i privlačive veleobrtne proizvode, kupuju zajedno s ovima i po koju ide i spoznaju svojeg podredjenog položaja, a i po koju kap jeda, što u njima podgrijava mržnju na nametljivce i želju za oslobodjenjem izpod tudjinskog najsebičnijeg skrbničtva.

Tu je rad Kominterna izravno dvostran: širenje komunizma i istodobno otvaranje tržišta veleobrtnim proizvodima sovjetske Rusie. Stvaranjem komunističkih organizada i čelia, stvara se teren za prodaju sovjetskih proizvoda, a prodajom sovjetske robe uz niže cijene nego li su one glavničarskih (kapitalistički) država čini se promičbu za boljševizam i stvaranje komunističkih organizacia. Tako boljševička Rusia minira ekonomske koristi, što ih evropske sile crpu na iztoku, a istodobno podkopava i njihovu političku vlast nad zemljama i nad narodima.

Evropske države nemaju gotovo nikakova sredstva, s kojim bi se mogle tamo u Azii izravno suprotstaviti boljševičkoj najezdi. Jedini je Japan, koji se može s njome tamo na aziatskom tlu u koštac uhvatiti. Svi oni narodi na iztoku, koji su predmetom imperializma te gospodarske i političke prevlasti izvjestnih evropskih sila, ne žele naravno ništa drugo, nego da se čim prije oslobode te prevlasti, pa u toj svojoj želji upiru oči ili u Japan ili u boljševičku Rusiu, očekujući od jednog ili od drugog svoj spas. Boljševička Rusia i Japan rvu se sada tamo na žutim rijekama i na žutim morima, te se otimaju o tu spasiteljsku

ulogu. Oporba Englezke, Francuzke i Amerike proti oružanom prodiranju Japana u kinezke zemlje jest borba za budućnost, odnosno za novu prevlast, u koliko ne za podpuno osvojenje i prisvojenje zemalja i naroda. Ta borba ne će svršiti sa sadanjim otvorenim sukobom, jer je njezin svršetak uvjetovan sa svršetkom samog boljševizma, što Japan dobro znade, a poraz boljševizma i njegovo uništenje ne može doći samo s jedne fronte, nego ovisi o tome, da li će u svijetu uobće zdrav razum i osjećaj odgovornosti pred sadašnjim i budućim pokoljenjima pobijediti ludost i besavjestnost, ili će divljačtvo, barbarština i bezumlje pobijediti zdrave osjećaje i moral, što je uvjet za svaki kulturni i prosviјećeni život.

Stara kultura, koja je bila od davnih vremena u kolijevci naroda, na aziatskome tlu, nije našla mogućnosti daljnjeg života i razvitka, jer tih mogućnosti nije stvorila civilizacia, koju sama Azia nije mogla dati, a Evropi, odnosno onim evropskim silama, što su tamo prodrle, nije bilo ni stalo, da je tamo uvode i šire. Očito zato, jer to nije bilo u skladu sa probitcima njihove političke prevlasti i gospodarskog izrabljivanja. Što više, te su evropske vlasti sve poduzele ne samo da se civilizacia iz Evrope ne prenosi, nego da se ona ni samorodno ne porodi. Da nije tako, zar bi tim vlastima bilo stalo do toga, da si izhode u Kini prevlasti, po kojima ne podpada pod kinezku sudbenost Evropejac, koji prodaje opium za otupljivanje te tjelesno i duševno ubijanje čitavih slojeva naroda?

Radi toga je ta Evropa prisiljena gledati nemoćno, kako Rusia na tome tlu širi komunističke i boljševičke idee, idee najgore kakvoće i najprotivnije svakome kulturnome i uobće duševnome pregnuću te evropskoj civilizacii. A to je posve

razumljivo, jer i na iztoku svijet ima potrebu i uvoza idea, a ne samo opiuma, pa kada se civilizirana Evropa nije pobrinula, da ih uvozi, smiješno je i uzaludno tužiti se na boljševičku Rusiu, da ih uvozi ona, naravno one i onakove, kakove ih ona sama ima.

A narodi iztoka nisu baš tako ni nepristupačni tim boljševičkim ideama, kada se one znadu zaodjeti krilaticama kao što su jednakost ljudi, pravo sviju na sva zemaljska dobra, rušenje razrednih razlika, vlast bijednih i razbaštinjenih, te sve druge ovakove i slične. Vlade autokrata, bogatih kasta, velikih svećenika i tajnih sila nisu manje kadre stvarati tlo boljševicima po cijeloj Azii, nego li je bila vlada cara samodržca, velikih knezova, feudalnih veleposjednika i raznih stareca u Rusii.

Na to tlo dolaze u ostalom boljševici ne samo s legitimaciom Moskve, koja je napisana na osobnim putnicama agenata Kominterna, nego i s legitimaciom Ženeve, koja je napisana u cjelokupnom novinstvu svijeta i glasno izvikivana dnevno iz miliona zvučnika krugovalnih postaja, što se napokon danas čuju i slušaju po cijeloj kugli zemaljskoj i u svim mogućim jezicima. Iz njih saznaju parie cijelog svijeta, da boljševici obećavaju vlast njima nad onima, koji su do sada nad njima vladali. Nu saznaju što više, da se ti isti boljševici titraju dnevno u Londonu, u Ženevi kao i na svim drugim medjunarodnim ročištima s onim evropskim silama, koje tamo u Azii vladaju nad njima i nad njihovim više manje prividnim vladama, i da se pred boljševicima gotovo dublje klanjaju oni u Ženevi nego li gospodari paria od Beiruta do Šangaja i od Cevlona do Altaja.

Iztok, koji nema tekovina civilizacie, s kojima se zapad s

pravom ponosi, ne može naravno ni progledati, da bi u boljševizmu imao što izgubiti, jer gdje ništa nema, tamo ne može ništa uništiti ni — boljševizam. Za Evropom, koja mu nije ništa donijela, ne će nitko ni suze proliti, kada tu Evropu istisnu boljševici, niti za Evropejcima, kada ih boljševici budu stavljali uz zid, jer oni, koji za izvoz banana i pamuka ne daju ništa drugo kao zamjenu osim opiuma i viskia, po sudu iztočnjačke etike ništa drugo ni ne zaslužuju.

I tako se boljševicima otvaraju vrata iztoka, a cijela Azia postaje poljem osvajanja i dominacie sovjetske Rusie. Pred tom činjenicom stoje sada nemoćno one sile, koje su tamo gospodarile, a čijemu gospodarenju sada sunce zapada. U toj se nemoći laćaju još nemoćnijeg i jadnijeg sredstva obrane. Umjesto da boljševizam pobijaju, tvore s njime saveze i prijateljstva te misle na taj način spasiti svoje položaje na iztoku, u djelatnoj nadi, da će ih boljševici poštediti, ako im budu saveznici, kao da će njihovu nemoć smatrati zaslugom i nagraditi je, i kao da boljševicima prijateljstvo nije tek oružje u rukama Kominterna za čim plodonosnije vršenje rada u spremanju svjetskog prevrata. Nu nije ovdje samo u pitanju prevlast izvjestnih evropskih država nad aziatskim narodima. Što više, kamo sreće, da im nikada nisu ni zagospodovale, i da se ovi čim prije izpod njihova gospodstva oslobode. Nu druga je tu teža stvar. Kolike su neizmjerne zemlje u Azii i koliko je silno brojem pučanstvo, što ih napučava! Nekada, kada se je govorilo o žutoj pogibelji, veličina se je te pogibelji predočavala u obliku jedne zloguke predočbe, koja je glasila od prilike ovako: da se aziatski narodi jednog dana ozbiljno stave u gibanje, kadri su poplaviti i osvojiti Evropu stupajući proti njoj s rukama u džepovima. Proti današnjem se oružju evropskih

država ne može doduše »marširati« s rukama u džepovima, nu unatoč je toga danas položaj u tom pogledu još mnogo gori. Treba si samo zamisliti to ogromno množtvo svijeta u gibanju pod vodstvom boljševičke Rusie, i to ne s rukama u džepovima, nego opremljene i naoružane sa svim onim, što sovjetska Rusia na polju naoružanja za svoju navalu na Evropu priredjuje, pa da se vidi, kako je nekadašnji pesimizam spomenute predočbe upravo ružičast prema crnoj sjeni, što je iztaknula predpostavka baca na izglede evropske kulture i civilizacie u budućnosti. A da sovjetska Rusia na tome radi, ne mogu zanijekati ni oni, što s njome tvore saveze radi svojih posebničkih računa.

Ne radi se dakle samo na tome, da sovjetska industrialna proizvodnja iztisne proizvode evropskog i američkog veleobrta sa aziatskog tržišta, nego i na tome, da sovjetska Rusia organizira aziatske narode proti Evropi i da ih povede proti njoj, i to jednako proti svojim saveznicima kao i proti svojim protivnicima. To ne može biti niti nevjerojatno niti čudno, kada se znade i kada niti sami boljševici ne taje, da je njihov konačni cilj podjarmljenje cijelog svijeta pod njihovu vlast. A tko bi mogao ozbiljno uztvrditi, da bi takova težnja bila u Azii neostvariva, kada se u Evropi ne bi našlo nikoga, tko bi se tome na vrijeme te ozbiljno i odlučno stavio na put. A tko bi opet mogao ozbiljno vjerovati, da se tome može na put stati na taj način, da se sa sovjetskom Rusiom tvore savezi i prijateljstvo i da se trpi, da ona posve nesmetano vrši te pripreme po Evropi i po Azii, te da na tom poslu ima slobodne ruke, da može slobodno i nesmetano raditi i vršljati po ostalim zemljama kao što radi u samoj Rusii. Azia, iztok, iztočni svijet, iztočnjački narodi, koje Evropa nije u stanju pravo razumiti, ili u glavnom

ne će da razumije, jer nad njima gospodari, i jer vladajući vladane nikada ne razumiju, vrlo je primamljivo polje za boljševičku djelatnost, te polje velikih boljševičkih nada. Ako je na iztoku buduća snaga i sila, što je naslućuju boljševici, to je sila sadašnjice još uvijek na zapadu. Za sada je na zapadu još uvijek sila vojničke i gospodarske organizacie, ili bolje reći organizirana sila vojničkog i gospodarskog značaja. Napredak civilizacie i stručne kulture daje zapadu u sadašnjici snagu i moć prevlasti. Tko se želi domoći vlasti na zapadu, u Evropi, mora tu snagu premašiti svojom snagom, mora imati u svojim rukama jača i brojnija stručna sredstva vlasti i vladanja. Zato se i kaže, da se sovjetska Rusia dala mahnitim tempom na poveleobrćenje (industrializaciu) i na strukovnu (tehničku) proizvodnju te na stvaranje samih strukovnih sredstava, koja da već premašuju proizvodnju mnogih naroda, koji su prije u tom pogledu bili na prvom mjestu. Bilo bi neozbiljno vjerovati, da je boljševička Rusia doista u stanju nadmašiti evropske narode u tehnici i u strukovnim sredstvima te ih tako onesposobiti za obranu. Obično se doduše navode dva vrlo važna čimbenika, koji bi imali to Rusii omogućiti, a to su prirodna bogatstva ruskog tla, koje da u sebi krije neizcrpive poznate i nepoznate mogućnosti, te prednost zajedničtvene (kolektivne) proizvodnje, proizvodnje po državnom nacrtu, pred proizvodnjom po posebničkoj (privatnoj) pobudi i po načelima slobodne utakmice. Nu nijedan od tih čimbenika ne »mogu opravdati tog ružičastog mišljenja. Koliko je god rusko tlo nedvojbeno bogato, ipak ono ne može dati i nadoknaditi sve potrebito, a zajedničtvena proizvodnja ima do sada u Rusii samo prividne uspjehe, to jest uspjehe, što su bili polučeni umjetno prisilnim radom i u času prve navale. Ti se prividni

uspjesi pričinjaju kao da su pravi samo u uzporedbi uspjeha na tom polju pod carskom vladavinom u Rusii, kada izkorišćivanje prirodnih bogatstva ruskog tla nije bilo još nikakovo. I kada ondje poveleobrćenje i tehnička proizvodnja nije bila tako reći još ni u povoju. Tko može uztvrditi, da poslije pada carske vladavine ne bi proizvodnja posebničke pobude i slobodne utakmice u Rusii postigla do danas daleko veće uspjehe od onih, što ih je postigla zajedničtvena (kolektivna) proizvodnja i prisilni rad, pogotovu pod jednom zdravom vladavinom, koja bi proizvodnju razborito podupirala. Za cijelo ne vjeruju ni sami boljševici, da će oni nadmašiti u tom pogledu evropske narode, pa stoga oni rade i na jednom drugom polju, odnosno na istom polju, ali u jednom drugom pravcu, koji bi ih mogao brže i mnogo lakše dovesti k cilju. Taj je pravac sustavno podkopavanje i razaranje izgradbenih (konstruktivnih) i proizvodnih sila i snaga ostalih država. Ako ne možeš protivnika snagom nadmašiti, da ga onda s premoću nadvladaš, moraš se uteći obrnutom postupku, to jest moraš sve učiniti, da protivnika oslabiš i da ga tako staviš izpod razine snage, koju sam postići možeš, a to ćeš polučiti razarajući iznutra njegovu snagu. Nakon toga ne će ti biti težko svladati ga u otvorenom sukobu.

I boljševici su se dali na posao u tom pravcu. Dok je njihov rad na iztoku neke vrsti izgradbeni (konstruktivni) rad, u koliko se taj izraz može uobće primijeniti na bilo kakov boljševički rad, dotle je njihova rabota na zapadu izrazito razorne naravi; rad razaranja, nakvarivanja (korumpiranja), zamućivanja i zamršavanja. Rad Kominterna na stvaranju komunističkih organizacia ima predhodno podpuno niječno (negativno) značenje, te je vršen u pravcu razaranja.

Komunističke radničke organizacie i njihov tako zvani »sindikalistički« rad ne ide za poboljšanjem materialnog stanja radničtva. U tom se mnogi varaju, kada misle protivno, nu tko je imao prilike stajati u neposrednoj borbi s tim organizaciama odnosno s njihovim predstavnicima, koji su redovito prije sve drugo nego li radnici, taj je mogao ustanoviti, kako se oni odlučno bore proti svakom pokušaju, koji ide za tim, da materialno stanje radnika postane doista dobro. U izvjestnim se je na primjer gradovima pošlo putem, da se obćinska zemljišta odnosno njihovi dijelovi razdjeljuju te ovako dobiveni dijelovi da se dadu u vlastničtvo radnicima pod povoljnim uvjetima, a istodobno da se tim novim vlastnicima omogući na njima sagraditi si kućice pomoću povoljnih zajmova iz obćinskih novčanih zavoda. Ne samo da rečene vodje radničkih organizacia nisu podupirali niti ikada podupiru ovakove pobude, nego ih što više pobijaju svim mogućim sredstvima, što im na razpolaganju stoje. Nije zadaća boljševičkih organizacia da pomognu radniku do boljeg blagostanja. Što više, one rade na tome, da ga zadrže u čim većoj bijedi. One računaju, da će on biti pristaša boljševizma samo dok je bijedan i nevoljan, a da bi ih ostavio onim časom, čim bi nešto imao. Ne, radnik ima postati čim većim proletarcom, čim većim bezkućnikom i bijednikom, da bude tim upućeniji na boljševičku promičbu i organizaciu.

Tim boljševičkim organizaciama je naprotiv zadaća rušenje svakog ugleda vlasti i svake vrijednosti ustanova, koje s radom i s radničtvom stoje u bilo kakovome odnošaju. Takovo stanje stvara razsulo i bezvladje u radu i u proizvodnji, na čemu ove moraju stradati. Postignuće većih plaća i manjeg radnog vremena samo je prividni povod za škrajkove, koje boljševički

vodje od vremena do vremena nalažu. Cilj je štrajkova dvostruk: prvo, uvježbavanje proletariata za konačni prevrat, praveći tako pokuse za pokretnost (mobilizaciu) u svrhu zaustavljanja prirodnog toka života i zatvaranja izvora, koji su narodima potrebni za odpor proti boljševičkoj navali, i drugo, zastrašivanje i umekšavanje proizvodnih narodnih čimbenika u njihovoj odpornosti. A onda time slijede svoju najvažniju svrhu. Ta dobiva svoj razorni oblik kao prirodna posljedica krzmanja (štrajkova) i sustezljivosti (pasivnih rezistencia) u slabljenju gospodarske snage dotičnog naroda, a po tome i njegove riznične (financialne), a što je najglavnije i vojničke snage. Ta krzmanja (štrajkovi) unose u narodni život podpunu nesigurnost, i to ne samo u radu i proizvodnji, nego i u obćem poredku, jer sprječavanjem slobode rada stavljaju u težak položaj državnu vlast, koja je dužna tu slobodu štititi, a pokolebanjem njezina ugleda nestaje i osobne imovinske sigurnosti. Zaposjednuće tvornica i radionica za vrijeme krzmanja čine bezpredmetnom pravnu ustanovu posebničkog (privatnog) vlastničtva, te podražuju proletarske redove na aktivnost u pravcu rušenja posebničkog vlastničtva, a u redovima vlastnika stvaraju razpoloženje privikavanja na gubitak istog. S krzmanjima se ukočuje gibivost i kolanje državnog i narodnog života, propadaju ogromne narodne vrijednosti, a druge se u isto tolikoj mjeri ne proizvode, čime se narod ne samo slabi i umrtvljuje, on se ne samo zaustavlja u napredku, nego ga se upravo baca u nazadak, jer u životu ne smije biti zastoja, a svaka zaustava napredka nosi kao neizbježivu posljedicu nazadovanje i propadanje. Tako radničke komunističke organizacie služe boljševičkom poslu slabljenja pojedinih naroda u Evropi, odnosno na zapadu

uobće, u gospodarskom, rizničnom (financialnom) i u vojnom pogledu.

Organizacije intelektualaca, kako je bilo iztaknuto, rade pako izravno i otvoreno na uništavanja moralnih vrednota medju izškolanim slojem, te ga čine protivnikom svake sredjenosti i poredka u moralnome pogledu, i tako slabe moralnu snagu pojedinih naroda, koji uslijed toga nemaju više oslona na intelektualnu snagu i pomoć svog novog pokoljenja intelektualaca. Napose te organizacie imaju zadaću uništavati moral obiteljskog života, a time i brojčani napredak naroda, što može u samome jednome desetljeću poprimiti upravo strašne oblike, napose ako se uvaže i sve druge neprilike, što danas stoje na putu tome umnožavanju. Komunističke pako stranke u pojedinim narodima, gdje mogu javno djelovati, imaju zadaću unositi čim veću zbrku u javni politički život dotičnog naroda, te izazivaju stranačke trzavice težke naravi i uništavaju na najbezočniji način svaki ugled najviših državnih i političkih ustanova i njihovih oznaka. Nu njihova zadaća ide i na polje medjunarodne politike, gdje im je dužnost stvarati neprirodne medjunarodno-političke odnošaje i položaje, da tako političke i diplomatske odnošaje izmedju pojedinih naroda dovedu u nemoguće stanje, iz kog se onda radja slabljenje onih naroda, koji su stvarno protivnici boljševičkoj Rusii, da isti u danom času budu mogli dati čim manje odpora pa da boljševizam tako lakše pobijedi. U tom ih poslu danas izdašno podupire slobodno zidarstvo, i to izravno i dogovorno, makar ovo potonje pri tome slijedi svoje posebne načelne ciljeve, što ne idu posve uzporedno s boljševičkim, nu što će svršiti u izravnoj ideološkoj službi boljševika, kako se je to već u nekim slučajevima doista i dogodilo.

Boljševičkom medjunarodnjačtvu stoji naravno najviše na putu narodnjačtvo (nacionalizam) pojedinih naroda, pa i onda, kada je to narodnjačtvo upravljeno u najizrazitijem družtvenom (socialnom) pravcu, razumije se u dobrom smislu, kao što je to slučaj kod narodnjačkih pokreta »totalitarnih« sustava, jer, dakako, nije boljševicima stalo do družtvenog napredka pojedinih naroda, nego do njihovog poboljševičenja. Boljševizam smatra ovo potonje narodnjačtvo najpogibeljnijim, pa proti njemu i ustaje najžešćom borbom i najvećim ogorčenjem.

Nacionalizam treba izkorijeniti i posve odstraniti i iz osjećaja pojedinih zapadnih naroda. Tomu služi u prvom redu tisak i književnost, i to što se tiče tiska, onaj javni i onaj potajni, što vrvi od najžešćih napadaja na tobožnju nesavremenost i preživjelost narodnjačtva, koje da je tek ostatak barbarskih navika ljudi, a koje da je naravno družtvovno (socialno) orijentirani »individuum« već davno odložio i zaboravio. Radi toga taj tisak i ta književnost umjesto velikih narodnih ideala uzdižu i za primjer stavljaju narodno odpadničtvo (apostatstvo) i renegatstvo, narodne junake i velikane izvrgava ruglu, a na njihovo mjesto postavlja tudjinske, tobože »socialne heroje«, te im podiže spomenike, kao što su na primjer marksisti za vrijeme svoje vladavine u gradu Beču jednu skupinu obćinskih stambenih zgrada okrstili imenom Mateotti, dok tolikim junacima iz svjetskog rata, što su poginuli za narod i za domovinu, nisu postavili ni jedne spomenploče barem u kutu kojeg hodnika u gradskoj viječnici. Komunističko razorno djelovanje u zapadnim je narodima dakle upravljeno u glavnome u četiri pravca. U prvom je pravcu uništavanje narodnog gospodarstva i gospodarske snage naroda putem

organiziranih krzmanja (štrajkova). Da taj način onesposobljenja naroda za obranu proti boljševičkoj navali u budućem svjetskom prevratu bude čim sposobniji i čim trajniji, proglasili su krzmanje pravom i u mnogim zemljama izhodili uzakonjenje tog najvećeg protuzakonja, to jest nijekanja slobode rada, što je u stvari isto što i zanijekanje slobode čovjeka. Tako boljševici s najvećom svetinjom jednog naroda, s njezinim zakonima, ruše njezine vlastite temelje. I kada jedan narod uzakoni to najnezakonitije sredstvo družtvovne borbe, nije mu obično sudjeno dugo čekati, da poslane igračkom u rukama moskovskih boljševika, jer i samo njegovo narodno i državno vihovničtvo (suverenitet) postaje brzo posve prividnim, a njegov unutarnji poredak pa i njegovi medjunarodni odnošaji prema drugim državama postaje predmetom hirova i odluka moskovske vlade, koja je vrhovno vodstvo svjetske komunističke stranke, i koja svojoj podružnici u dotičnom narodu daje izravno upute i naloge, te pomoću krzmanja komunističkog proletariata odredjuje pravac vanjske i unutarnje politike odnosnog naroda. »Demokracia« i izbori nisu tu više ništa drugo nego puka komedia, koja tek služi za zabavu boljševičkim goničima i njihovim pomoćnicima, te krvava rugalica ideama i ideologiama, koje to stanje hvale i brane.

U drugom je redu uništenje morala naroda, koje se vrši trovanjem družtva nemoralnim naukama i zasadama, te razkapanjem obiteljskog života. Nije dosta ono prvo, to jest da narod gospodarski nazaduje i propada. To može biti samo privremena pojava, te uslijed toga i samo privremeni uspjeh boljševika, jer se narod, dok god ima zdravu narodnu svijest, može naglo trgnuti, kada osjeti štetne posljedice gospodarskog

razaranja, te se oporaviti. Treba mu ubiti volju za takovo osviješćenje. Takova volja može biti najprije probudjena moralnim obiteljskim životom. Moralnome čovjeku rad priredjuje veselje, a nemoralnome neugodnost, koja ga lahko odvraća od posla i čini ga pristupačnim onim krzmanjima, koja nemaju nikakovog radničko-gospodarskog značenja, nego su čisto boljševičko-političke naravi, što je u naravi slučaj u devedeset i pet po sto krzmanja. Čovjeku bez obitelji ili bez prave obitelji nije stalo do trajnog rada i do redovite zarade, jer ga na to ne potiče ona prirodna briga i želja čovjeka, da svojim najbližim, što su na nj upućeni i o njemu ovisni, osigura i namakne kruh svagdanji. Čovjek bez ljubavi za svoju djecu i za svoje najbliže ne može imati ni ljubavi za rad, ni ljubavi za narodnu zajednicu. To je pravilo, jer su takovi prosječni ljudi, a iznimke ga opet samo potvrdjuju. Stvaranjem takovog družtva i takovog naraštaja boljševici si osiguravaju mogućnost trajnog i sve većeg gospodarskog slabljenja pojedinih naroda, a podjedno stvaraju naraštaj, koji će biti podatan njihovim načelima u pogledu moralnog i duševnog poredka, kakova oni žele posvuda zavesti. Treći je put rušenje svake djelatnosti vjere i svakog vjerskog osjećaja, jer će se pri pomanjkanju ovih najlakše postići da ljudi, nakon što u svojim srdcima poruše hram Božanstva, pristupe i rušenju hramova i žrtvenika na zemlji, što ih vežu u jednu duhovnu zajednicu s njihovim prošlim i budućim pokoljenjima, te koji ih podsjećaju na život, što nije puka tvar, a koji im je kadar pribaviti unutarnje zadovoljstvo i onda, kada zataje sva zemaljska sredstva, što se smatraju nosiocima sreće i zadovoljstva. A boljševici hoće, da čovjek ne traži ništa drugo nego ono, što mu oni pružaju, i da dobrim ne smatra ništa nego ono, što su oni takovim proglasili,

makar to bilo i proti zdravom razumu i shvaćanju.

Četvrti je put uništenja svake narodne svijesti. Narodi moraju postati bezimeni, a njihove države tek zemljopisni pojmovi, jer je boljševizam medjunarodan, a svaki mu je put zakrčen preko brane (bariere) narodnosti. Boljševizam poriče narodnjačtvu svaku vrijednost, nu zatajuje, da su se i kultura i uljudba podigle baš na temeljima narodnjačke ideje i svijesti. Nu to je i razumljivo, jer boljševizam ide za uništenjem tih dobara, pa mu ne treba ni njihovih temelja. Narodnjački su i protunarodnjački apostoli proglasili, da su na primjer i znanost i umjetnost medjunarodne, te se u to više manje i obćenito vjeruje. Nu to je krivo. Umjetnost i znanost su takodjer vrijednosti, što ih daje jedan narod, a daje ih više i bolje, čim je u njeg narodna svijest zdravija i razvijenija. Druga je stvar, da su djelovanja znanosti ili umjetnosti jednog naroda doista medjunarodna, nu u tom smislu, da se njima mogu i drugi narodi koristiti. Na latinskoj se kulturi griju već dvadeset vjekova i najsjeverniji narodi, a da je ona ipak ostala narodna latinska, baš kao što se u Švedskoj i Norveškoj jedu banane, premda one nisu i ne mogu biti proizvodi švedskog ili norveškog poljodjelstva. Ako je umjetnost medjunarodna, zašto svi narodi ne daju jednake umjetnike i znanstvenjake? Zašto se u svima narodima ne podiže jednako i ne napreduje znanost i umjetnost, makar svi narodi, barem u Evropi, radjaju pojedince, koji su iznad prosječnosti? Nema drugog tumačenja, nego da je mogućnost podizanja velikih duhova i njihovog velikog stvaranja uvjetovana prilikama, koje im jedan narod pruža, a drugi ne pruža. Narodi podpuno slobodni i s razvijenom narodnom svijesti prednjače drugima, makar brojčano i većim narodima. Narodi svijestni i ponosni na svoju narodnu osebujnost teže za

veličinom i slavom, u čemu nalaze podstrijek za uspjehe na svim poljima, pa naravno i na polju umjetnosti i znanosti. Nema medjunarodne umjetnosti i znanosti, pa ni išta medjunarodnog uobće, osim medjunarodne laži o obstojnosti medjunarodnjačtva, niti se na njemu mogu osnivati i podizati vrijednosti i dobra pojedinaca, naroda i čovječanstva uobće. Tko nije kadar raditi za svoj narod i njega podizati, taj ne može učiniti ništa dobra ni za čovječanstvo uobće, a tko je odpadnik, ponizuje i uništuje svoj vlastiti narod, taj radi i proti cijelome čovječanstvu. Narodnjačka je Evropa stvorila evropsku kulturu i uljudbu, Evropa nenarodnjačka, protunarodnjačka i medjunarodnjačka radi na njihovu uništenju. Evropa narodnjačka osigurava obstojnost i budućnost naroda, ona narodnjačka i protunarodnjačka ih vodi u tamu pokusa i u najmanju ruku dvojbenih životnih uvjeta, a na svaki način u boljševizam i u ralje boljševičkog družtvenog pakla, kakov se je već ostvario u samoj Rusii pod njihovom vlasti. Nu baš zato, što narodnjačtvo čini nepremostivu zapreku njihovome uspjehu na zapadu, ono je izvrženo njihovim najbjesnijim navalama. Treba ga pregaziti i pogaziti, da boljševizam bude mogao slavodobitno ući u Evropu i njome zavladati.

KOMUNIZAM U POJEDINIM NARODIMA

Komunizam se nije poslije svjetskog rata pojavio ni u jednom narodu samorodno, niti kao družtvovni pokret niti kao stranačka postrojba, nego je uvezen, širen i podržavan od sovjetske Rusie. Dok je još Evropom bjesnio rat, počeli su moskovski boljševici s odpremanjem zarobljenika u države središnjih sila, od kojih su zarobljenika mnoge prije učinili svojim »agentima«, tako te su vlade središnjih sila bile prisiljene zavesti tako zvane »karantene« za zarobljenike, što su se iz Rusie kući vraćali. Kada je pako rat bio završen na svim ratištima, i kada su se državne granice počele otvarati, boljševički su »agenti« poplavili cijelu Evropu. Boljševici su bacili u prvom redu oko na pobijedjene države, jer su političke i gospodarske prilike, koje su tamo bile nastale, bile najpovoljnije za boljševičku promičbu. Nu kako su se posljedice rata uskoro osjetile na gospodarskom i političkom polju i u državama pobjediteljicama, bacili su se boljševički agenti ubrzo svom silom i na njih. I danas gotovo svi narodi imaju već svoju povijest boljševičke najezde, pa bi trebalo mnogo prostora, kad bi se htjelo i letimice dotaknuti toga po cijeloj Evropi. Za ovaj je čedni okvir dovoljno spometnuti tek neke značajne oznake u odnosu po kojeg naroda prema komunizmu i prema boljševičkoj komunističkoj promičbi. I ako je glavni pravac boljševičke promičbe svuda jednak, s istim ciljem i s istim posljedicama, ipak je on tu i tamo različit u postupcima, a napose je različit odpor, koji pojedini narodi daju, već prema svojoj živahnosti (temperamentu) i prema svojoj unutarnjoj snazi (dinamici). O živahnosti, o unutarnjem duševnom ustrojstvu pojedinih naroda, o njegovim moralnim vrstnoćama te naročito o njegovim duševnim svojstvima i o njegovoj

životnoj snazi ovise uspjesi odnosno neuspjesi boljševičke promičbe. Posve je neizpravno, da taj uspjeh ovisi samo o gospodarskim prilikama odnosne zemlje, to jest da su prirodnim bogatstvima siromašnije zemlje i gospodarski slabiji narodi pristupačniji komunizmu nego bogati i dobro obskrbljeni narodi. Tako se je u prvi mah mislilo, i boljševici su na tome gradili, te su bili najprije uprli na takove zemlje, nu uskoro se je pokazala neizpravnost toga računa. Da nije tako, onda bi poratna, gospodarski u najteži položaj stavljena i mirovnim ugovorima opljačkana Njemačka te na razmjerno malenome i prirodnim bogatstvom oskudnom zemljištu prenapučena, te mirovnim ugovorima u pogledu vrela bogatstva najmaćuhinskije obdareni talijanski narod, bili bezuvjetno podlegli komunizmu i boljševičkoj navali, dok bi bogati, i ratnim plijenom još obogaćeniji narodi bili za vazda poštedjeni od i najmanjeg boljševičkog uznemirenja. Medjutim je posve protivno, a za dokaz tomu dovoljno je pogledati, kako su proti boljševičkom pokušaju odgovorile Italia i Njemačka, a kako odgovara Francuzka, koja je od prirode obdarena velikim bogatstvima, a osim toga je iz svjetskog rata odnijela toliko, da se je mislilo, da joj nikada ne će ništa pomanjkati.

Boljševizam je u prvom slučaju kročio brzo širokim putem, što su mu ga otvarale teške gospodarske prilike, dizao je viku i graju, nu kada je htio unići u srdce naroda, našao je zatvorena vrata i pred njima snažne i neumoljive vratare, što ga nisu pustili unutra, nu povrh toga su ga još i očistili sa široke ceste, kojom je bio došao. U onom drugom slučaju hodio je sporo po cesti zakrčenoj bogatstvom i blagostanjem, nu kada je po njoj jedamput prošao, našao je vratašca, kroz koja se uvlači do u srdce naroda. Ovo je na oko nevjerojatno, ali je tako, a

sadašnjica može svakog o tom uvjeriti.

Tko je dakle mislio, da su bogate zemlje same po sebi nepristupačne boljševizmu, a one siromašne da mu moraju podleći, preračunao se je baš kao i onaj, tko misli, da se komunizam može suzbijati i pobijediti pukim upravnim i redarstvenim mjerama. Ne, to su samo pomoćna sredstva u tom kao i u svakom drugom državnom poslu, nu za odrvanje od boljševizma treba nešto mnogo veće i jače, a to je idea, idea zdrava i snažna, utemeljena na moralnoj i narodnoj svijesti, te nositelja te idee, proizteklih iz sredine naroda i iz narodne životne snage. Pravi branitelji proti boljševizmu, a prema tome i njegovi izkorijenitelji jesu samo idee i njihovi nositelji, koje narod daje iz svoje sredine, odozdo, kao uzorne predstavnike (prototipe) životnosti, svoje snage, svoje veličine i svoje moralne vrijednosti, a sve su ostalo nadomjestci, što nikada ne bi bili kadri zaustaviti niti zatrti bolesne i nesretne pojave boljševičke. Vrijedno je spomenuti i zabilježiti značajke prve boljševičke navale na dvije zemlje bivše podunavske monarhije, na Madžarsku i na Austriu. Tu se je posebice odrazila prava bit i unutarnja sadržina načina boljševičkog prodiranja u Evropu.

BOLJŠEVIZAM U MADŽARSKOJ

Madžarska je jedina država u Evropi, koja je imala žalostnu sreću proživjeti jedno i ako ne dugo, ali ipak vremenski osjetljivo razdoblje pravog i podpunog boljševičkog vladanja. Na oko je čudno, da je to zapalo jedan narod, koji je uvijek bio osjetljiv na svoje narodnjačtvo, te koji je nosilac velikih tradicia, što ih čuva najvećim ljubomorom, a koje su svagda činile srž njegovog državnog života i družtvenog poredka. Nu kada se uoči stanje, u kome se je ovaj narod našao poslije sloma Austrougarske državne tvorevine, onda je razumljivo, da se je boljševizam bacio u prvom redu na nj, te da je u Madžarskoj bio i do uspjeha došao.

Kada je rat svršio s propašću Austrougarske državne tvorevine, nastala je preko noći u Madžarskoj uzetost cijelog narodnog života. Težki se je i zamršeni državni sustav dvojakosti srozao, a unutarnja se je državna zamršena postrojba ukočila, te je u onim prilikama nije nitko mogao staviti ponovno u redovito gibanje. Tu je ukočenost još više pojačao duševni pritisak podpune osamljenosti i osjećaj, što ga je izazvala činjenica, da je cijeli narod bio izručen na milost i nemilost susjednih naroda, koji su se umjeli priključiti pobjednicima i da je madžarska zemlja postala poprištem natezanja susjeda, koji su je medju se počeli dijeliti.

Nije moglo biti, a da taj i takov položaj ne svrati odmah na sebe pozornost moskovskih boljševika, koji su u njemu vidjeli najbolju priliku za svoju navalu, pa nisu ni časa časili, da je i izvedu. U tome su našli odmah najboljeg saveznika u samoj Madžarskoj u tudjem elementu, što je na madžarskom tlu bio svojedobno našao pod okolnošću jedne naročite osebujnosti

madžarskog narodnog života povoljno tlo, da se na njem ugnijezdi. Madžarska je bila prvorazredna poljodjelska zemlja, a njezine su nepregledne ravnice i puste uvijek bile u vlastničtvu plemstva i velikaša, dočim je seljak bio njihovim kmetom. Ova je nesretna okolnost, nesretna napose stoga, što se je feudalni sustav zadržao do najnovijeg vremena, imala i svoje težke posljedice. Velikaši su doduše tu i tamo vodili poljodjelske poslove na svojim imanjima, nu njihov »aristokratski mentalitet« pa zauzetost političkim i vojničkim poslovima nisu im dopuštali, da postanu trgovci proizvoda svoje vlastite zemlje. Ta je okolnost svojedobno dovabila u Madžarsku nerazmjerno velik broj trgovaca po zvanju i po soju (rasi), koji su trgovali madžarskim žitom, a koji su vrlo lahka srdca svoje usluge prenijeli na druge gospodare, čim su oni prvi došli u nesretan položaj. Tako se je taj tudjinski naplav odmah stavio na razpolaganje i u službu moskovskih boljševika, te je bio odmah spreman prodati cijelu Madžarsku, kao što je do tog časa prodavao madžarsko žito.

Pomoću njih, preko njih i po njima zavladali su moskovski boljševici u Madžarskoj, te su u njoj bili uveli čistu boljševičku vladavinu. A to je imalo biti ognjište i razsadište boljševizma po ostalim državama, te početak njegovog djelotvornog (praktičnog) zavedenja u život u središtu Evrope. Madžarska leži na Dunavu, a on je put, uz koji i niz koji su uvijek išli narodi, vojske i trgovina, pa su boljševici računali, da će tim putem isto tako ići na jug i na sjever boljševička pošast, te da joj tu ne će nitko moći lahko stati na put. I posao su započeli punom parom. U Madžarskoj su bili uveli pravi (integralni) komunistički sustav zajedničtva (kolektivizacie), te čisto krvnu boljševičku vladavinu i način vladanja, a istodobno su zaredali

slati preko Madžarske i iz nje »agente« na sve strane, koji su na putnicama nosili čistokrvna madžarska i poljska imena, na nosovima obilježje svojeg podrijetla, a u džepovima ogromne svote novca, kojima su ti »siromašni proletarci« Haidu, Golombiewski i stotine sličnih imali kupovati nove »agente« po drugim zemljama.

Madžarski se je narod našao prepušten boljševičkim diktatorima, proizišlim iz najgoreg družtvenog ološa, i bez i malo solidarnosti sila, koje su onda pobjednički diktirale granice i buduće uvjete života. Nu madžarski se je narod sam oslobodio te sramote; ne sramote svoje, nego sramote cijele prosvijećene Evrope, koja je mirno gledala boljševičko haračenje u Madžarskoj. Madžarski se je narod brzo probudio iz beznadnosti (letargie), u koju je bio zapao, brzo je prikupio svoju snagu, te je dostojan sebe i svoje prošlosti izmeo boljševizam iz svoje domovine tako snažno i temeljito, da mu je tako reći nestalo traga, dok se mnogi drugi narodi u njemu tajno ili javno guše.

Madžarski je narod tako u najtežim svojim časovima izpunio svoju dužnost, ne samo prema sebi i prema svojoj domovini, nego i prema ostaloj Evropi, te je izpunio poslanstvo kulturnog i uljudjenog čimbenika medju narodima, a da mu ni do danas podpuna ravnopravnost medju narodima nije priznata. Nu povijest će to ocijeniti i na posebnoj stranici zabilježiti.

AUSTROMARKSIZAM

Tim je imenom označena posebna forma, pod kojom se je boljševički komunizam pomolio u Austrii. Dok je u Madžarskoj pod tamo danim prilikama nastupio otvoreno, imao je mnogo razloga, da se u Austrii pojavi u drugom obliku, koji je moskovskim boljševicima izgledao podesnijim za postignuće svrhe. Njima je izgledalo, da ostala Evropa ne bi mirno gledala u Austrii, odnosno u Beču, otvoreni oblik boljševičke vladavine, jer su mnogi imali na tome središnje smještenom položaju svoje mnoge i naročite probitke, koji se ne bi mogli održati za boljševičke vladavine. A i sami su moskovski boljševici trebali jednu tako središnju točku za svoj rad po cijeloj Evropi, pa nisu htjeli staviti na kartu, da pokušajem uveden ja otvorene komunističke vladavine izazovu odpor, koji bi im onda za vazda onemogućio promičbeni rad iz te tako povoljno smještene točke. Tu se je s toga boljševizam zaodjeo krinkom posve zakonite socialističke stranke, pod kojom je mogao nesmetano vršiti u Beču,u Austrii i po ostaloj srednjoj Evropi svoj razorni posao poboljševičivanja i pripremanja tla za svjetski prevrat.

Njegovo vladanje pod tom krinkom u cijeloj Austrii nije bilo duga vijeka, te se je uskoro morao ograničiti na gradske viječnice, a u glavnom najviše na sam glavni grad Beč, gdje se je i najdulje održao.

Nu u poratnoj Austrii glavni grad Beč predstavlja gotovo jednu trećinu pučanstva cijele države. Kako god bivša Austro-Ugarska monarhia nije bila jedinstvena država, u kojoj je svaka od desetak narodnosti imala više manje svoje kulturno i političko središte, ipak je Beč, kao sijelo zajedničkih političkih i

gospodarskih poslova sviju tih naroda bio uzdržavan od njih sviju, to jest od pedeset miliona ljudi, te je tako narastao milionski grad. Nu kada je propala ta državna tvorevina, ostao je Beč, grad od blizu dva miliona stanovnika, prijestolnicom male države Austrie, koja ima svega oko šest i pol miliona stanovnika.

U toj se je prijestolnici bio ukorijenio marksizam, te je njome vladao stvarno i moralno i onda, kada je na čelu austrijske savezne vlade, koja ima naravno svoje sjedište u Beču, stajao katolički visoki svećenik kao predstavnik u pokrajinama vladajuće »kršćansko-socialne« stranke. Kako medjutim i Beč sačinjava jednu od saveznih zemalja austrianske savezne države, to je u rukama marksista bila ne samo gradska obćinska uprava, nego i zemaljska vlada tog područja. Domogavši se jedanput u prvim danima prevrata uprave grada Beča, nisu je više marksisti puštali iz ruku sve do »puča« od godine 1933., kada su bili oružjem odstranjeni sa gradske viječnice. Tu su oni vlast držali u rukama jednom previjanom drzovitošću i jednom naročitom vrstom moralnog terora.

Njihova se je vlast u Beču u najvećem dijelu temeljila na tudjincima, što su u taj medjunarodni »monarhijski« grad pridolazili oduvijek iz svih bivših zemalja, a napose su u Beč nagrnuli za vrijeme rata i neposredno iza njegova svršetka. Treba samo uočiti, da u Beču ima četvrt miliona Židova, pridošlih tamo u dobrom dijelu u nekoliko posljednjih desetljeća, te da postoje čitave tako zvane češke četvrti, a da se ni ne spominje tolike druge strane narodnostne sastavine, da se može shvatiti, koliko tu ima pučanstva, koje ne osjeća niti može osjećati ni austrijski ni njemački, komu je i radi domovinske bezosjećajnosti i radi vlastitih probitaka više išla u račun bilo

kakova, a napose »internacionalistička« vladavina, više nego li narodna, samorodna bečka.

Taj tudjinski naplav ima u svojim rukama glavnice i većinu veleobrtnih poduzeća, te je ne samo sam podržavao svojim brojem i novcem marksističku vladavinu, nego je i sve one, što su od njeg gospodarski ovisili, silio, da za marksizam vojuju. Taj je strani naplav želio, a prema tome i radio, da na onom području, na kome živi dobro i mnogo stiče, vlada bezbojno medjunarodnjačtvo, jer se onda on, koji nije narodan, osjeća tu dobro i kao kod svoje kuće. To je medjunarodnjačtvo trebalo tome tudjinskome naplavu, prikupljenome tu iz raznih naroda, a ne pravome bečaninu, jer je na taj način bečanin morao služiti ovome tudjinu u svojoj vlastitoj kući. Radi toga je bečki marksizam bio udario prokletstvo na sve, što i malo odiše po narodnjačtvu, te je ovo javno i otvoreno izvrgavao ruglu i na nj se nabacivao pogrdama i blatom.

Neposredno poslije rata, a u izvjestnoj mjeri i sve do danas, središte javnog života u Beču nisu sačinjavala pitanja političke naravi, nego u prvom redu i pretežno pitanja gospodarske naravi, što je posve razumljivo, jer »Austrianac« nije pojam narodni nego zemljopisni, niti je on išto drugo nego jedan "periferijski ogranak velikog njemačkog naroda, izvan kog se još za sada drži samo sticajem prilika". U Beču je vladala glad i strašna nezaposlenost. U tim je prilikama bečka vijećnica imala u rukama kruh i radnu mogućnost od blizu dvaju miliona ljudi. A kruh i radna mogućnost u tim su rukama bili sredstvo najbezočnijeg nasilja bečkih marksista nad stanovničtvom. Tko nije izpovijedao marksističku vjeru, tko u izborima nije davao svog glasa marksistima, taj u Beču nije mogao dobiti ni rada ni kruha. Tko je i malo pokazao svoje samostalno mišljenje, koje

nije odgovaralo sto po sto marksističkim goničima, bio je nemilosrdno odstranjen sa svakog posla. Pomoću vlasti, što ju je imala na obćini, gospodarila je marksistička organizacia i u svim privatnim poduzećima, te se je s tom čisto boljševičkom strahovladom držala na vlasti.

Posebna je zadaća austromarksizma bila širenje nemorala i družtvenog razaranja. Osim spisa najbesramnijeg i najzločinačkijeg sadržaja vršili su tu zadaću i posebni predavači, što su ih bečki marksiste dovodili Bog zna od kuda, a koji su u svojim predavanjima pred mladošću marksističke stranke istu otvoreno i Izravnim riječima upućivali na nemoralan život, te ga pred njima veličali kao uzor novog, osvještenog i naprednog marksističkog naraštaja. Marksisti su kao novi oblik obiteljskog života zavodili u Beču najprostije priležničtvo po uzoru boljševičke Rusie. Osim toga je bila dužnost svakog onog, tko je marksističkoj organizicii pripadao ili o njoj ovisio, da odpane od svake pozitivne vjere i da postane »Konfessionslos«.

Sve je to radila tobožnja socialistička stranka, u stvari nije bila ništa drugo nego podružnica moskovske boljševičke stranke, a pod vodstvom Kominterna. Tko je imao sreću zaći u poslovne prostorije bečke marksističke stranke, naišao je tu na skromno uredjene urede, u kojima su sjedili i poslovali izvjestni proletarci, koje se je i inače vidjevalo u radničkom pokretu, nu njihova je uloga u tim uredima bila posve sporedne, u najbolju ruku stručne naravi. U posebnim razkošno uredjenim prostorijama, u koje se je vrlo težko dopiralo, sjedile su osobe, koje su javnosti bile manje, ili posve nikako poznate, a koje su upravljale strankom i stvarno odlučivale, nu koje nisu bili niti Bečani niti austrijski državljani, nego povjerenici i pouzdanici

Kominterna, za koje bečki proletariat nije znao ni tko su ni od kuda su.

I kada je u poznatom »puču« marksizam bio u Beču oružjem nadvladan, i kada su bile porušene njegove tvrdjave, što su ih u obćinskim stambenim zgradama bili uzidali upravljači bečke obćine, da iz njih u danom času pucaju sa strojnim puškama na bečko pučanstvo, otišli su vidljivi i nevidljivi, javni i potajni vodiči austromarksizma u — Moskvu, očito zato, da na taj način pruže i zadnji dokaz, da — nisu bili namještenici i »agenti« moskovske vlade i Kominterna.

Ovaj je kratki pogled valjalo baciti na boljševičke napore u rečenim dvjema zemljama u vrijeme njihovog naročitog stradanja, jer u buci svjetskih dogodjaja, što se nagomilavaju nevjerojatnom brzinom novog, uvijek bržeg i vrtoglavijeg zamaha, vrlo često bez logične veze, a koji dogodjaji zatrpavaju u zaborav mnoge dogodjaje, koji su im predhodili, a koji bi često mogli biti tumačem mnogim kasnijim pojavama i služiti za razjašnjenje sadašnjosti te za bistrinu pogleda u budućnosti.

ZAPADNE »DEMOKRACIE« I BOLJŠEVIZAM

Boljševizam je sam po sebi i po svemu onome, u čemu se je izpoljio u sovjetskoj Rusii, najveće nijekanje »demokracie«, shvaćene bilo u kome smislu te riječi, jer on ne predstavlja naroda niti kao narodnostne niti kao družtvovne cjeline, pa niti njegova većeg dijela, pa ni njegove onakove manjine, koja bi prema cijelosti mogla značiti bilo brojčanu bilo moralnu količinu, da bi bilo kako mogla opravdati »uzurpaciu« vlasti nad tolikom zemljom i nad tolikim narodima u Rusii.

Taj boljševizam nije na području sovjetske Rusie dozvolio obstanak niti jedne zasade ili ustanove, proiztekle iz »demokratskih« načela, niti je i na čas trpio bilo kakova rada i života po tim načelima. Što više, on si je uzeo za zadaću, da »demokraciu« uguši po cijelome svijetu, baš tako kao i svaki drugi oblik vladavine, koji nije boljševički. Nu unatoč su tome zapadne »demokracie« sjele s njime za isti stol, te mu priznale pravo zavičajnosti u obćini zapadnih naroda i u svojim vlastitim zemljama. Kada je govor o zapadnim demokraciama, misli se naravno na one velike, to jest na Francuzku i na Englezku.

U povodu svog »imperializma«, što se proteže na ništa manje nego šestdeset »dominiona, kolonia i protektorata«, te na više od stotinu raznih naroda svih sojeva (rasa) i svih boja kože, našla se je Englezka u jednom neugodnom i protuslovnom položaju. Dok joj s jedne strane boljševizam podkapa ugled i njezine probitke na iztoku, a u cilju, da je iztisne i da na njezino mjesto zasjedne, dotle na zapadu veliki narodnjački narodi posižu za onim koloniama, koje im je ona ugrabila ili za onima, koje si je ona bila zapisala (rezervirala) za kasnije prisvojenje.

Unutar se tih dviju vatara vrpolji Albion te ne zna pravo, prema kojoj bi se strani prije okrenuo, neodlučan u izboru, nu odlučan, da zadrži sve, što ima, i da po potrebi ugrabi još i više, ne zato, što bi mu to trebalo, nego zato, da se drugi ne pomognu i ne ojačaju.

U toj neodredjenosti progledava medjutim sve više kroz prste moskovskomu boljševizmu, te ga sve više uvodi k stolu zapadno-evropske obitelji, jer možda cijeni, da je za njezin »imperialni« položaj u svijetu manje zastrašujuća buduća boljševička pogibelj na iztoku, nego li prisutna pogibelj prebrzog ojačavanja »nacionalističkih« vlasti u Evropi. Kada se govori o komunizmu, englezkom se uostalom posjedniku doživotne »rente« i rezaču »kupona« dionica velikih petroleumskih poduzeća ne ježi koža. U Englezkoj je spor izmedju rada i kapitala stara stvar, u tom je sporu Englezka uvijek znala držati ravnotežje i pronalaziti srednje puteve, što su omogućivali i daljnje rezanje »rentnih kupona« i dioničarskih papira, pa se nada, da će i u buduće znati izbjeći propasti, što je komunizam sobom nosi. Ta nisu li se »Trade Unions« rodili u Englezkoj, ta nije li im englezko zakonodavstvo priznalo već godine 1824. pravo »kolektivne« borbe proti glavnici (kapitalu), a ipak je družtvovno i gospodarsko ravnotežje u Englezkoj sačuvano! Ta nije li se prvi »laburistički premier« pri nastupu na vladu predstavio kruni u »tradicionalnim« kratkim hlačama i svilenim čarapama, znaku stare englezke »buržujske tradicie« i skrajnje »konservativnosti!«

Da, ali Englezka očito ne računa, da se u nazočnom slučaju ne radi o englezkim komunistima soja Owenova ili o socialistima soja Mac Donaldova, nego o moskovskim boljševicima soja

Jagodina, Kamenjeva i Staljinova.

Ti se socialisti ne predstavljaju okrunjenim glavama u kratkim hlačama i svilenim čarapaina, nego oni kraljeve strijeljaju skupa sa ženama i djecom u pivnici koje kuće u kakovom Jekaterinburgu. Moskovski su vlastodržci stavili pred zid ne samo ruske glavničare (kapitaliste) i ruske boljare (aristokraciu), nego i ruske socialiste, pa ne bi jamačno bolje prošli ni englezki »laburisti«, koji im danas tako dobro pokrivaju ledja u njihovom prodiranju u izvjestne zapadne zemlje i zapadne »demokracie«, uz mučko odobravanje konzervativaca, što radi svog savezničtva s lljevičarskom Francuzkom i radi svojih naročitih sredozemskih probitaka moraju graditi nasmijano lice na zločestu boljševičku igru, baš kao što ne bi poštedili ni onih častnih londonskih biskupa, koji su pronašli, da moskovski boljševici vrše Božju volju, kada kolju i gladju ubijaju milione ljudi. Francuzka je postala pozorištem žalostne igre otvorenog boljševičkog prodiranja u područje »zapadne demokracie«. Boljševici su napeli snage, da se u njoj ugnijezde, makar je ona bila kroz dva desetljeća po svome prevladstvenom (dominantnom) pobjedničkom položaju gotovo središte evropske politike i jedan od najvažnijih njezinih čimbenika.

Za naše promatranje nije zanimivo, kako će svršiti to boljševičko poduzeće u Francuzkoj i kakov će konac imati ta francuzka »tragedia«, jer je to pitanje medjunarodno-političke »dinamike«, a ne »dinamike« francuzkog naroda. Pokazalo se je naime, da se u Francuzkoj iz samog naroda ne može poroditi temeljit protu-boljševički pokret, koji bi bio kadar čvrsto stati za vrat boljševičkoj zmiji, a u koliko se je bilo mislilo, da se je pojavio, odmah se je pokazalo, da je na sebi nosio iztočni grijeh

jedne sredine, koja je zaražena neizlječivom bolesti preživjelosti. Današnju Francuzku može od boljševizma spasiti samo neka vrsta medjunarodnog položaja i medjunarodnih dogodjaja, a to je, ako boljševizam bude srušen u samoj Rusii jednim zahvatom zdravih narodnjačkih naroda, ili ako mu njihovim zahvatom bude zakrčen svaki put njegovoj promičbi, što je vrši u Evropi pomoću državne vlasti, koju ima u Rusii. Ovdje je od veće zanimivosti pogledati, što je uzrok, da je do tog stanja u Francuzkoj došlo.

Francuzski se narod nalazi u neposrednom susjedskom položaju i odnošaju s velikim njemačkim narodom, oba smještena na tlu, što zemljopisno sačinjava truplo Evrope, ili barem najveći dio tog trupla. Izmedju ta dva naroda postoji od vjekova utakmica, i postojati će, dok ih god bude. U njihovom se medjusobnom odnošaju mogu vremenski izmjenjivati stanja rata sa stanjima mira, stanja dobrih odnošaja sa stanjima trvenja i protivničtva, nu na granici izmedju ta dva naroda neizbrisiva je u njihovome medjusobnome odnošaju glavna crta natjecanja sada otvorenog a sada prikritog sukoba. To je »dinamika« života i povjestnog toka, koju nikakov politički položaj i nikakova ljudska volja ne mogu promijeniti. To leži u naravi stvari i u zakonima, što stoje izvan ljudske, pa makar i dobre volje. Francuzkoj je svjetski rat, odnosno njegov izhod, imao osigurati ne samo sigurnost, nego i nadmoć nad njemačkim narodom za dugo vrijeme, barem za jedan vijek, i tako joj dati nove hrane i novu podlogu za bezbrižan život te prvenstven položaj. To je sadržaj i cilj versaljskog mirovnog ugovora, a i ostalih ugovora o miru, koji su isti položaj imali pribaviti manjim narodima, saveznicima Francuzke, nad narodima, za koje se je držalo, da im je sudbina vezana ili da bi

mogla biti vezana uz Njemačku. Nu život ne stoji, nego se giblje i teče. U tome ga gibanju ne može zaustaviti nikakova sila, a još manje slovo mirovnog ugovora poslije jednog rata. A gibanje i tok života mijenjaju i položaj naroda i njihove medjusobne odnošaje, te odnose njihovih snaga i vrijednosti. Ne jedan vijek, nego niti dva desetljeća nisu bila potrebna, da se stanje stvoreno mirovnim ugovorima pokoleba iz temelja, a jer je to stanje bilo stvoreno u korist Francuzke, pokolebalo se je na njezinu štetu. Sada je najprirodnija pojava, da se francuzki narod nastoji suprotstaviti sa svim silama novom položaju, koji bi imao nadoći, i obraniti se od dogodjaja, što se proti njemu valjaju, ili bolje reći proti njegovom prevladstvenom položaju, što su mu ga bili dali mirovni ugovori.

Nu za uspješnu je obranu potrebita velika narodna snaga, koja ne leži samo u mnogom oružju i u silnim ratnim utvrdama, u samim stručnim sredstvima i u zlatu, nego u prvom redu u živoj snazi ponavljanja i umnožavanja naroda u novom, zdravom i za život sposobnom prirastu, što ga radja sam narod. Najvažniji i najnenadoknadiviji izvor snage jednog naroda jest njegova plodnost i njegov stalni porast u radjanju. U toj snazi leži njegova životnost, njegovo napredovanje i njegovo pobjedjivanje. A to vrelo presahnjuje u francuzkom narodu već od nekog vremena, presahnjuje sve više i sve brže, bez ikakovih znakova i najmanjeg oporavka. Ta je porazna i strašna činjenica još strasnija i poraznija, što je to pojava naročito francuzka, i što je vrelo prirasta broja i snage u obrnutom toku kod drugih naroda, naročito onih, s kojima Francuzka stoji u neposrednom zemljopisnom odnošaju, a i u natjecanju i latentnom sukobu. Ta činjenica proizvodi u francuzkom narodu možda i nesvijestno strašnu duševnu potištenost i tjeskobnost, te padanje narodne

svijesti i pouzdanja u narodnu budućnost.

Ta je činjenica povukla za sobom jednu još strasniju posljedicu, kojoj nema možda u povijesti primjera. U tjeskobnoj brizi za održanje brojčane snage Francuzka se je utekla umjetnom održanju brojčane visine »naturalizaciom« stranog »elementa«, što postizava vršak u »nacionalizacii kolonialnog etničkog elementa«. Time je francuzka došla u najneprirodniji položaj »imperialističke« države, koja umjesto da svojom narodnom krvi napučuje kolonie, napučuje francuzko narodno tlo s krvlju kolonialnog, crnačkog i polucrnačkog priliva, čije miješanje i suživovanje na narodnom, »metropolitanskom« tlu s narodnom francuzkom bjelačkom krvi nosi smrt samom narodu.

Taj priliv »koloriranog etničkog elementa« u Francuzku ne može francuzki narod ojačati, nego je on što više najpodesnije sredstvo za uništenje narodne svijesti, a po tome i za uništenje narodne snage i odpornosti. Nu taj priliv najizrazitije uništuje narodnu otpornost proti medjunarodnjačtvu i proti boljševizmu, jer se razvodnjenjem krvi razvodnjuju tradicia i svojstva pasmine, te ne nastupa samo tjelesno nego i duševno izobličenje pojedinaca i naroda.

Odkuda narodna svijest krvi, koja je sva ili u polovici potekla iz žila soja, koji te svijesti nije nikada imao; odkuda svijest i potreba uljudbenog družtvenog poredka potomcima onih, koji su od vajkada neprestano živili u divljačkom ili poludivljem stanju, a od kuda ljubav prema tekovinama kulture onima, čiji su djedovi jeli ljudsko meso i vazda živili u barbarstvu i poluživotinjskim životom? Umjesto da Francuzka nosi njima u Afriku kulturu i uljudbu, ona presadjuje njih, njihovu sojnu

bezvrijednost i divljačku prošlost na svoje narodno tlo i u svoju narodnu krv. Nu u Francuzkoj nije ta činjenica samo uzrokom omaloduševljenja i umanjenja odporne snage proti boljševizmu, nego ona toj pošasti otvara vrata i izravno. Najrječitije to govori sam Pariz. Prijestolnica nije doduše cijela snaga naroda, nu ona je gotovo uvijek njegov mozak i njegovo bilo. Kako kuca to bilo, takovo je zdravlje čitavog naroda. A to bilo na rubovima francuzke prijestolnice ne kuca francuzki, ne kuca narodno ni evropejski. Stotine hiljada francuzkih »naturaliziranih« gradjana kože u bojama sačinjavaju predstražu boljševičke navalne vojske na narodnu i na uljudjenu Francuzku. A kakovo čudo? Što veže te nove francuzke gradjane kože u bojama sa starom slavom, kulturom i uljudbom francuzkog naroda, na stvaranju kojih njihovi predji nisu sudjelovali, niti dionikom njihovih blagodati bili? A što ih dijeli od boljševičke barbarštine, koja im obećaje vlast i vladu nad samim francuzkim narodom, naravno na temelju tobožnje jednakosti i proletarske uzajamnosti (solidarnosti), vlast nad ljudima, koje oni mrze prirodjenom mržnjom divljačkog soja na bijelce i na kulturu, što su je oni stvorili, i pomoću koje su njih izveli više manje silom ili prevarom iz njihova raja narodnog života po afričkom pijesku i po džunglama? Odgovor daju razni izbori i broj komunističkih zastupnika u francuzkom »parlamentu«. A to zlo nije više samo u Parizu, nego poplavljuje i mnoge druge gradove i krajeve. Ta je činjenica pravim uzrokom strašne unutarnje političke i družtvene krize francuzkog naroda, koji i nesvijestno gubi ravnotežu i nadu u svoju narodnu budućnost, kao i vanjske politike Francuzke, koja svoju sudbinu na medujnarodnome polju veže uz kola sovjetske Rusie, jer je izgubila vjeru u budućnost svog

medjunarodnog položaja medju zapadnim narodima.

Tako zapadne demokracie otvaraju put boljševizmu na evropski zapad na štetu zapadne kulture, pa i same zapadne demokracie. A moskovski boljševici za uzvrat meću demokraciu na zadnji stup sramote, nazivajući njezinim imenom svoj novi ustav, u kome je Staljinova satrapia postigla svoj vrhunac, te nazivajući demokratskim izborima najsavršeniju rugalicu, po kojoj on ruskom narodu nameće strahovladu, kakovoj u povijesti nema premca.

FAŠIZAM I BOLJŠEVIZAM

Fašizam nije danas više samo jedna forma vladavine, kakova je uvedena u Italiji, nego je tim imenom označena jedna izvorna idea novog narodnjačtvenog uredjenja države, pa i družtva, te je danas to već stvar svjetskog značenja. Fašizam nije »antiteza demokracii«, kako se to obično krivo tvrdi, nego je njezin nasljednik kao »antiteza komunizma« odnosno boljševizma. Komunizam se je »praktički« pojavio na iztoku, u Rusii, mimo demokracie i izravno na ruševini samovladja (autokracie), jer je demokracia zakasnila i promašila pravi čas, da se vremenski umetne izmedju njih. Fašizam je nikao na zapadu na razvalinama demokracie, koja se nije bila kadra suprotstaviti boljševizmu, kada je htio iz Rusie prodrti na zapad. Njezin sustav, njezini načini rada i njezina sredstva, s kojima ona može razpolagati, nisu bila kadra mjeriti se a još manje suzbiti i potući načine rada boljševizma i njegova sredstva borbe, baš kao što se ribarska ladja ne može suprotstaviti ratnoj oklopnjači. Trebalo je doći nešto novo, nešto jače i sposobnije za borbu proti boljševizmu, sposobno da ga porazi. A to je našlo svoj izhod u fašizmu. Naravno, fašizam je morao najprije odstraniti demokraciu, koja se je pokazala nedorastlom i nesposobnom za tu borbu, da mu se ne plete oko nogu, dok se rve s boljševizmom, i da si na taj način načini čisto i ravno tlo za rvanje. Da mu bude moguće razviti u toj borbi svu svoju snagu, morao je fašizam naravno odstraniti sve ono, što je demokracia bila uvela, u koliko je god to moglo smetati borbi ili bi što više neprijatelja jačalo ili mu pomagalo. To je u prvom redu slobodarstvo (liberalizam), naravno, slobodarstvo tako zvanih zapadnih demokracia, odnosno ono, što se u njima slobodarstvom naziva, a u stvari nije ništa drugo nego

podpuni nehaj za narodne vrijednosti, jer se po tom slobodarstvu mora svakome putnom i namirnom dopustiti, da te vrijednosti uništava i razara, a narodno ime, čast i ponos naroda vuče po blatu i gazi, sve to podpuno nekažnjivo, a često i uz nagradu. Sa slobodarstvom se ne može boriti proti boljševicima, koji ga na svom tlu ne poznaju i ne trpe, a na protivničkom se tlu baš s njim služe kao najjačim oružjem u stvaranju protivničke slabosti, baš kao što se ne može pobijati zločinačtvo (kriminal) s pjevanjem »litania«, nego s kaznenim zakonom i tamnicama.

Demokracia sa svoje strane ne će priznati svoje slabosti i nemoći te svoje podpune nesposobnosti, da se ozbiljno suprotstavi boljševizmu, nego se nastoji opravdati time, što niječe njegovu pogibeljnost i odvratnost. Da tomu dade vidna izražaja, sklapa ona s komunizmom sporazum (kompromis), a po tom se pomalo u njemu i utapa. Lažne su i neiskrene stoga suze onih, što plaču nad razvalinama demokracie i što nepravedno kunu fašizam, da je on uzrokom propasti demokracie, jer da je on navlas ruši. Naprotiv, ona se ruši jer ne može odoljeti novoj »dinamici« borbe, baš kao što se same od sebe ruše zapuštene srednjovjeke ratne tvrdjave, koje nisu više bile kadre odolijevati novim težkim topovima, pa nije nitko više imao nikakova razloga, da ih uzdržava. Najbolje to znadu sami boljševici i radi toga oni zajedno s velikim svećenicima demokracie licumjerno liju suze nad razvalinama demokratskog Jerusalema, te u jednom zboru s njima dižu zaglušnu viku proti fašizmu kao proti kakovome najvećem zlu na svijetu. Boljševici su proti fašizmu izmislili najuvjerljiviji dokazni razlog u krilatici, da fašizam znači pogibelj za mir. Taj je razlog kod naroda zapadnih demokracia najuvjerivljiji. Sada,

poslije svetskog rata, u kome su se države zapadnih demokracia napljačkale do prezasićenosti, nemaju one druge želje ni težnje, nego da se stanje stvoreno mirovnim »diktatom« nikada više ne promijeni. Do te promjene naravno ne može doći nego ratom, jer je one po dobru ne dozvoljavaju, i za to do rata ne smije nikada više doći. Već dakle radi toga, a i bez obzira na strahote rata kao takova, tko može biti u očima naroda zapadnih demokracia omraženiji od onoga, tko ugrožava mir i sprema rat? Eto za to boljševici u svojoj promičbi medju narodima zapadne demokracie trajno i uzko vežu ime fašizma s imenom rata. Odatle takodjer po cijelome svijetu organiziranje »Kongresa proti ratu i fašizmu«, odatle postavljane »Komiteta proti ratu i fašizmu«, a odatle i ime cijelome protufašističkom pokretu »Amsterdamski pokret proti ratu i fašizmu«, što ga vode boljševici.

Čitav je taj boljševički protufašistički rad jedna velika napuha (montatura), praćena svakodnevnom vikom slobodarskog (liberalnog) tiska, jer je potrebno, da se svakoj staroj usidjelici, svakome posjedniku dionica velikih petroleumskih i rudarskih poduzeća, te svakome velikome i malome »rentieru« po državama zapadnih demokracia nakostruše kose i naježi koža svakog jutra, kada za vrijeme tečnog i obilnog zajutarka uzmu u ruke novine i čitaju o fašističkoj ratnoj pogibelji, koja naravno ugrožava mirno uživanje plodova »versaljskog diktata«. Treba na taj način pod svaku cijenu staviti u pokretno stanje (mobilizirati) cijeli svijet u rat proti fašizmu, jer fašizam znači — ratnu pogibelj. Treba njega uništiti, a onda će boljševizmu biti lahko svršiti sa demokraciom. Ona je i tako postala već igračkom u njegovim rukama. Taj je obračun s demokraciom tim lakši, što ona već dugo nije stroj u rukama naroda, tako da

bi se on za nju kao za svoju stvar borio, nego je sredstvo u rukama tajnih osnova i glavnica (kapitala) neodredjene narodnosti i sumnjivih izvora. A fašizam, onaj pravi kakova su ga dale Italia i Njemačka, jest odraz volje naroda, njegovih najširih slojeva, kog treba razlikovati od proračunanih smišljenosti (spekulativnih kombinacia), što služe samo za održavanje izvjestnih vladavina na vlasti u demokraciama na umoru, i od »pseudofašizma« vlada, koje nisu proiztekle ni iz demokracie ni iz fašizma, nego su tek prigodne (okazionalne) i proiztekle iz naročitih prilika i u naročite svrhe, a u glavnom su stvarno i nehotice najbolje i najpodesnije predteče boljševizma, jer mu radi svoje omraženosti u narodu pospješno uravnavaju put. Demokracie narod rastočuju, baš kako si to žele boljševici, a fašizam je moguć samo u jednom narodu, jedinstvenom po krvi, po osjećaju i po jedinstvenoj volji, pa je stoga on tvrdjava, koje boljševizam ne može osvojiti, i sila, pred kojom on mora uzmaknuti. Fašizam se ne može stvarati odozgora, sa vlade, kao što se stvaraju izvjestne stranke izvjestnih vladavina u poludemokracii i u pseudofašizmu, nego on nastaje odozdo, iz naroda, te dolazi s prirodnom snagom na vlast i na njoj se drži trajno baš snagom, što je crpi iz širokih narodnih slojeva, dočim one druge spomenute vlade drže državnu vlast u rukama do prve slijedeće nove »kombinacie« ili »koalicie«, koja je zvana da uvede novu zbrku i nove daljnje »kombinacie« i »permutacie« u narodnom i državnom životu. To je polje, na kome cvate nesmetano i nekažnjivo boljševička rabota na pripremanju svjetskog boljševičkog prevrata.

Dok ova dva velika pokreta, s jedne strane fašizam kao pokret idea i naroda, a s druge strane boljševizam kao sljub (sinteza) barbarstva i razaranja, dijele medju sobom veliki dvoboj, dotle

je demokracia osudjena na ulogu mirnog promatrača ili vlastnika polja, na kome se taj dvoboj dijeli, a kad se ta borba završi, ne će na polju ostati ni zelene trave od »demokratske ideologie« i demokratskog družtvenog poredka.

Nije moguće nastaviti dalje u tome razmatranju, jer to ne spada u ovaj uzki okvir, već je predmet posebnog većeg razmatranja. Ovdje nam se je dotaći tek u nekoliko riječi nosioca pokreta, kome je providnost namijenila, da izvrši ulogu spasitelja čovječanstva u ovom razdoblju od najveće pogibelji, što je za čovječanstvo i za njegove najveće tekovine predstavlja boljševizam po svom sadržaju, po svojim načinima i po značaju onih, koji su ga stvorili, koji ga vode, i koji hoće da ga nametnu cijelome svijetu.

Nije bilo moguće, da se ne pojavi odpor na marksističke zablude i na ludjačko provodjenje u život tih zabluda otvoreno i u punoj mjeri na onom tlu, na kome se je pred preko dvadeset stoljeća rodilo ne samo veliko rimsko carstvo, nego i jedna kultura i uljudba, što je dala životu cijele Evrope a i preko njezinih granica, jedan nov pravac, a najznatnijem razdoblju povijesti svoje obilježje. Razdoblju, što još nije prestalo, a s kojim će obilježjem biti povjestnica obilježavana još dugo, neizračunljivo i nepredvidljivo dugo vrijeme. Zemlja Katona, Cicerona i Cesara, morala je dati i Mussolinia.

Nije bilo moguće, da se proti boljševičkom bezpravlju i bezakonju ne podigne zemlja, u kojoj je pojam najviše pravde dobio najodličniji izraz u temeljnoj zasadi: »honeste uiuere, alterum non ledere, suum caique tribuere«. Što prvi list, »honeste vivere«, tog najvećeg pravnog trolista nije pravne naravi, nego je jedno moralno načelo, to je najrječitiji znak

veličine i dubijine, jer bez poštenja i morala nema ni prava ni pravednosti, pa ni pravnog i pravednog poredka medju ljudima. Doduše »pravo« kao pravni pojam može samo po sebi biti i nepravedno, nu pravo, utemeljeno na poštenju i moralu, bezuvjetno je i pravedno. A sreću ljudi na zemlji može stvoriti samo pravednost.

Boljševizam se temelji na podpunom nijekanju posebničkog vlastničtva. Na tlu Italie razvijen je još od rimskih vremena najveći osjećaj za pravo posebničkog (privatnog) vlastničtva. Ono je postojalo svuda po svijetu, nu nigdje nije došlo do takove uvriježenosti kao u starom Rimu, koja je uvriježenost dobila izražaja u najsavršenijoj i najprotančanijoj zakonskoj obradbi posebničkog vlastničtva. To se je posebničko vlastničtvo odnosilo u prvom redu na zemlju i na uredjene posebničkih odnošaja njezinih posjednika, i to maloposjednika, jer veleposjed nije u Rimu postojao, niti je on u Italii pa ni drugdje po Evropi rimskog, nego barbarskog podrijetla, a donijeli su ga za vrijeme seobe drugi narodi, od Rimljana prozvani barbarima.

Nasljednici i potomci staroga Rima morali su se dići proti boljševizmu, koji im je dolazio u znaku rata proti posebničkom vlastničtvu, što je u njihovoj svijesti naslijedjeno od najvećih učitelja njegove vrijednosti i neobhodnosti za čovječje družtvo. A u tih je potomaka u podsvijesti i osvjedočenje, da su veličina, snaga i silni napredak njihovih predja na svim poljima narodnog života počivali sigurno na temeljima posebničkog vlastničtva, napose vlastničtva na zemlju, pa nisu mogli dopustiti, tla se ta podloga njihove prošlosti i njihove budućnosti uništi i da je unište boljševički barbari, ovog puta barbari ne u smislu starog nego u smislu i značenju novog

riječnika, po kojem je ta riječ dobila i svoje posebno značenje.

Taliani su narod duše i osjećajnosti, narod koji se zanosi milozvučjem i ljepotom, koji živi ne samo za kruh svakdanji, nego i za ideale , kojima je postavio i uvijek postavlja pod čarom svog plavog neba neprolazne spomenike u djelima umjetnosti i pjesničtva, tih ne prolaznih vrijednosti ljudskog duha i ljudske stvaralačke snage. Koje čudo, da se je taj duh podigao proti najgrubljemu »materializmu« boljševika, koji su pregnuli da najveće ideale duševnog života zamijene sa vjerom u tvar, u stroj i u poslanstvo bolesne i nastrane čeljadi, što pretvaraju ljude u brojke prljavih veleobrtnih računa i proračuna.

Taliani su narod bezprimjerne roditeljske ljubavi prema djeci i djece prema roditeljima, pa koje čudo, da se je taj narod odupro boljševičkoj nauci i praksi, koja ide za uništenjem obitelji i koja niječe roditeljsku i sinovsku ljubav. To je narod prošlosti, pa se nije mogao dati obezimeniti od boljševičkih pridošlica bez imena i bez prošlosti. Italia je kolijevka »virtuoza« i umnika, pa se nije mogla dati pretvoriti u skupnu grobnicu lješina duševno sravnjenih gomila. Italia je zemlja sunca i svjetlosti, pa se nije mogla dati zastrti oblacima boljševičke tame i moskovskog leda. I konačno, talijanski je narod vičan radjati velikane, pa je u odlučnome času dao iz sebe, iz svojih širokih narodnih slojeva vodju, kakova je tražilo vrijeme i kog su zahtijevale prilike, a koji je svim tim značajkama dao i oblik u fašističkom pokretu. A taj je pokret i na djelu pokazao, da se novim potrebama u novim prilikama može doskočiti i bez uništenja starih vrednota, te da se i bez komunizma mogu podvrći narodnim probitcima i glavnice i veleobrtna proizvodnja. Pokazao je, da se može graditi novo, a da se ne poruši sve staro,

da se može napraviti prvorazredno zrakoplovstvo, a da se ne poruše ceste, da se može izgraditi nova velika vojska, a da se ne poubija stare vojskovodje, te da se može izobraziti vojnika i podići radnika, a da se ne zatvore glazbene i umjetničke škole, da se ne poruše spomenici stare kulture i uljudbe, te konačno da se može provoditi družtvovnost (socializacia) bez sravnjivanja (nivelizacie) i bez rušenja narodnosti.

Njemački narod nije mogao ne ustati proti boljševizmu. Tko je mogao vjerovati, da će on postati plijenom boljševizma ili da će barem na dulje vremena trpiti na svome tijelu tudjinsku šugu, nije imao moći naslućivanja i poznavanja o nepresušivoj životnoj snazi njemačkog naroda. Tu su snagu nazrijevali tvorci »versaljskog diktata«, i za to su smislili način, kako da je podrežu i za uvijek ili barem za dugo vrijeme učine nepogibeljnom. A čini se, da su bili pogodili mjesto, gdje je trebalo zarezati, nu na zdravom je tijelu ozleda brzo zacijelila. Uzakoniti i medjunarodnim zakonskim kaznama zapriječiti, da drevni njemački vojnički narod smije imati vojsku, znači isto što i guslačkom umjetniku odrezati ruke. Na taj se je način mislilo okovati snagu i vojnički »genij« njemačkog naroda. To nije značilo samo lišiti njemački narod najzadnjeg i konačno najglavnijeg sredstva vlastite obrane, nego je to imalo proizvesti i moralnu te duševnu potištenost u duši svakog Nijemca, da tako cijeli narod padne u bezpomoćnost i nemoćnu beznadnost. A to je dalo i boljševicima povoda, da se bace na Njemačku kao zloguki gavranovi i da misle, da je u takovim prilikama i pod tim okolnostima najveći izgled na uspjeh. Radi toga su bili u Njemačkoj nasrtljiviji i drzovitiji nego li možda igdje drugdje.

Nu njemački je narod dao takodjer iz sebe, iz svojih širokih slojeva vodju, koji je vrlo brzo obnovio veliku snagu i vrijednost svog naroda, te ga podigao još jačeg i još svijestnijeg, još moćnijeg i još spremnijeg, nego li je ikada do sada bio, i proti okovima nametnutog mirovnog »diktata«, i proti boljševičkoj najezdi. Oživjele su stare njemačke vojske, koje osiguravaju njemačkom narodu njegovu domovinu, a nacionalsocialistička se je i rasna Njemačka otresla zaraze boljševičke rasne »permikstuacie«, te se uhvatila u koštac s otrovnim boljševičkim zmajem, koji je bio počeo širiti krila nad cijelom Evropom. I satrt će mu glavu. Zaludu je danas htjeti ograničiti fašizam samo na rečena dva naroda. Zaludu je i govoriti, da fašizam nije roba za izvoz. Boljševizam je uobće zlo i hoće da zavlada svuda. Fašizam stoji u borbi s njime na život i smrt, pa ga stoga mora pobijati svuda, u svakom kutu zemaljske kugle, a neizbježiva je posljedica toga, da i on postane obći, »univerzalan«, te da se širi i onamo, kuda ga se ne izvozi, i to sam od sebe, jer to nosi u sebi borba naroda za život proti smrti, što je nosi boljševizam. Možda je to značenje Mussolinievih riječi, da je ovaj vijek — vijek fašizma. O tome danas govore topovi u Španjolskoj, gdje se krvlju piše povijest borbe izmedju dvaju svjetova.